

**“ Έγγραφο κατευθύνσεων για τη θήρα
βάσει της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του
Συμβουλίου περί της διατηρήσεως των
αγρίων πτηνών**

“ Οδηγία για τα Πτηνά”

Φεβρουάριος 2008

“Έγγραφο κατευθύνσεων για τη θήρα βάσει της οδηγίας για τα πτηνά”

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1.1 Η θήρα στο πλαίσιο του γενικού συστήματος της οδηγίας	7
1.2 Προοίμιο.....	7
1.3 Είδη που καλύπτονται από την οδηγία.....	7
1.4 Γενικός προσανατολισμός της οδηγίας	8
1.5 Διατήρηση των ενδιαιτημάτων.....	9
1.6 Βασικές απαγορεύσεις για την προστασία ειδών	11
1.7 Εξαιρέσεις στις Βασικές Απαγορεύσεις	12
1.8 Έρευνα	13
1.9 Εισαγωγή ειδών πτηνών που δεν ζουν εκ φύσεως στην περιοχή	14
1.10 Εκθέσεις.....	14
1.11 Ρήτρα διατήρησης της κατάστασης (Stand-Still).....	14
1.12 Δυνατότητα αυστηρότερων εθνικών μέτρων.....	15
1.13 Προσαρμογή της οδηγίας	15
2 ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7	17
2.1 Εισαγωγή	17
2.2 Τυπικές πτυχές	18
2.3 Θηρεύσιμα είδη	18
ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΘΗΡΑΣ.....	18
ΠΟΙΑ ΕΙΔΗ ΕΙΝΑΙ ΘΗΡΕΥΣΙΜΑ;.....	18
2.4 Γενικές αρχές και κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τη θήρα.....	19
ΜΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ.....	19
ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ	20
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ	28
2.5 Ειδικοί όροι σχετιζόμενοι με τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων.....	29
ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ: ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	29
2.6 Διασφάλιση ενός συστήματος πλήρους προστασίας σε περιπτώσεις κλιμάκωσης των ημερομηνιών έναρξης και λήξης της θήρας.....	33
ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΥΓΧΥΣΗΣ	33
ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	36
ΠΟΙΟΙ ΟΡΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΟΤΑΝ ΕΝΑ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΕΠΩΦΕΛΗΘΕΙ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙΜΑΚΩΣΗΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΩΝ ΕΝΑΡΞΗΣ ΚΑΙ/Η ΛΗΞΗΣ ΤΗΣ ΘΗΡΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ;	39
2.7 Ανάλυση των επικαλύψεων	40
3 ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 9	45
3.1 Εισαγωγή	45

3.2	Τυπικές νομικές πτυχές.....	46
3.3	Διασφάλιση ότι πληρούνται οι γενικές προϋποθέσεις παρέκκλισης.....	48
3.4	Πρώτη προϋπόθεση παρέκκλισης: Απόδειξη ‘Μη ύπαρξης άλλων ικανοποιητικών λύσεων’.....	49
	ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ.....	49
	Η ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ "ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ " ΓΙΑ ΤΗ ΘΗΡΑ	54
	ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΙΜΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ	55
3.5	Δεύτερη προϋπόθεση για την εφαρμογή παρεκκλίσεων: Απόδειξη της ισχύος ενός εκ των λόγων που προβλέπονται βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχεία α), β) και γ)	61
	ΆΡΘΡΟ 9, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1, ΣΤΟΙΧΕΙΟ Α), ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ	61
	ΆΡΘΡΟ 9, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1, ΣΤΟΙΧΕΙΟ Β), ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ	65
	ΆΡΘΡΟ 9, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1, ΣΤΟΙΧΕΙΟ Γ), ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ	66
3.6	Τρίτη προϋπόθεση παρεκκλίσεων: ικανοποίηση των ακριβών τυπικών κριτηρίων που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2	76
	Ο ΣΥΝΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΘΕ ΤΥΠΙΚΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ	76
	ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΤΟΜΩΝ	78
3.7	Άρθρο 9, παράγραφοι 3 και 4.....	79
4	ΣΧΗΜΑΤΑ	82
5	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	104

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών¹ (η αποκαλούμενη “Οδηγία για τα Πτηνά”) παρέχει ένα κοινό πλαίσιο για τη διατήρηση των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση και των ενδιαιτημάτων τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η απαρχή της οδηγίας έγκειται στο γεγονός ότι τα άγρια πτηνά, τα οποία είναι κυρίως αποδημητικά, αποτελούν κοινή κληρονομιά των κρατών μελών, η αποτελεσματική προστασία της οποίας αποτελεί τυπικό διασυνοριακό πρόβλημα που συνεπάγεται κοινές ευθύνες.

Στην οδηγία για τα Πτηνά αναγνωρίζεται πλήρως η νομιμότητα της θήρας αγρίων πτηνών ως μορφή βιώσιμης χρήσης. Η θήρα αποτελεί δραστηριότητα που αποφέρει σημαντικά κοινωνικά, μορφωτικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη σε διάφορες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αριθμός των ειδών, των οποίων επιτρέπεται η θήρα, είναι περιορισμένος και περιλαμβάνεται στην οδηγία, όπου καθορίζεται και μία σειρά οικολογικών αρχών και νομικών υποχρεώσεων σχετικών με την εν λόγω δραστηριότητα, τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν μέσω της νομοθεσίας τους. Τα προαναφερθέντα παρέχουν το πλαίσιο διαχείρισης της θήρας.

Αρκετές ήταν οι αντιπαραθέσεις και, τα τελευταία χρόνια, ακόμη και κάποιες διενέξεις ως προς τη συμβατότητα της θήρας με ορισμένες απαιτήσεις της οδηγίας. Πηγή των διενέξεων είναι συχνά οι δισταύμενες ερμηνείες αυτών των απαιτήσεων.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι είναι αναγκαίο να αρχίσει νέος διάλογος με σκοπό να αναπτυχθεί η συνεργασία μεταξύ όλων των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων που εμπλέκονται στη διατήρηση και την ορθολογική και βιώσιμη χρήση των αγρίων πτηνών μας. Προς αυτή την κατεύθυνση, η Επιτροπή ξεκίνησε το 2001 μία ‘Πρωτοβουλία για την Αειφόρο Θήρα’ αποβλέποντας να βελτιωθεί η κατανόηση των νομικών και τεχνικών πτυχών των διατάξεων της οδηγίας για το κυνήγι, καθώς και η ανάπτυξη ενός προγράμματος λήψης επιστημονικών μέτρων και μέτρων διατήρησης και ευαισθητοποίησης με σκοπό την προαγωγή της αειφόρου θήρας βάσει της οδηγίας.

Σκοπός του παρόντος εγγράφου κατευθύνσεων είναι να επιτευχθεί ένας από τους βασικούς στόχους του διαλόγου, με την περαιτέρω αποσαφήνιση των απαιτήσεων της οδηγίας που σχετίζονται με το κυνήγι, εντός του υφιστάμενου νομικού πλαισίου και με βάση τις τεκμηριωμένες επιστημονικές αρχές και στοιχεία, καθώς και με την περαιτέρω αποσαφήνιση του συνολικού στόχου της οδηγίας σχετικά με τη διατήρηση των πτηνών. Τα παραπάνω αποτελούν συνέχεια του προγενέστερου έργου που έχει επιτελεσθεί σε ό,τι αφορά τις βασικές έννοιες του άρθρου 7, παράγραφος 4 της οδηγίας².

¹ ΕΕ Αριθ. L 103, 25.4.1979, σ. 1

² Βασικές έννοιες του άρθρου 7, παράγραφος 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Περίοδος αναπαραγωγής και προγαμιαίας μετανάστευσης των ειδών πτηνών του παραρτήματος II της ΕΕ (Σεπτέμβριος 2001).

Ποιος ο λόγος ύπαρξης των κατευθύνσεων για το κυνήγι;

Είναι σαφές ότι απαιτούνται περαιτέρω κατευθύνσεις σε ό,τι αφορά τις διατάξεις της οδηγίας περί θήρας. Αυτό είναι προφανές δεδομένης της έκτασης των προσφυγών στα Δικαστήρια για το εν λόγω θέμα. Ετέθησαν επίσης πολλές ερωτήσεις προς την Επιτροπή σχετικά με το θέμα, περιλαμβανομένων και αυτών που έθεσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το θέμα αυτό πρέπει, επίσης, να εξετασθεί με βάση την αυξημένη πόλωση, όπως αυτή φαίνεται από τις αντιτιθέμενες αναφορές προς το Κοινοβούλιο από οργανώσεις κυνηγών και οργανώσεις διατήρησης των πτηνών, οι οποίες έχουν συγκεντρώσει τις υπογραφές εκατομμυρίων ανθρώπων.

Η απαίτηση αυτή συνδέεται με την πραγματική ανάγκη για μεγαλύτερη σαφήνεια. Ορισμένα κράτη μέλη επιθυμούν να γνωρίζουν τις δυνατότητες ρύθμισης των κυνηγετικών περιόδων εκτός των ορίων που επιβάλλει το άρθρο 7, παράγραφος 4, το οποίο μπορεί να είναι υπερβολικά περιοριστικό, όπως φαίνεται ότι συμβαίνει για έναν μικρό αριθμό προβληματικών ειδών (όπως η Πρασινοκέφαλη *Anas platyrhynchos* και η Φάσσα *Columba palumbus*) με πρόωπη περίοδο προγαμιαίας μετανάστευσης και/ή μεγάλη αποδημητική περίοδο, όπως επίσης επιθυμούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο προσφυγής στις παρεκκλίσεις του άρθρου 9.

Υπάρχει ήδη θετική εμπειρία από την ανάπτυξη των κατευθύνσεων για το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ³ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (Οδηγία “Οικότοποι”). Η προσέγγιση αυτή θεωρείται μάλλον προνοητική αντιμετώπιση και όχι αντιμετώπιση εκ των υστέρων, η οποία ωθεί σε διεξοδική συλλογιστική και αποτρέπει τις κατά περίπτωση ασύνδετες ερμηνείες. Πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι, σε αντίθεση με το άρθρο 6 της οδηγίας “Οικότοποι”, οι διατάξεις της οδηγίας για τα Πτηνά είναι πολύ παλαιότερες και αποτέλεσαν αντικείμενο λεπτομερέστερης νομολογίας, παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε οποιοσδήποτε κατευθύνσεις.

Το παρόν έγγραφο είναι, επίσης, χρήσιμο στις υπηρεσίες της Επιτροπής για οποιαδήποτε προβλεπόμενη δράση στο εν λόγω πεδίο, ενώ διασφαλίζει σε κάποιο βαθμό την ικανοποίηση των προσδοκιών των βασικών συμμετόχων.

Όρια των κατευθύνσεων

Οι οδηγίες συντάχθηκαν με σκοπό να τηρούν το κείμενο της οδηγίας και να είναι πιστές σε αυτό, καθώς και στις ευρύτερες αρχές στις οποίες στηρίζεται η κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία. Ο χαρακτήρας τους δεν είναι νομοθετικός (δεν θεσπίζουν νέους κανόνες αλλά παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή των υφιστάμενων νόμων). Ως εκ τούτου, το παρόν έγγραφο αποτελεί απλώς έκφραση των απόψεων των υπηρεσιών της Επιτροπής και δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα.

Πρέπει να τονιστεί ότι **εναπόκειται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο να αποφανθεί για την οριστική ερμηνεία μιας οδηγίας**. Ως εκ τούτου, οι κατευθύνσεις πρέπει να είναι σύμφωνες με την τυχόν νομολογία που θα προκύψει στο εν λόγω θέμα.

---

³ ΕΕ L106 της 22.07.1992.

Οι κατευθύνσεις ακολουθούν πλήρως την ήδη αρκετά εκτεταμένη υφιστάμενη νομολογία του Δικαστηρίου. Η νομολογία διευκρινίζει ορισμένες πτυχές των κατευθύνσεων, ιδιαίτερα σε ζητήματα για τα οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει αποφανθεί με σαφήνεια.

Οι εν λόγω κατευθύνσεις αποσκοπούν, επίσης, στην ερμηνεία των οικολογικών αρχών στις οποίες βασίζεται η διαχείριση του κυνηγίου βάσει της οδηγίας, ενώ λαμβάνουν υπόψη και τα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία, αν και αναγνωρίζεται ότι η έλλειψη ποιοτικών επιστημονικών στοιχείων παρεμποδίζει την προσπάθεια ορθής και ακριβούς διαχείρισης των πληθυσμών.

Στις κατευθύνσεις αναγνωρίζεται η διαχείριση του κυνηγίου ως αρμοδιότητα των κρατών μελών, όπως και ο ρόλος τους στον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων εντός του εδάφους τους σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας.

Πεδίο εφαρμογής των κατευθύνσεων

Οι κατευθύνσεις εστιάζονται κυρίως στον καθορισμό των χρονικών περιόδων θήρας για λόγους αναπληρωτικής. Καλύπτουν, εντούτοις, δεόντως και άλλα ζητήματα σχετικά με τη θήρα. Από νομικής άποψης, οι κατευθύνσεις εστιάζονται κυρίως στα θηρεύσιμα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας, καθώς και στις σχετικές διατάξεις των άρθρων 7 και 9, ενώ όλα τα υπόλοιπα άρθρα θα εξεταστούν εφόσον χρειασθεί. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο ζήτημα της εξέτασης της βάσης για την εφαρμογή παρεκκλίσεων, ειδικά βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Οι κατευθύνσεις δεν θίγουν μόνο το ζήτημα των νομικών διατάξεων αλλά καλύπτουν και επιστημονικές και τεχνικές πτυχές της οδηγίας που είναι συναφείς με τη διατήρηση των αγρίων πτηνών.

Δομή των κατευθύνσεων

Οι κατευθύνσεις παρουσιάζονται σε τρία κύρια κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο παρέχει μία επισκόπηση του κυνηγίου στο πλαίσιο της οδηγίας, περιλαμβανομένης της εξέτασης των σχετικών προοιμίων και άρθρων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται αναλυτικότερα οι συναφείς νομικές και τεχνικές διατάξεις του άρθρου 7, περιλαμβανομένων των ειδικών όρων για τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων βάσει της οδηγίας.

Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται οι δυνατότητες κυνηγίου βάσει του συστήματος των παρεκκλίσεων, οι οποίες εφαρμόζονται δυνάμει του άρθρου 9 της οδηγίας. Διάφορα τμήματα του εγγράφου συμπληρώνονται από σχήματα όπου παρέχονται συμπληρωματικές πληροφορίες χρήσιμες για τις κατευθύνσεις.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Η θήρα στο πλαίσιο του γενικού συστήματος της οδηγίας

1.1.1 Η οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου αποτελεί ένα μέσο ευρείας εφαρμογής που αποσκοπεί στη γενική διατήρηση των αγρίων πτηνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αντιμετωπίζοντας διάφορες πτυχές της διατήρησης (περιλαμβανομένων των ασφαλιστικών δικλείδων για τα ενδιαιτήματα, των ελέγχων του εμπορίου και του κυνηγιού και της προώθησης της έρευνας), ακολουθεί τα βασικά χαρακτηριστικά ενός νομικού μέσου του τύπου: αιτιολογικές σκέψεις, άρθρα που περιλαμβάνουν τις ουσιαστικές διατάξεις και μία σειρά παραρτημάτων.

1.2 Προίμιο

1.2.1 Οι αιτιολογικές σκέψεις αντικατοπτρίζουν τη διάρθρωση του κυρίως σώματος της οδηγίας. Το προίμιο χρησιμοποιείται συχνά ως μέσο που βοηθά στην ερμηνεία των ουσιαστικών διατάξεων παραγωγού δικαίου, όπως έχει αναφερθεί και από το Δικαστήριο σε σχέση με την οδηγία⁴.

Όπως σε κάθε οδηγία, η ερμηνεία πρέπει να αποδίδεται πιστά στις διάφορες γλωσσικές εκδοχές, οι οποίες είναι όλες έγκυρες. Στις παρούσες κατευθύνσεις, πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένες φράσεις (π.χ. 'ορθολογική εκμετάλλευση', 'περίοδος φωλεοποιήσεως') χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στις διάφορες γλωσσικές εκδοχές τους. Είναι σημαντικό η χρήση αυτών των φράσεων στις διάφορες γλώσσες να αποδίδει ένα νόημα που αντανακλά κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον σκοπό και τα συμφραζόμενα των υπό εξέταση όρων.

1.3 Είδη που καλύπτονται από την οδηγία

1.3.1 Στο άρθρο 1 της οδηγίας αναφέρεται ότι η οδηγία αφορά τη "διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών και κανονίζει την εκμετάλλευσή τους." Η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, κατά την εφαρμογή της οδηγίας, να προστατεύουν

---

⁴ Για παράδειγμα, βλέπε σημείο 21 της υπόθεσης C-57/89, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Σε αυτή την υπόθεση, η οποία αφορούσε την εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ περί προστασίας των ενδιαιτημάτων, το Δικαστήριο παρατήρησε : « Ότι η ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 4 της Οδηγίας επιβεβαιώνεται, επιπλέον, από την ένατη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου, η οποία υπογραμμίζει την ειδική σημασία που αποδίδει η Οδηγία στα ειδικά μέτρα διατήρησης για τα ενδιαιτήματα των πτηνών που παρατίθενται στο παράρτημα I, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή τους στον χώρο κατανομής τους. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν την έκταση μιας ζώνης ειδικής προστασίας (ΖΕΠ), παρά μόνο για εξαιρετικούς λόγους. »

τα είδη των αγρίων πτηνών που ζουν στο έδαφος της Κοινότητας και όχι απλώς τα είδη που ζουν στην εθνική τους επικράτεια⁵.

- 1.3.2 Η προστασία δεν επεκτείνεται σε είδη που εκτρέφονται σε αιχμαλωσία⁶. Εντούτοις, σε περιπτώσεις απελευθέρωσης πτηνών στο φυσικό τους περιβάλλον, τα οποία είναι διακριτά από άγρια μέλη του ίδιου είδους που ζουν στις ίδιες περιοχές, είναι εύλογο να ισχύουν οι όροι της οδηγίας⁷.
- 1.3.3 Η Επιτροπή συνέταξε κατάλογο με τα είδη αγρίων πτηνών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας⁸. Ο εν λόγω κατάλογος καλύπτει όλα τα είδη πτηνών, των οποίων το φυσικό ενδιαίτημα βρίσκεται στο έδαφος των κρατών μελών, περιλαμβανομένων και των ειδών που επισκέπτονται περιστασιακά το έδαφός τους. Ο κατάλογος δεν επεκτείνεται σε εισαχθέντα είδη, εκτός εάν αυτά αναφέρονται ρητά σε ένα εκ των παραρτημάτων της οδηγίας (π.χ. ο Αγριόγαλος *Meleagris gallopavo*). Εντούτοις, τα εισαχθέντα σε ένα κράτος μέλος είδη καλύπτονται από τους όρους της οδηγίας εάν αποτελούν ιθαγενή είδη άλλου κράτους μέλους.

1.4 Γενικός προσανατολισμός της οδηγίας

- 1.4.1 Στο άρθρο 2 ορίζεται η γενική υποχρέωση των κρατών μελών να "υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σε ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις." Δεδομένου ότι αυτό το άρθρο απαιτεί η προστασία των ειδών των πτηνών να είναι ισόρροπη με άλλα συμφέροντα, προέκυψε το ζήτημα αν το εν λόγω άρθρο περιλαμβάνει παρέκκλιση ανεξάρτητη από τις γενικές απαιτήσεις της οδηγίας. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι δεν περιλαμβάνει

---

⁵ Στην απόφασή του της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, ECR 1987, σ. 3029, το Δικαστήριο σημείωσε στην παράγραφο 6: «*Η Οδηγία θεωρεί πράγματι ότι η αποτελεσματική προστασία των πτηνών είναι χαρακτηριστικά διασυνοριακό πρόβλημα περιβάλλοντος που συνεπάγεται κοινές ευθύνες των κρατών μελών (τρίτη αιτιολογική σκέψη)*. ». Σ' αυτή την αλληλουχία, στο προοίμιο της Οδηγίας σημειώνεται ότι "*η αποτελεσματική προστασία των πτηνών είναι χαρακτηριστικά διασυνοριακό πρόβλημα περιβάλλοντος που συνεπάγεται κοινές ευθύνες*".

⁶ Απόφαση της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1996, Ποινική δίκη κατά Didier Vergy, υπόθεση C-149/94, ECR 1996, σ.299.

⁷ Σε περιοχές όπου τα μόνα πτηνά ενός θηρεύσιμου είδους σε φυσικό περιβάλλον είναι πτηνά που έχουν απελευθερωθεί και που ανήκαν σε είδος που εκτρέφεται υπό αιχμαλωσία, θα ήταν λογικό να συμπεράνουμε ότι οι κυνηγετικές περιόδους για το συγκεκριμένο είδος πρέπει να καθορίζονται κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι περιόδους απαγόρευσης της θήρας για παρόμοια είδη (π.χ. απελευθέρωση Τσούκαρ *Alectoris chukar* στις Άλπεις και κίνδυνος πιθανής συγχύσεως με την Πετροπέρδικα *Alectoris graeca*).

⁸ Η Επιτροπή συνέταξε κατάλογο των ειδών πτηνών που καλύπτει η οδηγία και τον παρουσίασε στην Επιτροπή για την Προσαρμογή στην Τεχνική και Επιστημονική Πρόοδο (η συνήθως αποκαλούμενη επιτροπή ORNIS), η οποία ιδρύθηκε βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας. Ο κατάλογος αυτός δεν έχει νομική ισχύ αλλά προορίζεται να χρησιμοποιείται ως οδηγός στην εφαρμογή της οδηγίας. Διατίθεται στον ιστότοπο της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm

παρέκκλιση, ακόμη και σε ό,τι αφορά τη θήρα⁹. Παρά ταύτα, από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, κατά την εξέταση της ερμηνείας άλλων διατάξεων της οδηγίας, το άρθρο 2 δεν είναι άνευ σημασίας και συνάφειας. Από αυτή την άποψη, οι διατάξεις του έχουν αξία ως οδηγός γενικού προσανατολισμού αναφορικά με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από την οδηγία.

1.5 Διατήρηση των ενδιαιτημάτων

1.5.1 Τα άρθρα 3 και 4 αφορούν τα ενδιαιτήματα. Περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικά με θέματα πρόληψης σημαντικής παρενόχλησης εντός των ειδικών ζωνών προστασίας (ΖΕΠ), οι οποίες έχουν ταξινομηθεί βάσει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2. Η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες – όπως για παράδειγμα η θήρα - αντιβαίνουν αυτές τις διατάξεις. Ωστόσο, προκειμένου να προλαμβάνεται αυτού του είδους η σημαντική παρενόχληση, είναι απαραίτητη η ορθή διαχείριση και επίβλεψη αυτών των δραστηριοτήτων εντός των ΖΕΠ¹⁰.

1.5.2 Η Επιτροπή έχει ήδη συντάξει ένα έγγραφο κατευθύνσεων που καλύπτει τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2, 3 και 4 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (οδηγία “Οικότοποι”), το οποίο αντικαθιστά τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη πρόταση σχετικά με τις ταξινομημένες ΖΕΠ¹¹. Στο εν λόγω έγγραφο θίγεται το θέμα της παρενόχλησης. Στην εξέταση του ζητήματος του κυνηγιού βάσει του άρθρου 6 της οδηγίας “Οικότοποι”, πρέπει να ληφθεί υπόψη η αρχή της αναλογικότητας. Το σχετικό τμήμα των κατευθύνσεων του άρθρου 6 εννοεί ότι οι επιπτώσεις που δεν είναι σημαντικές από την άποψη των αντικειμενικών σκοπών διατήρησης της

⁹ Στην απόφασή του της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, ECR 1987, σ.3029, το Δικαστήριο παρατηρεί στην παράγραφο 8: «Σ' αυτή την αλληλουχία πρέπει να υπογραμμιστεί ότι συνάγεται ήδη από το άρθρο 2 της οδηγίας, η οποία υποχρεώνει όλα τα κράτη μέλη να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσουν ή προσαρμόσουν τον πληθυσμό όλων των ειδών πτηνών στο επίπεδο που ανταποκρίνεται στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις ψυχαγωγικές και οικονομικές απαιτήσεις, ότι η προστασία των πτηνών πρέπει να σταθμίζεται σε σχέση με άλλες απαιτήσεις, όπως απαιτήσεις οικονομικής φύσεως. Άρα το άρθρο 2, ακόμη κι αν δεν συνιστά αυτοτελή παρέκκλιση από το γενικό σύστημα προστασίας, δείχνει ότι η ίδια η οδηγία λαμβάνει υπόψη αφενός την ανάγκη αποτελεσματικής προστασίας των πτηνών, αφετέρου τις απαιτήσεις της υγείας, της δημόσιας ασφάλειας, της οικονομίας, της οικολογίας, της επιστήμης καθώς και απαιτήσεις μορφωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα.». Στην απόφασή του της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Ιταλία, υπόθεση 262/85, ECR 1987, σ. 3073, το Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα της ιταλικής κυβέρνησης περί του ότι παρεκκλίσεις από το άρθρο 7, παράγραφος 4, θα μπορούσαν να βασιστούν απευθείας στο άρθρο 2. Το Δικαστήριο παρατηρεί στην παράγραφο 37: «...πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 2, όπως παρατηρήθηκε ήδη πιο πάνω, δεν συνιστά αυτοτελή παρέκκλιση από τις υποχρεώσεις και τις απαιτήσεις της Οδηγίας. »

¹⁰ Η έκθεση ενός τεχνικού σεμιναρίου για το ‘Κυνήγι εντός και γύρω από τις περιοχές NATURA 2000’ το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τη διάρκεια της περιβαλλοντικής έκθεσης Greenweek τον Απρίλιο 2002, διατίθεται στη διαδικτυακή τοποθεσία της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλον, στην ηλεκτρονική διεύθυνση :

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/report_green_week_en.pdf

¹¹ “Διαχείριση περιοχών Natura 2000: Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας ‘Οικότοποι’ 92/43/ΕΟΚ”, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.

περιοχής NATURA 2000, δεν πρέπει να θεωρείται ότι αντιβαίνουν το άρθρο 6, παράγραφος 2 της οδηγίας “Οικότοποι”.

- 1.5.3 Η θήρα είναι μία από τις πολλές πιθανές χρήσεις των περιοχών NATURA 2000, ενώ άλλες χρήσεις είναι η γεωργία, η αλιεία και άλλες μορφές αναψυχής. Δεν υπάρχει γενικό τεκμήριο κατά του κυνηγίου σε περιοχές NATURA 2000 βάσει των οδηγιών σχετικά με την προστασία της φύσης. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η θήρα και άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα την προσωρινή μείωση της χρήσης των ενδιατημάτων μιας περιοχής. Η σημασία παρόμοιων δραστηριοτήτων θα ήταν μεγάλη εάν αυτές είχαν ως συνέπεια την καταφανή μείωση της ικανότητας της περιοχής να υποστηρίξει το είδος βάσει του οποίου χαρακτηρίστηκε, καθώς και εάν οδηγούσαν σε μείωση των δυνατοτήτων κυνηγίου.
- 1.5.4 Θα υπάρξουν ειδικές περιπτώσεις στις οποίες η θήρα δεν θα συμβιβάζεται με τους αντικειμενικούς σκοπούς διατήρησης μεμονωμένων περιοχών· για παράδειγμα, σε περιοχές όπου ζουν σπάνια είδη που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στην παρενόχληση εξαιτίας της θήρας τυχόν θηρεύσιμων ειδών. Παρόμοιες περιπτώσεις μπορούν να διευθετούνται μόνο βάσει των δεδομένων κάθε περιοχής ξεχωριστά.
- 1.5.5 Η αιφόρος θήρα μπορεί να αποβεί επωφελής σε ό,τι αφορά τη διατήρηση των ενδιατημάτων μέσα στις περιοχές και γύρω από αυτές. Το θέμα αυτό εξετάζεται αναλυτικότερα στο τμήμα 2.4.20-2.4.23 των κατευθύνσεων.
- 1.5.6 Η διασφάλιση ότι η θήρα ή άλλες δραστηριότητες δεν δημιουργούν σημαντική παρενόχληση εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες, όπως ο χαρακτήρας και η έκταση της περιοχής και της δραστηριότητας, καθώς και από τα είδη που ζουν σε αυτήν. Είναι ανάγκη να κατανοηθούν οι λόγοι για τους οποίους η περιοχή θεωρείται σημαντική για την προστασία του περιβάλλοντος και που, κατά συνέπεια, θα περιληφθεί στο NATURA 2000, οι οποίοι παρέχουν τη βάση καθορισμού των αντικειμενικών σκοπών διατήρησης. Η κατανόηση αυτών των λόγων παρέχει την απαραίτητη αφετηρία καθορισμού των συγκεκριμένων αναγκαίων δράσεων διαχείρισης στη διατήρηση της περιοχής.
- 1.5.7 Προκειμένου να επιτευχθεί συμβιβασμός της ανθρώπινης χρήσης με τους αντικειμενικούς σκοπούς διατήρησης, η Επιτροπή συνηγορεί υπέρ της ανάπτυξης σχεδίων διαχείρισης, τα οποία θα ορίζουν ότι πρέπει να διασφαλίζεται η συμβατότητα των δραστηριοτήτων μέσα και γύρω από τις ΖΕΠ που εμπίπτουν στην οδηγία για τα Πτηνά, καθώς και ότι οι εν λόγω δραστηριότητες μέσα και γύρω από τις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί βάσει της οδηγίας “Οικότοποι” (οι οποίες είναι κοινώς γνωστές ως δίκτυο NATURA 2000) θα συνάδουν με τις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών ή των τύπων ενδιατημάτων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ΕΕ και για τα οποία έχουν χαρακτηριστεί οι συγκεκριμένες περιοχές. Είναι ευλόγως αναμενόμενο ότι όσοι εκμεταλλεύονται φυσικούς πόρους, όπως τα άγρια πτηνά, φέρουν επίσης την ευθύνη να διασφαλίζουν ότι οι δραστηριότητές τους είναι βιώσιμες και όχι επιβλαβείς για τους συγκεκριμένους πληθυσμούς.

Συμπερασματικά, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι δραστηριότητες θήρας σε περιοχές NATURA 2000 αποτελούν ουσιαστικά ζητήματα διαχείρισης, τα οποία πρέπει να διευθετούνται σε τοπικό επίπεδο. Για τη βέλτιστη διάρθρωση της εν λόγω διαχείρισης, συνιστάται η εκπόνηση σχεδίου διαχείρισης το οποίο θα διασφαλίζει ότι οι δραστηριότητες θα είναι συμβατές με τους αντικειμενικούς σκοπούς διατήρησης βάσει των οποίων έχουν χαρακτηριστεί οι περιοχές αυτές.

- 1.5.8 Αναλόγως του χαρακτήρα των περιοχών NATURA 2000 και των κυνηγετικών πρακτικών, είναι ενδεχομένως σωστό να προβλέπονται στο πλαίσιο των σχεδίων διαχείρισης ζώνες καταφυγίου όπου απαγορεύεται η θήρα. Ένα διεξοδικό ερευνητικό πρόγραμμα στη Δανία κατέδειξε ότι η προσεκτική δημιουργία ζωνών απαγόρευσης της θήρας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονα αυξημένη χρήση της περιοχής από υδροβία πτηνά και τις ευκαιρίες θήρας στις παρυφές αυτών των περιοχών¹². Η ιδέα των ζωνών απαγόρευσης της θήρας έχει καθιερωθεί και σε άλλα κράτη μέλη και δεν περιορίζεται μόνο σε περιοχές NATURA 2000 (π.χ. ελεγχόμενες περιοχές κυνηγιού στη Γαλλία).

1.6 Βασικές απαγορεύσεις για την προστασία ειδών

- 1.6.1 Το άρθρο 5 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να "εγκαθιδρύσουν ένα γενικό καθεστώς προστασίας όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1".

Η βασική απαγόρευση κυνηγιού περιλαμβάνεται στο άρθρο 5, στοιχείο α) της οδηγίας, η οποία απαιτεί από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν ειδικότερα τον "εκ προθέσεως φόνο ή σύλληψη πτηνών με οιονδήποτε τρόπο".¹³

- 1.6.2 Στο άρθρο 6, παράγραφος 1, περιλαμβάνεται η βασική απαγόρευση περί εμπορίας πτηνών που προστατεύονται βάσει του άρθρου 1. Ειδικότερα " Τα κράτη μέλη απαγορεύουν για όλα τα είδη των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1, την πώληση, τη μεταφορά για πώληση, την κατοχή για πώληση καθώς και τη διάθεση για πώληση των ζωντανών και νεκρών πτηνών, καθώς και οιοδήποτε μέρους ή προϊόντος που προέρχεται από το πτηνό και που αναγνωρίζεται εύκολα."

¹² Madsen, Pihl & Clausen (1998), Establishing a reserve network for waterfowl in Denmark: a biological evaluation of needs and consequences. *Biological Conservation* 85: 241-256.

Madsen & Fox (1997), The impact of hunting disturbance on waterfowl populations: The concept of flyway networks of disturbance-free areas. *Gibier faune sauvage* 14: 201-209. Ωστόσο, το συγκεκριμένο μοντέλο ενδέχεται να μην είναι εφαρμόσιμο σε κράτη μέλη ή περιοχές όπου η πρόσβαση των κυνηγών και η πίεση που προέρχεται από τους κυνηγούς ρυθμίζονται κατά διαφορετικό τρόπο (π.χ. ιδιώτες γαιοκτήμονες).

¹³ Το άρθρο 5 απαιτεί, επίσης, από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν :

- την εκ προθέσεως καταστροφή ή βλάβη των φωλιών και των αυγών και την αφαίρεση των φωλιών (άρθρο 5, στοιχείο β)

- τη συλλογή των αυγών στη φύση και την κατοχή τους έστω και κενών (άρθρο 5, στοιχείο γ)

- τη σκόπιμη ενόχληση των πτηνών, ιδιαίτερα κατά την περίοδο αναπαραγωγής και εξαρτήσεως, όταν αυτή έχει σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς σκοπούς της παρούσας οδηγίας (άρθρο 5, στοιχείο δ)

- την κατοχή των ειδών πτηνών, των οποίων απαγορεύεται η θήρα και η σύλληψη (άρθρο 5, στοιχείο ε)

1.7 Εξαιρέσεις στις Βασικές Απαγορεύσεις

- 1.7.1 Η οδηγία προβλέπει εξαιρέσεις από τις γενικές απαγορεύσεις που αναφέρονται στα άρθρα 5 και 6.
- 1.7.2 Επιτρέπεται η εμπορία ειδών που παρατίθενται στο παράρτημα III της οδηγίας, με την προϋπόθεση να τηρούνται οι όροι και οι περιορισμοί του άρθρου 6, παράγραφοι 2 και 3.
- 1.7.3 Σε ό,τι αφορά τη θήρα, επιτρέπεται η θήρα των ειδών που παρατίθενται στο παράρτημα II, βάσει του άρθρου 7 της οδηγίας, ανάλογα *“με το επίπεδο του πληθυσμού τους, τη γεωγραφική κατανομή και το ρυθμό αναπαραγωγής τους σε όλη την Κοινότητα”*. Σε περίπτωση που ένα είδος δεν παρατίθεται στο παράρτημα II, η δυνατότητα εξαίρεσης από τις απαγορεύσεις του άρθρου 5 παρέχεται μόνο στην περίπτωση που πληρούνται οι αυστηρές απαιτήσεις του άρθρου 9.
- 1.7.4 Η εξαίρεση σχετικά με τη θήρα που περιλαμβάνεται στο άρθρο 7 και αφορά τις απαγορεύσεις του άρθρου 5, υπόκειται σε διαφόρους όρους που προβλέπει το άρθρο 7. Απαιτείται από τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν ότι *“η θηρευτική δραστηριότητα στην οποία περιλαμβάνεται και ιερακοθηρία, όπως προκύπτει από την εφαρμογή των ισχυουσών εθνικών διατάξεων, σέβεται τις αρχές μιας ορθολογικής χρησιμοποίησης και μιας οικολογικά ισορροπημένης ρυθμίσεως για τα είδη πτηνών που αφορά, και ότι η πρακτική αυτή είναι συμβιβάσιμη, ως προς τον πληθυσμό των ειδών αυτών, και ιδιαίτερα των αποδημητικών, με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το άρθρο 2.”* Απαιτείται, επίσης, από αυτά να εξασφαλίζουν ότι *“τα είδη στα οποία εφαρμόζεται η θηρευτική νομοθεσία δεν θα θηρεύονται κατά την περίοδο φωλεοποίησης, ούτε κατά τις διάφορες φάσεις της αναπαραγωγής και της εξαρτήσεως. Όταν πρόκειται για αποδημητικά είδη, τα κράτη μέλη μεριμνούν ιδιαίτερα ώστε τα είδη που υπόκεινται στη θηρευτική νομοθεσία να μην θηρεύονται κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποίησης.”* Το Δικαστήριο ερμήνευσε την τελευταία αυτή διάταξη ως απαίτηση για τα κράτη μέλη να καθορίζουν την κυνηγετική περίοδο κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζουν ότι η περίοδος *“εγγύαται την πλήρη προστασία των αφορώμενων ειδών.”*¹⁴ Οι απαιτήσεις του άρθρου 7 εξετάζονται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2.
- 1.7.5 Περαιτέρω όροι προβλέπονται στο άρθρο 8, βάσει του οποίου απαιτείται από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν *«τη χρήση οιαδήποτε μέσου, εγκαταστάσεων ή μεθόδων μαζικής ή όχι επιλεκτικής συλλήψεως ή θανατώσεως, ή που μπορεί να προκαλέσει τοπικά την εξαφάνιση ενός είδους, ιδιαίτερα εκείνων των μέσων που αναφέρονται στο παράρτημα IV (α).* Απαιτείται, επίσης, η εκ μέρους των κρατών μελών απαγόρευση της θήρας με μεταφορικά μέσα και υπό τους όρους που αναφέρονται στο παράρτημα IV, παράγραφος β).
- 1.7.6 Πέραν των εξαιρέσεων για την εμπορία και τη θήρα που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 7, το άρθρο 9 επιτρέπει στα κράτη μέλη

¹⁴ Απόφαση της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, ECR 1994, σ.67 παράγραφος 13.

παρεκκλίσεις (ήτοι απομάκρυνση) από τις βασικές απαγορεύσεις των άρθρων 5, 6, 7 και 8, με την προϋπόθεση να πληρούνται τρεις προϋποθέσεις: δεν υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις· ισχύει ένας εκ των λόγων που παρατίθενται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β), ή στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) και πληρούνται οι τεχνικές απαιτήσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2. Οι όροι αυτοί εξετάζονται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 3. Στο άρθρο 9 προβλέπεται, επίσης, ένα σύστημα ετήσιων εκθέσεων από τα κράτη μέλη προς την Επιτροπή για τις παρεκκλίσεις¹⁵.

- 1.7.7 Επιτρέπονται επίσης βάσει του άρθρου 9 παρεκκλίσεις από τις απαγορεύσεις των άρθρων 7 και 8.

1.8 Έρευνα

1.8.1 Στο άρθρο 10 απαιτείται από τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν την έρευνα και *«οιεσδήποτε εργασίες με σκοπό την προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.»*. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η διάταξη αυτή συνεπάγεται υποχρέωση των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, πρέπει να μεταφερθεί στην εθνική έννομη τάξη και να εφαρμοστεί βάσει αυτής¹⁶. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στις έρευνες και τις εργασίες για τα θέματα που απαριθμούνται στο παράρτημα V. Ορισμένες κατηγορίες έρευνας που παρατίθενται στο παράρτημα V είναι συναφείς με τη θήρα, ιδιαίτερα τα στοιχεία (γ) *“απογραφή των δεδομένων σχετικά με το επίπεδο πληθυσμού των αποδημητικών πτηνών χρησιμοποιώντας αποτελέσματα δακτυλιώσεως”* και (δ) *“προσδιορισμός της επιδράσεως των τρόπων απολήψεως στο επίπεδο των πληθυσμών”*. Το στοιχείο (ε) *“Ανάπτυξη και τελειοποίηση οικολογικών μεθόδων για την πρόληψη των βλαβών που προκαλούνται από τα πτηνά”* είναι, επίσης, σχετικό με τα είδη τα οποία ενδέχεται να προκαλούν ζημίες. Η νομολογία του Δικαστηρίου υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να χρησιμοποιούνται τα βέλτιστα επιστημονικά στοιχεία ως βάση για την εφαρμογή της οδηγίας¹⁷.

1.8.2 Πρέπει, εντούτοις, να αναγνωριστεί ότι, σε σχέση με τις κατηγορίες έρευνας που σχετίζονται με τα θηρεύσιμα είδη, η υψηλής ποιότητας πληροφόρηση για μία σειρά ακόμη και βασικών χαρακτηριστικών του μεταναστευτικού συστήματος πολλών θηρεύσιμων ειδών παραμένει εξαιρετικά περιορισμένη. Η ορθή διαχείριση του κυνηγίου αποδημητικών πτηνών προϋποθέτει επαρκή γνώση του λειτουργικού συστήματος των περιοχών διέλευσης, αλλαγής φτερώματος, πάχυνσης και διαχειμάσεως που αποτελούν μεταναστευτική οδό, ή πέρασμα. Προκειμένου να εφαρμοστεί καλύτερα η οδηγία, υπάρχει η

¹⁵ Βάσει αυτών των ετήσιων εκθέσεων, η Επιτροπή συντάσσει έκθεση σχετικά με τη χρήση των παρεκκλίσεων, βάσει της Οδηγίας για τα Πτηνά, από τη Σύμβαση σχετικά με τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Αυτή η διετής έκθεση συντάσσεται κατ'εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 2 της Σύμβασης.

¹⁶ Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, Επιτροπή/Ιρλανδία, C-418/04, παράγραφοι 266-275.

¹⁷ Στην απόφασή του της 17^{ης} Ιανουαρίου 1991, Επιτροπή/Ιταλία, Υπόθεση C-157/89, ECR 1991, σ. 57, παράγραφος 15, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι, ελλείψει ειδικού ιταλικού υλικού αναφοράς, η Επιτροπή δικαιούτο να βασιστεί σε γενικότερη ορνιθολογική εργασία προκειμένου να στηρίξει τους ισχυρισμούς της, ιδιαίτερα καθόσον η ιταλική κυβέρνηση δεν παρέθεσε εναλλακτικές επιστημονικές μελέτες.

ανάγκη καλύτερης κατανόησης της γεωγραφικής κατανομής των περασμάτων, της εποχικότητας των κινήσεων και των οικολογικών απαιτήσεων των αποδημητικών πτηνών κατά μήκος της ΕΕ. Οι σχετικές μελέτες μπορούν να διεξαχθούν κατά τον καλύτερο τρόπο σε πτηνά που έχουν σημανθεί μεμονωμένα· οι επανευρέσεις δακτυλιωμένων πτηνών παρέχουν τις ακριβείς τοποθεσίες των αποδημητικών πτηνών στο χρόνο και στο χώρο, και αποτελεί την καλύτερη πηγή πληροφόρησης για παρόμοιες αναλύσεις μεγάλης κλίμακας. Οι μελέτες της αποδημίας μπορούν να παράσχουν τις απαραίτητες πληροφορίες σε επίπεδο ειδών και γεωγραφικού πληθυσμού· παρέχουν, επίσης, τη μοναδική ευκαιρία περιγραφής των μεταναστευτικών οδών για διαφορετικές κατηγορίες φύλου και ηλικίας, κάτι που αποτελεί σημαντική παράμετρο για την ορθή διαχείριση των άγριων πληθυσμών.

1.9 Εισαγωγή ειδών πτηνών που δεν ζουν εκ φύσεως στην περιοχή

1.9.1 Το άρθρο 11 αφορά την πρόληψη των αρνητικών συνεπειών στην τοπική χλωρίδα και πανίδα από την εισαγωγή ειδών πτηνών που δεν ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Μία από τις πλέον τεκμηριωμένες περιπτώσεις είναι η απειλή που αντιπροσωπεύει η βορειοαμερικανική Καστανόχηνα *Oxyura jamaicensis* για το αυτόχθον ευρωπαϊκό κεφαλούδι *Oxyura leucocephala*, που είναι απειλούμενο είδος, λόγω του υβριδισμού καθώς και του ανταγωνισμού και της μετατόπισης. Υπάρχει το ενδεχόμενο οι εισαγωγές ειδών να αποτελέσουν απειλή όχι μόνο για σπάνια αλλά και για περισσότερο διαδεδομένα είδη, περιλαμβανομένων όσων αποτελούν σήμερα θηρεύσιμα είδη.

1.10 Εκθέσεις

1.10.1 Το άρθρο 12 αφορά τις γενικές υποχρεώσεις των κρατών μελών και της Επιτροπής να υποβάλλουν εκθέσεις. Αυτές οι ανά τριετία γενικές εκθέσεις των κρατών μελών πρέπει να διαχωρίζονται από τις ετήσιες εκθέσεις των κρατών μελών για τις παρεκκλίσεις που αναφέρονται στο άρθρο 9. Οι εκθέσεις της Επιτροπής που συντάχθηκαν δυνάμει του άρθρου 12 αποτελούν πολύτιμο σημείο αναφοράς για διάφορα ζητήματα σχετικά με τη θήρα. Για παράδειγμα, η δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας¹⁸ περιείχε πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς των ειδών του παραρτήματος II στα κράτη μέλη, με μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη για ορθολογική χρήση των θηρευόμενων ειδών, καθώς και ένα αρχείο των πρότερων συζητήσεων στην Επιτροπή που καταρτίστηκε βάσει της οδηγίας (“Επιτροπή ORNIS”) σχετικά με διάφορες σημαντικές ιδέες όπως η ορθολογική χρήση και οι μικροί αριθμοί.

1.11 Ρήτρα διατήρησης της κατάστασης (Stand-Still)

1.11.1 Το άρθρο 13 ορίζει ότι «η εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας δεν μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση της σημερινής

---

¹⁸ COM(93) 572 τελικό

καταστάσεως σε ό,τι αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.» Αυτό αποτελεί παράδειγμα «ρήτρας stand-still.» αρόμοιες ρήτρες εμφανίζονται σε σημαντικό αριθμό κοινοτικών οδηγιών για το περιβάλλον. Οι ρήτρες αυτές σκοπό έχουν να εξασφαλισθεί ότι η εφαρμογή των εν λόγω οδηγιών δεν θα οδηγήσει σε υποβάθμιση της αρχικής κατάστασης των προς διατήρηση περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών.

1.12 Δυνατότητα αυστηρότερων εθνικών μέτρων

1.12.1 Το άρθρο 14 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εισαγάγουν μέτρα προστασίας αυστηρότερα από εκείνα που προβλέπει η οδηγία. Η πρόβλεψη αυτή αντανάκλα μια γενική προσέγγιση στην κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον, η οποία έχει επικυρωθεί στη Συνθήκη, βάσει της οποίας τα κράτη μέλη διατηρούν το δικαίωμα υπέρβασης του επιπέδου προστασίας που έχει συμφωνηθεί από την Κοινότητα. Σε ό,τι αφορά τη θήρα, ορισμένα κράτη μέλη έχουν ορίσει εθνικούς περιορισμούς, οι οποίοι υπερβαίνουν τις απαιτήσεις της οδηγίας – για παράδειγμα, έχουν απαγορεύσει τη θήρα ορισμένων ειδών τα οποία θεωρούνται θηρεύσιμα βάσει της οδηγίας.

1.12.2 Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το δικαίωμα υιοθέτησης αυστηρότερων μέτρων δεν είναι απεριόριστο. Τα κράτη μέλη πρέπει να σέβονται τους κανόνες της Συνθήκης ΕΚ αναφορικά με την ελευθερία του εμπορίου, όπως επιβεβαιώνεται από την απόφαση του Δικαστηρίου στην Υπόθεση C-169/89, *Ποινική διαδικασία κατά Gourmetterie Van den Burg*¹⁹. Επίσης, όπου μπορεί να αποδειχθεί ότι η δυνατότητα θήρας ενός είδους πτηνών συνδέεται σαφώς με οφέλη διατήρησης για το τάδε και/ή το δεινά είδος αγρίων πτηνών ως αποτέλεσμα λήψης μέτρων διατήρησης ενδιαιτημάτων που σχετίζονται με τη θήρα, ενδέχεται να αρμόζει, εφόσον εξετάζεται η επιβολή απαγόρευσης κυνηγιού, ο συνυπολογισμός τυχόν μειονεκτημάτων που ίσως προκύψουν για τη διατήρηση των ενδιαιτημάτων.

1.13 Προσαρμογή της οδηγίας

1.13.1 Τα άρθρα 15 έως 17 περιέχουν διατάξεις σχετικά με την προσαρμογή των παραρτημάτων I και V, καθώς και του παραρτήματος III στην τεχνική και

¹⁹ Απόφαση της 23^{ης} Μαΐου 1990, Ποινική δίκη κατά Gourmetterie Van den Burg, υπόθεση C-169/89, ECR 1990, σ.2143. Στην εν λόγω υπόθεση ένα δικαστήριο των Κάτω Χωρών ζήτησε την έκδοση απόφασης από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επί αιτήσεως ερμηνείας μετά τη δίωξη στις Κάτω Χώρες ατόμου για κατοχή Χιονόκοτας, *Lagopus lagopus*, την οποία νομίμως πυροβόλησε και σκότωσε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ αποδημητικών ειδών και ειδών υπό εξαφάνιση τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα I, και άλλων ειδών, όπως η Χιονόκοτα. Σημειώνοντας την ειδική έμφαση με την οποία αντιμετωπίζει η Οδηγία την προστασία των αποδημητικών και υπό εξαφάνιση ειδών, το Δικαστήριο παρατήρησε στην παράγραφο 12 : «Εκ των γενικών αντικειμενικών σκοπών που αναφέρονται στην οδηγία 79/409 για την προστασία των πτηνών, συνάγεται ότι παρέχεται στα κράτη μέλη το δικαίωμα, δυνάμει του άρθρου 14 της οδηγίας, να εισάγουν αυστηρότερα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν ότι τα προαναφερθέντα είδη προστατεύονται ακόμη αποτελεσματικότερα. Σε ό,τι αφορά τα άλλα είδη πτηνών που καλύπτονται από την Οδηγία 79/409, ζητείται από τα κράτη μέλη να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την εν λόγω οδηγία, αλλά δεν έχουν το δικαίωμα να υιοθετούν μέτρα αυστηρότερα από εκείνα που προβλέπονται από την Οδηγία, εκτός περιπτώσεων ειδών που ζουν εντός του εδάφους τους.

επιστημονική πρόοδο. Οι εν λόγω διατάξεις προσδίδουν ρόλο σε μία επιτροπή η οποία συστάθηκε βάσει του άρθρου 16 και απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κρατών μελών και της Επιτροπής. Μολονότι ο ρυθμιστικός ρόλος της επιτροπής είναι αρκετά περιορισμένος, στην πράξη, οι αντιπρόσωποι της επιτροπής – η οποία είναι πλέον γνωστή ως “Επιτροπή ORNIS” – διαδραματίζουν σημαντικό συμβουλευτικό ρόλο και συζητούν τακτικά όλες τις πτυχές εφαρμογής της οδηγίας, περιλαμβανομένων και των πτυχών που αφορούν τη θήρα. Σε ό,τι αφορά τις αλλαγές στις διατάξεις της οδηγίας για τη θήρα, η επιτροπή δεν έχει επίσημο ρόλο. Οιοσδήποτε τροποποιήσεις συναφείς είτε με το σώμα της οδηγίας, ή με το παράρτημα II απαιτούν την έγκριση του Συμβουλίου Υπουργών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²⁰ βάσει πρότασης της Επιτροπής.

---

²⁰ Επί του παρόντος, το παράρτημα II έχει τροποποιηθεί από ένα δευτερεύον όργανο, την Οδηγία 94/24/EK του Συμβουλίου. Το εν λόγω τροποποιημένο παράρτημα II της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ συμπεριλαμβάνει πέντε είδη *Corvidae*, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν ζημιές στις καλλιέργειες και για τα οποία η λήψη μέτρων στο παρελθόν ήταν εφικτή μόνο βάσει των παρεκκλίσεων του άρθρου 9.

2 ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7

Κείμενο του άρθρου 7

“1. Ανάλογα με το επίπεδο του πληθυσμού τους, τη γεωγραφική κατανομή και το ρυθμό αναπαραγωγής τους σε όλη την Κοινότητα, τα αναφερόμενα στο παράρτημα II είδη είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο θηρευτικών πράξεων στα πλαίσια της εθνικής νομοθεσίας. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η θήρα αυτών των ειδών να μην υπονομεύει τις προσπάθειες διατηρήσεως που αναλαμβάνονται στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

2. Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα II μέρος 1 είναι δυνατόν να θηρεύονται στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη εφαρμογής της παρούσης οδηγίας.

3. Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα II μέρος 2, είναι δυνατόν να θηρεύονται μόνο στα κράτη μέλη, για τα οποία έχουν σημειωθεί.

4. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η θηρευτική δραστηριότητα στην οποία συμπεριλαμβάνονται και η ιερακοθηρία, όπως προκύπτει από την εφαρμογή των ισχυουσών εθνικών διατάξεων, σέβεται τις αρχές μιας ορθολογικής χρησιμοποίησης και μιας οικολογικά ισορροπημένης ρυθμίσεως για τα είδη πτηνών που αφορά, και ότι η πρακτική αυτή είναι συμβατή, ως προς τον πληθυσμό των ειδών αυτών, και ιδιαίτερα των αποδημητικών, με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από το άρθρο 2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ιδιαίτερα ώστε τα είδη στα οποία εφαρμόζεται η θηρευτική νομοθεσία να μην θηρεύονται κατά την περίοδο φωλεοποίησης, ούτε κατά τις διάφορες φάσεις της αναπαραγωγής και εξαρτήσεως. Όταν πρόκειται για αποδημητικά είδη, μεριμνούν ιδιαίτερα ώστε τα είδη που υπόκεινται στη θηρευτική νομοθεσία να μη θηρεύονται κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποίησης. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις χρήσιμες πληροφορίες για την πρακτική εφαρμογή της θηρευτικής νομοθεσίας τους.”

2.1 Εισαγωγή

- 2.1.1 Το άρθρο 7 παρέχει ρητή βάση για τη θήρα σύμφωνα με την οδηγία. Το άρθρο παραθέτει, παραπέμποντας στο παράρτημα II, τα θηρεύσιμα είδη σε όλη την Κοινότητα (παράρτημα II, μέρος 1), καθώς και τα θηρεύσιμα είδη σε ορισμένα κράτη μέλη (παράρτημα II, μέρος 2). Θεσπίζει, επίσης, τις αρχές που πρέπει να τηρούνται για τη θήρα, καθώς και τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων.
- 2.1.2 Το παρόν κεφάλαιο των κατευθύνσεων αρχίζει με μία σύντομη αναφορά στην ανάγκη ορθής μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών. Στη συνέχεια, αναφέρεται στα θηρεύσιμα είδη, τις γενικές αρχές και τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται σε ό,τι αφορά τη θήρα (να μην υπονομεύονται οι προσπάθειες διατηρήσεως, η ορθολογική χρήση και η οικολογικά ισορροπημένη ρύθμιση). Τέλος, εξετάζει τις ειδικές προϋποθέσεις που σχετίζονται με τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων.
- 2.1.3 Σε ό,τι αφορά τις κυνηγετικές περιόδους, το κεφάλαιο τελειώνει με μία συζήτηση για τις επικαλύψεις μεταξύ των κυνηγετικών περιόδων και των

περιόδων απαγόρευσης της θήρας βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4 της οδηγίας.

2.2 Τυπικές πτυχές

- 2.2.1 Οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 7 της οδηγίας πρέπει να μεταφερθούν κατά τρόπο πλήρη και σαφή από τα κράτη μέλη." Στην Υπόθεση C-159/99, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*²¹, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι "η εφαρμογή των διατάξεων των οδηγιών πρέπει να παράγει αναμφισβητήτως δεσμευτικά αποτελέσματα, να εξειδικεύει το αντικείμενό τους και να έχει την ακρίβεια και τη σαφήνεια που απαιτούνται προκειμένου να τηρείται η αρχή περί ασφάλειας δικαίου". Στην Υπόθεση C-339/87, *Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών*, το Δικαστήριο παρατήρησε, επίσης, ότι "απλή διοικητική πρακτική που από τη φύση της μπορεί να μεταβάλλεται κατά βούληση από τις αρμόδιες αρχές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά ορθή εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται μια οδηγία, κατά το άρθρο 189 της Συνθήκης."²²

2.3 Θηρεύσιμα είδη

ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΘΗΡΑΣ

- 2.3.1 Το άρθρο 7 προβλέπει τη θήρα ορισμένων ειδών πτηνών. Λόγω του επιπέδου του πληθυσμού, της γεωγραφικής κατανομής και του ρυθμού αναπαραγωγής τους σε όλη την Κοινότητα, η θήρα αυτών των ειδών θεωρείται ότι συνιστά αποδεκτή εκμετάλλευση.
- 2.3.2 Δεδομένου ότι η θήρα πτηνών στην Ευρώπη αποτελεί κυρίως δραστηριότητα αναψυχής και δεν διεξάγεται για λόγους ρύθμισης των πληθυσμών των πτηνών, μπορεί, επίσης, να αποτελέσει εργαλείο περιορισμού των ζημιών που προκαλούνται από ορισμένα είδη πτηνών (βλέπε τμήμα 2.4.31 και εφεξής σχετικά με την οικολογικά ισορροπημένη ρύθμιση).

ΠΟΙΑ ΕΙΔΗ ΕΙΝΑΙ ΘΗΡΕΥΣΙΜΑ;

- 2.3.3 Τα θηρεύσιμα είδη παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει δύο μέρη. Τα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II, μέρος 1 είναι θηρεύσιμα σε όλα τα κράτη μέλη. Τα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II, μέρος 2 είναι θηρεύσιμα στις χώρες για τις οποίες έχουν σημειωθεί. Ο αριθμός των εν δυνάμει θηρεύσιμων ειδών που υφίστανται σε κάθε κράτος μέλος φαίνεται στο σχήμα 1.
- 2.3.4 Πέραν των προσαρμογών που οφείλονται στην ένταξη των νέων κρατών μελών, τροποποιήθηκε μια φορά το παράρτημα II, μέρος 2 με σκοπό να

²¹ Απόφαση της 17^{ης} Μαΐου 2001, *Επιτροπή/Ιταλία*, υπόθεση C-159/99, ECR 2001, σ.4007, παράγραφος 32.

²² Απόφαση της 15^{ης} Μαΐου 1990, *Επιτροπή/Κάτω Χώρες*, υπόθεση C-339/87, ECR 1990, σ.851. Η θέση αυτή αντανακλά την παλαιότερη απόφαση του Δικαστηρίου της 23^{ης} Φεβρουαρίου 1988, *Επιτροπή/Ιταλία*, υπόθεση 429/85, ECR 1988, σ.843.

ληφθούν υπόψη οι πλέον πρόσφατες γνώσεις σχετικά με την κατάσταση των πτηνών. Η εν λόγω τροποποίηση είχε ως αποτέλεσμα την προσθήκη πέντε ειδών *Corvidae* στο παράρτημα II, μέρος 2 και την αφαίρεση δύο ειδών καλαμοκανάδων από το παράρτημα II, μέρος 2 για την Ιταλία (είδη που έχουν μεγάλη ομοιότητα με το είδος Λεπτομούτα *Numenius tenuirostris*) που απειλείται με εξαφάνιση παγκοσμίως.

- 2.3.5 Η θήρα υπόκειται στην εθνική νομοθεσία. Η αναγραφή ενός είδους στο παράρτημα II δεν υποχρεώνει ένα κράτος μέλος να επιτρέψει τη θήρα του. Αποτελεί απλώς μια επιλογή στην οποία τα κράτη μέλη μπορούν να προβούν ή όχι.

2.4 Γενικές αρχές και κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τη θήρα

- 2.4.1 Το άρθρο 7, παράγραφος 1 και το άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας προβλέπουν ορισμένες γενικές αρχές που πρέπει να τηρούνται σχετικά με την πρακτική της θήρας. Η κάθε μία από αυτές εξετάζεται με τη σειρά.

ΜΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

- 2.4.2 Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η θήρα είναι συμβατή με τη διατήρηση των πληθυσμών των αντίστοιχων ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο, καθώς και ότι η εν λόγω πρακτική δεν υποβαθμίζει τις προσπάθειες διατήρησης των ειδών στην περιοχή εξάπλωσής τους. Αυτό συνεπάγεται σαφώς ότι η πρακτική της θήρας δεν πρέπει να αποτελεί σημαντική απειλή για τις προσπάθειες διατήρησης τόσο των θηρεύσιμων, όσο και των μη θηρεύσιμων ειδών. Το εθνικό καθεστώς περί θήρας πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτές τις εν δυνάμει παρενοχλητικές επιπτώσεις της θήρας. Η εν λόγω διάταξη πρέπει να αξιολογείται από άποψη χαρακτήρα και γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής των υπό εξέταση 'προσπαθειών διατήρησης', δεδομένου ότι αυτές ενδέχεται να ποικίλλουν από τοπικό σε διεθνές επίπεδο (π.χ. σχέδιο διαχείρισης περασμάτων).
- 2.4.3 Ένα παράδειγμα για το ανωτέρω σημείο είναι η Βαλτόπαπια *Aythya nyroca*, ένα μη θηρεύσιμο είδος πτηνών, το οποίο απειλείται με παγκόσμια εξαφάνιση. Το συγκεκριμένο είδος έχει καθυστερημένη περίοδο αναπαραγωγής, γεγονός που μπορεί να το καταστήσει ευάλωτο κατά την έναρξη των κυνηγετικών περιόδων για άλλα είδη στις περιοχές όπου αυτό συνεχίζει να αναπαράγεται.
- 2.4.4 Σε ό,τι αφορά την περιοχή εξάπλωσης των ειδών, είναι σαφές ότι, για τα περισσότερα είδη, αυτή δεν περιορίζεται μόνο στην περιοχή θήρας των ενδιαφερόμενων κρατών μελών, αλλά ισχύει και για την περιοχή εξάπλωσης των ειδών. Αυτό σχετίζεται ιδιαίτερα με τα αποδημητικά είδη. Εάν τα είδη υπόκεινται σε υπερβολική θήρα κατά μήκος της μεταναστευτικής οδού που χρησιμοποιούν, αυτό ενδέχεται να επηρεάσει τις προσπάθειες διατήρησης αλλού, περιλαμβανομένων και αυτών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 2.4.5 Η περιοχή εφαρμογής της οδηγίας είναι το ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στα οποία ισχύει η Συνθήκη. Εντούτοις, για είδη των οποίων η περιοχή εξάπλωσης εκτείνεται πέραν της περιοχής που καλύπτει η οδηγία, οι διεθνείς

δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Κοινότητα μπορούν να είναι συναφείς εν προκειμένω.

ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

- 2.4.6 Στην οδηγία για τα Πτηνά δεν προσδιορίζεται η έννοια της ορθολογικής χρήσης. Μία ερμηνεία της έννοιας αυτής, η οποία αναπτύχθηκε σε συνεργασία με την Επιτροπή ORNIS, δίνεται στη δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας²³. Η έκθεση αυτή αναφερόταν στις ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις της θήρας στα είδη, τόσο σε επίπεδο πληθυσμών όσο και σε επίπεδο της χρήσης των ενδιαιτημάτων από τα είδη.
- 2.4.7 Σε ό,τι αφορά τη θήρα, η έννοια της ορθολογικής χρήσης αναφέρεται σαφώς στην αιεφόρο καταναλωτική χρήση με έμφαση στη διατήρηση των πληθυσμών των ειδών σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης. Η έννοια φαίνεται να αντιστοιχεί στον ορισμό της αιεφόρου χρήσης που δίδεται στη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (ΣΒΠ)²⁴: *“η χρήση στοιχείων της βιολογικής ποικιλότητας κατά τρόπο και με ρυθμό που να μη συνεπάγονται μακροπρόθεσμα την υποβάθμιση της βιολογικής ποικιλότητας, διατηρώντας τοιουτοτρόπως τις δυνατότητες ανταπόκρισης στις ανάγκες και τις επιδιώξεις του παρόντος και του μέλλοντος.”* Η οδηγία για τα πτηνά αποτελεί ένα από τα νομικά μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή της εν λόγω Σύμβασης.
- 2.4.8 Κατευθύνσεις για το θέμα της ορθολογικής χρήσης έχουν επίσης αναπτυχθεί βάσει της Σύμβασης Ραμσάρ. Η 3^η Σύσκεψη της Διάσκεψης των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης (1987) κατέληξε σε έναν ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο *“η ορθολογική χρησιμοποίηση των υγροτόπων είναι η αιεφόρος χρήση τους²⁵ προς όφελος της ανθρωπότητας κατά τρόπο που συνάδει με τη διατήρηση των φυσικών ιδιοτήτων του οικοσυστήματος”*.
- 2.4.9 Μπορεί, κατά συνέπεια, να εξαχθεί το λογικό συμπέρασμα ότι η έννοια της ορθολογικής χρήσης είναι ταυτόσημη με την έννοια της ‘αιεφόρου χρήσης’, ότι συμβιβάζεται με τη διατήρηση των φυσικών πόρων και, ως εκ τούτου, ότι αντιστοιχεί στην έννοια της αιεφορίας που αναφέρεται στο 5^ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.

²³ Σ. 8-9 της Δεύτερης Έκθεσης για την εφαρμογή της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (COM(93)572 τελικό). Η εν λόγω ερμηνεία έχει χρησιμοποιηθεί και αναπτυχθεί περαιτέρω στις παρούσες κατευθυντήριες οδηγίες

²⁴ Στην πλειονότητα των ουσιαστικών άρθρων της Συνθήκης γίνεται αναφορά στον αντικειμενικό σκοπό της “αιεφόρου χρήσης”, ενώ *μεταξύ άλλων* προβλέπεται η ένταξη της αιεφόρου χρήσης στις εθνικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων· η ρύθμιση και διαχείριση των βιολογικών πόρων με σκοπό τη διασφάλιση της διατήρησής τους και της αιεφόρου χρήσης· η έγκριση μέτρων για την αποφυγή ή ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στη βιολογική ποικιλότητα· η παρακολούθηση των οικοσυστημάτων και των ενδιαιτημάτων που χρειάζονται τα αποδημητικά είδη και τα είδη με οικονομική αξία ή μορφωτική σημασία· η προαγωγή της έρευνας που συμβάλλει στην αιεφόρο χρήση.

²⁵ Η αιεφόρος χρήση ορίζεται ως η “χρήση ενός υγροτόπου από ανθρώπους ούτως ώστε να αποδίδει το μεγαλύτερο δυνατό διαρκές όφελος για τις σημερινές γενιές, διατηρώντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα ανταπόκρισης στις ανάγκες και τις επιδιώξεις του παρόντος και του μέλλοντος”. Ως φυσικές ιδιότητες του οικοσυστήματος ορίζονται “εκείνες οι φυσικές, βιολογικές ή χημικές συνιστώσες, όπως το έδαφος, το νερό, τα φυτά, τα ζώα, τα θρεπτικά στοιχεία και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις”.

- 2.4.10 Πρέπει, ως εκ τούτου, η θήρα, η οποία αποτελεί χρήσιμη κατανάλωση της άγριας ζωής, να τοποθετηθεί στο ευρύτερο πλαίσιο της αειφόρου χρήσης των πόρων. Η έννοια της ορθολογικής χρήσης δεν είναι απαραίτητο να περιορίζεται στη χρήσιμη κατανάλωση. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι οι παρατηρητές άγριων πτηνών, οι φυσιολάτρες, οι επιστήμονες και η κοινωνία στο σύνολό της έχουν το νόμιμο δικαίωμα να απολαμβάνουν ή να ερευνούν την άγρια ζωή, εφόσον ασκούν αυτό το δικαίωμά τους με υπευθυνότητα. Είναι γενικά αποδεκτό ότι στην αξία των περιβαλλοντικών πόρων περιλαμβάνονται τόσο οι αξίες χρήσης, όσο και οι αξίες ύπαρξης. Η αρχή της ορθολογικής χρήσης πρέπει, συνεπώς, να καλύπτει τη δυνατότητα πρόσβασης και την απόλαυση της άγριας ζωής στην ύπαιθρο από τους χρήστες που δεν είναι κυνηγοί. Η διαχείριση της ορθολογικής χρήσης πρέπει να διεξάγεται με αειφόρο τρόπο και προς όφελος των τοπικών κοινοτήτων.²⁶
- 2.4.11 Στα επόμενα τμήματα εξετάζονται ορισμένες πτυχές της ορθολογικής χρήσης που σχετίζονται με τα θηρεύσιμα είδη πτηνών. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι επιπτώσεις στον πληθυσμό, η χρήση των ενδιαιτημάτων, η διαχείριση της θήρας και η κατάσταση διατήρησης των ειδών. Στα εν λόγω τμήματα υπογραμμίζεται το πρόβλημα εφαρμογής της έννοιας της ορθολογικής χρήσης τόσο των επιδημητικών όσο και των αποδημητικών ειδών πτηνών. Τέλος, τονίζεται ο σημαντικός ρόλος της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της ευαισθητοποίησης για την προαγωγή της ορθολογικής χρήσης.

- **Συνάφεια με τα θηρεύσιμα είδη**

- 2.4.12 Το επιστημονικό έργο που έχει επιτελεσθεί με αντικείμενο την αειφορία της θήρας, εστιάζεται, κατά κανόνα, στα υδρόβια πτηνά (εξαιρουμένων των γλάρων), στην οικογένεια των τετραονιδών και στις πέρδικες (οι δύο τελευταίες ομάδες ανήκουν στα Ορνιθόμορφα, τα οποία αναφέρονται επίσης ως “θηράματα”). Τα πτηνά παρουσιάζουν πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ τους σε ό,τι αφορά την οικολογία και τη συμπεριφορά τους. Συνήθως, τα περισσότερα υδρόβια πτηνά είναι αποδημητικά μεγάλων αποστάσεων, αναπαράγονται ευρέως στη Βόρεια Ευρώπη και διαχειμάζουν σε ανομοιογενώς κατανομημένους υγροτόπους σε μία ζώνη που καλύπτει από εύκρατες έως και τροπικές περιοχές. Λόγω της ομαδικής τους συμπεριφοράς, η μεγάλη παρενόχλησή τους από τη θήρα²⁷ επηρεάζει πολύ μεγαλύτερο αριθμό πτηνών ως προς τον αριθμό πτηνών που θανατώνονται λόγω θήρας. Εντούτοις, μία πρόσφατη ανασκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας σχετικά με την ενεργειακή φυσιολογία των πτηνών, έθεσε υπό αμφισβήτηση

---

²⁶ Πρόσφατα, η Δήλωση Πολιτικής για την Αειφόρο Χρήση των Πόρων Άγριας Ζωής της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσεως και των Φυσικών Πόρων (IUCN), (παράρτημα στο Ψήφισμα 2.29, Amman, 2000), κατέληξε, επίσης, στο συμπέρασμα ότι “Τόσο η χρήσιμη κατανάλωση, όσο και η μη χρήσιμη κατανάλωση της βιολογικής ποικιλότητας είναι θεμελιώδεις για τις οικονομίες, τον πολιτισμό και την ευημερία όλων των εθνών και λαών.”

²⁷ Η σε σημαντικό βαθμό ενόχληση των πτηνών στους υγροτόπους λόγω της θήρας μπορεί να προκαλέσει σημαντική υποβάθμιση της χρήσης του πόρου, ασκώντας πίεση και στα μη θηρεύσιμα είδη. Οι τοπικές μετατοπίσεις και τα μειωμένα χρονικά διαστήματα ενδιάμεσης στάθμευσης ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στους πληθυσμούς ακόμη και σε επίπεδο περασμάτων λόγω της εξάρτησης από την πυκνότητα κατά τον χειμώνα. Εντούτοις, οι επιπτώσεις της ενόχλησης στο επίπεδο των περασμάτων αποτελεί προς το παρόν ελάχιστα κατανοητό αντικείμενο και, ως εκ τούτου, αξίζει να διερευνηθεί.

την παραδοχή ότι η θήρα προκαλεί πάντα παρενόχληση που έχει ως αποτέλεσμα να απειλείται σε σημαντικό βαθμό η επιβίωση των άγριων πτηνών (βλέπε τμήμα 2.6.17). Επιπλέον, το υψηλό ποσοστό θηρευτικής απολήψεως πτηνών σε τοπικό επίπεδο ενδέχεται να μην επηρεάζει τους εν λόγω τοπικούς πληθυσμούς μακροπρόθεσμα, εφόσον υπάρχει επαρκής ποσότητα τροφής και εφόσον τα θανατωθέντα πτηνά σε μια περιοχή αντικαθίστανται από πτηνά που προέρχονται από αλλού ή με άλλους αντισταθμιστικούς βιολογικούς μηχανισμούς. Παρά ταύτα, αυτό μπορεί να μην ισχύει σε περιοχές όπου η θήρα ασκεί υψηλή πίεση σε ευρύτερο τμήμα της περιοχής εξάπλωσης ενός είδους.

2.4.13 Αντιθέτως, τα θηράματα επιδημικών πτηνών έχουν ενίοτε πολύπλοκα κοινωνικά συστήματα από τα οποία οι τοπικοί πληθυσμοί μπορούν να ωφεληθούν εάν ακολουθήσουν τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης του κυνηγιού. Το υψηλό ποσοστό θηρευτικής απολήψεως πτηνών ενδέχεται να προκαλέσει μείωση του πληθυσμού. Τα υδρόβια πτηνά και τα θηράματα είναι τα κύρια θηρεύσιμα είδη στην Ευρώπη και αντιπροσωπεύουν το 71% όλων των τάξεων του παραρτήματος II. Οι εναπομένουσες κατηγορίες των ειδών του παραρτήματος II είναι γλάροι (7%), περιστέρια (6%) και σπουργίτια (15%).

- **Ορθολογική χρήση και επιπτώσεις στον πληθυσμό**

2.4.14 Δεδομένου ότι ο γενικός αντικειμενικός σκοπός της οδηγίας είναι η διατήρηση του πληθυσμού των πτηνών σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης²⁸, αυτό πρέπει να αντικατοπτρίζεται και στη βασική αρχή της ορθολογικής χρήσης. Με βάση τη γενική κατανόηση της δυναμικής των πληθυσμών και τη θεωρία απολήψεως των αποδημητικών πτηνών, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι τα χαμηλά επίπεδα απολήψεως έχουν πιθανώς μικρή επίδραση στο μέγεθος των πληθυσμών την άνοιξη²⁹. Τα μέτρια επίπεδα είναι απίθανο να προκαλέσουν συρρίκνωση των πληθυσμών των θηρεύσιμων ειδών, αλλά θα μειώσουν το μέγεθος του πληθυσμού την άνοιξη. Πολύ υψηλά επίπεδα απολήψεως ενδέχεται να οδηγήσουν σε συρρίκνωση των πληθυσμών. Για τα περισσότερα είδη αυτό το επίπεδο απολήψεως είναι άγνωστο³⁰.

2.4.15 Προκειμένου η θήρα να μην προκαλεί συρρίκνωση των θηρεύσιμων ειδών, η γενική προσέγγιση στη διαχείριση του κυνηγιού είναι να εξασφαλίζεται ότι το θηρεύσιμο είδος δεν υπερβαίνει το εύρος βιώσιμης απόδοσης μεταξύ 'μέγιστου' και 'βέλτιστου'³¹. Η ιδέα αυτή θα ήταν ευκολότερα εφαρμόσιμη

---

²⁸ Δεδομένου ότι ο όρος 'ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης' δεν αναφέρεται ρητώς στην Οδηγία (εισήχθη το 1992 στην Οδηγία "Οικότοποι"), υπονοείται στις απαιτήσεις του άρθρου 2 της Οδηγίας.

²⁹ Αυτό εξαρτάται από τη χρονική στιγμή της απολήψεως. Η απόληψη μικρού αριθμού την Άνοιξη, όταν ο πληθυσμός βρίσκεται συνήθως στο χαμηλότερο ετήσιο επίπεδό του, ενδέχεται να έχει δυσανάλογες επιπτώσεις στη δομή του πληθυσμού, εάν το είδος υπόκειται σε διαφοροποιημένη μετανάστευση

³⁰ Έγγραφο Εργασίας αριθ. XI/189/91 της Επιτροπής Ορνίθων, όπως αναπαρήχθη στη Δεύτερη έκθεση για την εφαρμογή της Οδηγίας αριθ. 79/409/ΕΟΚ περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (COM (93) 572, 24.11.1993, σελίδα 11)

³¹ Η βιώσιμη απόδοση μπορεί να οριστεί ως η εκμετάλλευση των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος με ρυθμούς που επιτρέπουν την ισορροπημένη αντικατάστασή τους μέσω φυσικών διαδικασιών. Υπό κανονικές συνθήκες, οι διεργασίες που εξαρτώνται από την πυκνότητα διατηρούν τους πληθυσμούς

περισσότερο σε επιδημητικά παρά σε αποδημητικά είδη. Ελλείπει εμπειριστατωμένων στοιχείων σχετικά με τη δυναμική του πληθυσμού και τη θηρευτική απόληψη επιδημητικών και αποδημητικών πτηνών, πρέπει, κατά κανόνα, να αποφεύγονται τα υψηλά επίπεδα εκμετάλλευσης.

2.4.16 Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη έγκυρων, επιστημονικών μηχανισμών παρακολούθησης προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οιαδήποτε χρήση μπορεί να είναι ανεκτή από τους πληθυσμούς άγριων πτηνών χωρίς να επηρεάζεται αρνητικά ο ρόλος των ειδών στο οικοσύστημα ή το ίδιο το οικοσύστημα. Στους εν λόγω μηχανισμούς πρέπει να περιλαμβάνονται στατιστικά στοιχεία για τα θηράματα, στοιχεία επί του παρόντος ανύπαρκτα ή ανεπαρκώς ανεπτυγμένα για τα περισσότερα είδη σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση³².

- **Ορθολογική χρήση και χρήση των ενδιαιτημάτων**

2.4.17 Η σημαντική παρενόχληση εξαιτίας της θήρας ή άλλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων ενδέχεται να περιορίσει τη χρήση των ενδιαιτημάτων στις περιοχές όπου παρατηρούνται οι εν λόγω δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να οδηγήσουν τα πτηνά που υπόκεινται σε θήρα να καλύπτουν μεγαλύτερες αποστάσεις ή να προσαρμόζουν την συμπεριφορά τους προκειμένου να αποφύγουν τη θήρα. Μπορούν, επίσης, να οδηγήσουν σε αδυναμία των πτηνών να χρησιμοποιούν τα ενδιαιτήματα στα οποία υπάρχει σχετικά υψηλή ανθρώπινη παρουσία. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να διασφαλίζεται ότι η διαχείριση παρόμοιων δραστηριοτήτων διεξάγεται κατά τρόπον ώστε να αποφεύγεται η παρενόχληση που θα μπορούσε να επιδράσει αρνητικά στις αξίες διατήρησης των εν λόγω περιοχών (βλέπε, επίσης, τμήμα 1.5 των κατευθύνσεων).

2.4.18 Τα παραπάνω ισχύουν ιδιαίτερα σε υγροτόπους με μεγάλες συγκεντρώσεις άγριων πτηνών, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα θηρεύσιμα είδη. Στην Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ορθολογική χρήση και τη διατήρηση των υγροτόπων³³, η αειφόρος χρήση των υγροτοπικών πόρων ορίζεται ως ένα από τα κύρια ζητήματα σχετικά με τους υγροτόπους. Ειδική

των πτηνών σε σταθερό επίπεδο. Η απόδοση ενός είδους συνδέεται άμεσα με τον ρυθμό αναπαραγωγής και επιβίωσής του. Αν και η ετήσια συγκομιδή μπορεί να εξαλείψει σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού, το γεγονός αυτό αντισταθμίζεται από χαμηλό επίπεδο φυσικής θνησιμότητας και/ή καλύτερους ρυθμούς αναπαραγωγής. Ο μέγιστος αριθμός πτηνών που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δραστηριοτήτων θήρας κάθε χρόνο, θα επιτευχθεί όταν ο μέγιστος αριθμός πτηνών αναπαράγεται με τον ταχύτερο δυνατό ρυθμό. Αυτό επιτυγχάνεται όταν ο αριθμός των ζώων αναπαραγωγής μειώνεται σε επίπεδο σημαντικά κατώτερο της ικανότητας του ενδιαιτήματος (Newton, I. 1998. Περιορισμός του πληθυσμού στα πτηνά). Η θήρα προκαλεί, συνήθως, τη μείωση των πληθυσμών αναπαραγωγής των πτηνών εκείνων με χαμηλό δείκτη φυσικής θνησιμότητας (K-strategists, ήτοι χήνες) αλλά οι ρυθμοί αναπαραγωγής τους είναι υψηλότεροι σε σχέση με αυτούς των μη θηρευόμενων πληθυσμών. Αυτό ονομάζεται *μέγιστη βιώσιμη απόδοση*. Λόγω των ιδιομορφιών των οικολογικών συστημάτων, τα ποσοστά συγκομιδής καθορίζονται συνήθως σε κάπως χαμηλότερα επίπεδα, τα οποία ορίζονται ως *βέλτιστη αειφόρος απόδοση*. Η ορθή διαχείριση των πληθυσμών μπορεί να αυξήσει αυτή την απόδοση.

³² Άλλα στοιχεία ενδέχεται να είναι χρήσιμα για ορισμένα είδη, όπως μελέτες σχετικά με τα ποσοστά των ανάπηρων πτηνών και τις επιπτώσεις των βλημάτων στην επιβίωση πτηνών (π.χ. βλέπε Madsen, J. and H. Noer 1996. Decreased survival of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus* carrying shotgun pellet. *Wildlife Biology* 2 : 75-82.

³³ "Ορθολογική χρησιμοποίηση και διατήρηση των υγροτόπων" (COM (95) 189, 29.05.1995)

αναφορά γίνεται στην εκμετάλλευση των πτηνών: “*Η θήρα υδρόβιων πτηνών στους ευρωπαϊκούς υγροτόπους αποτελεί ψυχαγωγική δραστηριότητα και μπορεί να καταστεί σημαντική πηγή εισοδήματος για τους ιδιοκτήτες υγροτόπων. Δικαίως οι ενώσεις κυνηγών καθίστανται σημαντική κινητήριος δύναμη για τη διατήρηση των υγροτόπων. Η αρχή της αειφόρου χρήσης των πόρων υδρόβιων πτηνών μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη διατήρηση των υγροτόπων, υπό την προϋπόθεση ότι περιλαμβάνει τη χρήση μη τοξικών βλημάτων, τον καθορισμό ορίων για τον αριθμό θηραμάτων, τη δημιουργία ενός επαρκούς δικτύου καταφυγίων για τα θηράματα, καθώς και την προσαρμογή των κυνηγετικών περιόδων στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών. Υπάρχουν, επίσης, πτυχές που καλύπτονται από την οδηγία του Συμβουλίου [...] περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών”.*

2.4.19 Επίσης, στο πλαίσιο της ορθολογικής χρήσης, πρέπει να εξεταστεί το θέμα της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τη χρήση βλημάτων μολύβδου. Γίνεται ολοένα και ευρύτερα αποδεκτό ότι τα βλήματα μολύβδου αποτελούν σημαντική απειλή για τα άγρια πτηνά και τα ενδιαιτήματά τους, ιδιαίτερα τους υγροτόπους³⁴. Δεδομένου ότι στην οδηγία για τα Πτηνά δεν γίνεται σαφής αναφορά στα βλήματα μολύβδου, οποιαδήποτε χρήση αυτών σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας, που έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων ή τη σημαντική παρενόχληση των πτηνών, δεν συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις προστασίας αυτών των ζωνών. Η ανάγκη να καταργηθεί η χρήση των βλημάτων μολύβδου στους υγροτόπους έχει αναγνωρισθεί σε διεθνή φόρα, όπως η Σύμβαση Ραμσάρ και η Αφρικανική-Ευρωασιατική Συμφωνία για τα Υδρόβια Πτηνά.

- **Διαχείριση κυνηγίου και θηραμάτων**

2.4.20 Η έννοια της ορθολογικής χρήσης πρέπει επίσης να αποδίδει τον θετικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η διαχείριση των θηραμάτων. Αυτό συνεπάγεται τη λήψη δέσμης μέτρων όπως η παροχή καλύτερων ενδιαιτημάτων, καλύτερη διατροφή, μείωση της δραστηριότητας των αρπακτικών, μείωση των ασθενειών ή της λαθροθηρίας, μέτρα τα οποία βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης των θηρεύσιμων και άλλων ειδών. Συνεπώς, ενώ η ετήσια συγκομιδή μπορεί να εξαλείψει ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού, αυτό αντισταθμίζεται από τη χαμηλή φυσική θνησιμότητα και/ή από τους καλύτερους ρυθμούς αναπαραγωγής. Οι ορθές πρακτικές διαχείρισης, σύμφωνα με την αρχή της ορθολογικής χρησιμοποίησης, πρέπει να λαμβάνουν επίσης υπόψη τις ανάγκες των μη θηρεύσιμων ειδών και του οικοσυστήματος. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πιο σημαντική αύξηση των θηραμάτων και άλλων ειδών σε υπό διαχείριση περιοχές από ό,τι σε περιοχές χωρίς διαχείριση. Η αρχή αυτή έρχεται σε έντονη αντίθεση με την εκμετάλλευση ενός πόρου άγριας ζωής σε περιοχή χωρίς διαχείριση. Είναι αναπόφευκτο ένας πληθυσμός που υφίσταται εκμετάλλευση, ακόμη και όταν πρόκειται για πληθυσμό ο οποίος υπόκειται σταθερά σε θήρα, να διατηρείται σε χαμηλότερα αριθμητικά επίπεδα από ό,τι ένας πληθυσμός που ζει υπό παρόμοιες συνθήκες αλλά δεν υφίσταται εκμετάλλευση. Οι ευεργετικές

³⁴ Βλέπε, για παράδειγμα, Newsletter of the African Eurasian Waterbird Agreement, Special edition : Lead Poisoning in Waterbirds through the ingestion of spent lead shot. Special Issue 1, September 2002

επιπτώσεις της διαχείρισης των θηραμάτων είναι περισσότερο εμφανείς στα επιδημικά είδη³⁵.

- 2.4.21 Μερικές από τις σημαντικότερες περιοχές άγριας ζωής στην Ευρώπη έχουν επιβιώσει των πιέσεων ανάπτυξης και εξάλειψης εξαιτίας των συμφερόντων διαχείρισης των θηραμάτων. Για παράδειγμα, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει τις μεγαλύτερες εκτάσεις βάλτων με ερεικόνες σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη περιοχή στην Ευρώπη, κυρίως λόγω της αξίας τους ως τόπων θήρας αγριόγαλων, γεγονός που αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην αποτροπή της εξάλειψης αυτού του ενδιαιτήματος από τη δάσωση για εμπορικούς σκοπούς και από άλλες απειλές. Στην Ισπανία, οι εναπομείναντες πληθυσμοί του ισπανικού βασιλαετού *Aquila adalberti* επιβίωσαν κυρίως σε περιοχές που αποτελούν μεγάλα ιδιωτικά κτήματα με σκοπό τη θήρα και όπου, στο παρελθόν, η θήρα διεξαγόταν με αντικείμενο σχεδόν αποκλειστικά τα μεγάλα θηράματα. Στη Γαλλία, ο αριθμός των άγριων πληθυσμών της Γκριζοπέρδικας *Perdix perdix* είναι υψηλός σε περιοχές εντατικής καλλιέργειας (π.χ. *Beauce*, *Picardie*) συνεπεία των προσπαθειών διαχείρισης, ιδιαίτερα της δημιουργίας χιλιάδων εκταρίων για την “προστασία της άγριας ζωής”, με την οικονομική υποστήριξη των κυνηγών.
- 2.4.22 Συνεπώς, η θήρα μπορεί να υποστηρίξει τη διατήρηση μέσω της ορθολογικής χρήσης. Τα μέτρα που λαμβάνονται για τη βελτίωση της κατάστασης των συγκεκριμένων ειδών όχι μόνο ενισχύουν τη βιώσιμη απόδοση αλλά είναι και ευεργετικά για ένα ολόκληρο φάσμα άλλων ζώων και φυτών με παρόμοιες απαιτήσεις. Η διαχείριση δεντροφυτευμένων αγροτεμαχίων για Φασιανούς *Phasianus colchicus* άπτεται μεγαλύτερου φάσματος παραγόντων σε σχέση με τη διαχείριση δεντροφυτευμένων αγροτεμαχίων που προορίζονται αποκλειστικά για δασοκομία. Η διαχείριση των ορίων αγρών με σκοπό την υποστήριξη της Πέρδικας *Perdix perdix* ωφελούν επίσης τα άγρια άνθη, τις πεταλούδες και άλλα ασπόνδυλα.
- 2.4.23 Εντούτοις, η διαχείριση των θηραμάτων με σκοπό την τεχνητή αύξηση των επιπέδων του πληθυσμού μεμονωμένων ειδών ενδέχεται να αποβεί επιβλαβής για ορισμένα άλλα είδη, ιδιαίτερα εάν συνδέεται με την παράνομη θήρα αρπακτικών πτηνών.

- **Ορθολογική χρήση και κατάσταση διατήρησης των θηρεύσιμων ειδών**

---

³⁵ Εντούτοις, πρέπει να αναγνωριστεί ότι σε ορισμένους υγροτόπους έχει εφαρμοστεί ενεργός διαχείριση αποδημητικών υδρόβιων πτηνών (π.χ. *Camargue* στη Γαλλία). Υπάρχει, επίσης, διαχείριση τυρφώνων που συνδέεται άμεσα με τη θήρα του μεκατσινιού *Gallinago gallinago*

- 2.4.24 Η κατάσταση διατήρησης των ειδών πτηνών μπορεί να θεωρείται δυσμενής³⁶ όταν το σύνολο των επιρροών που δέχονται τα υπό εξέταση πτηνά επηρεάζει αρνητικά τη μακροπρόθεσμη κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών τους. Σε αυτό περιλαμβάνεται και η περίπτωση κατά την οποία τα δεδομένα σχετικά με την πορεία του πληθυσμού δείχνουν ότι το είδος δεν διατηρείται μακροπρόθεσμα ως ζωτικό στοιχείο του φυσικού του περιβάλλοντος³⁷. Φυσικά, δεν συνιστάται, κατά κανόνα, να καθίστανται αντικείμενο θήρας αυτά τα είδη ή οι πληθυσμοί, ακόμη και εάν η θήρα δεν είναι η αιτία ή μία από τις αιτίες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της δυσμενούς κατάστασης διατήρησής τους. Ωστόσο, η νόμιμη θήρα ενός είδους μπορεί να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για τη διαχείριση των ενδιαιτημάτων τους και την αντιμετώπιση άλλων παραγόντων που συμβάλλουν στη συρρίκνωση του πληθυσμού, συνεισφέροντας, ως εκ τούτου, στην επίτευξη του αντικειμενικού σκοπού αποκατάστασης των εν λόγω πληθυσμών σε επίπεδο ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης.
- 2.4.25 Το θέμα να επιτρέπεται η συνέχιση της θήρας ενός είδους με δυσμενή κατάσταση διατήρησης, τέθηκε στη συζήτηση για την τελευταία πρόταση τροποποίησης του παραρτήματος II της οδηγίας. Στο τμήμα 2.7 της έκθεσης³⁸ της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Προστασίας των Καταναλωτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση της Επιτροπής³⁹ του 1991 για την τροποποίηση της οδηγίας για τα Πτηνά, αναφερόταν ότι ‘Σε περιπτώσεις που ένα είδος συρρικνώνεται, η θήρα δεν μπορεί εξ ορισμού να είναι αειφόρος, εκτός εάν αποτελεί μέρος ενός ομαλά εξελισσόμενου σχεδίου διαχείρισης στο οποίο περιλαμβάνεται επίσης η διατήρηση του ενδιαιτηματος όπως και άλλα μέτρα που θα επιβραδύνουν και θα αναστρέψουν τελικώς τη συρρίκνωση.’

---

³⁶ Ο όρος κατάσταση διατήρησης ενός είδους ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος i της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου ως “ το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που, επιδρώντας στο οικείο είδος, είναι δυνατόν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών του ....” Η κατάσταση θεωρείται ευνοϊκή όταν “τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών ενδιαιτημάτων στους οποίους ανήκει και η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού δεν φθίνει ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον και υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα.”. Αν και δεν γίνεται ρητή αναφορά του όρου στην οδηγία 79/409/ΕΟΚ, οι αρχές που τον υποστηρίζουν ισχύουν εξίσου και σε ό,τι αφορά τους αντικειμενικούς σκοπούς αυτής της οδηγίας.

³⁷ Η ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης προϋποθέτει τη βιωσιμότητα του πληθυσμού: την έννοια ενός “βιώσιμου” αριθμού πληθυσμού που αντιπροσωπεύει το όριο μεταξύ επιβίωσης και εξαφάνισης (Fiedler & Jain 1992, Conservation Biology). Η βιωσιμότητα των πληθυσμών αποτελεί τον πυρήνα της απαίτησης που προβλέπει το άρθρο 2 της οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνει την γενική υποχρέωση της διατήρησης του πληθυσμού. Οι βιώσιμοι πληθυσμοί αποτελούν απόδειξη ασφαλούς κατάστασης διατήρησης, αλλά απαιτείται η ύπαρξη και άλλων παραγόντων πέραν απλώς ενός σταθερού πληθυσμού. Εξωγενείς παράγοντες, όπως η απώλεια των ενδιαιτημάτων, η υπερβολική συγκομιδή και ο ανταγωνισμός από εισαγόμενα είδη οδηγούν συχνά στη συρρίκνωση των πληθυσμών. Οι τυχαίες διακυμάνσεις που αυξάνουν καθώς το μέγεθος των πληθυσμών σμικρύνεται ενδέχεται να οδηγήσει στην εξαφάνισή ακόμη και πληθυσμών που εμφανίζουν, κατά μέσο όρο, θετική πληθυσμιακή αύξηση όταν βρίσκονται κάτω από τη φέρουσα ικανότητα.

³⁸ PE 154. 220/τελ.

³⁹ COM (91) 0042 – C3 – 0180/91

- 2.4.26 Όταν εκπονούνται σχέδια διαχείρισης με σκοπό την αποκατάσταση των επιπέδων του πληθυσμού των ειδών, τα σχέδια αυτά πρέπει να εφαρμόζονται σε όλους τους πληθυσμούς, περιφερειακούς και κεντρικούς. Πράγματι, οι περιφερειακοί πληθυσμοί ενδέχεται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία με την οποία τα είδη προσαρμόζονται στις αλλαγές του περιβάλλοντος. Σε ό,τι αφορά την Ευρώπη, αυτή η διαδικασία είναι θεμελιώδους σημασίας. Επιπλέον, παρόμοια σχέδια μπορούν να υφίστανται σε διάφορα επίπεδα (π.χ. σε επίπεδο ΕΕ, σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο).
- 2.4.27 Επί του παρόντος, εκπονούνται κοινοτικά σχέδια διαχείρισης για είδη του παραρτήματος II, των οποίων η κατάσταση διατήρησης έχει χαρακτηριστεί δυσμενής. Τα σχέδια-πλαίσιο που έχουν ήδη εγκριθεί από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της επιτροπής ORNIS διατίθενται στο δικτυακό τόπο της ΓΔ Περιβάλλοντος. Τα εν λόγω σχέδια-πλαίσιο δεν διέπονται από κάποιο ειδικό νομικό καθεστώς βάσει της οδηγίας. Εντούτοις, η επιτυχής υλοποίησή τους και ο βαθμός ανακοπής και αναστροφής της συρρίκνωσης των θηρεύσιμων ειδών, όπως αποδεικνύεται από την κατάλληλη παρακολούθηση, ενδέχεται τελικώς να καθορίσει εάν δικαιολογείται η συνέχιση της θήρας αυτών των ειδών βάσει της οδηγίας, ή εάν απαιτείται η λήψη άλλων μέτρων.
- 2.4.28 Τα σχέδια διαχείρισης που στοχεύουν στην αποκατάσταση ειδών πρέπει να υποστηρίζονται από προγράμματα παρακολούθησης, τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα ανίχνευσης των αλλαγών σε ό,τι αφορά την κατάσταση διατήρησης των υπό εξέταση ειδών. Στην παρακολούθηση πρέπει να περιλαμβάνονται και αξιολογήσεις της συγκομιδής της θήρας καθώς και του ρόλου που αυτή διαδραματίζει στη δυναμική του πληθυσμού.
- 2.4.29 Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι μία ενδεχομένως σημαντική προσέγγιση αποτελούν οι προσωρινές αναστολές θήρας ορισμένων ειδών με δυσμενή κατάσταση διατήρησης -η οποία δεν οφείλεται αναγκαστικά στη θήρα- που εισήχθησαν από τα κράτη μέλη σε συμφωνία με οργανώσεις κυνηγών. Αυτού του είδους η προσέγγιση, εάν συνδυαστεί με ένα πρόγραμμα δράσης για τη διατήρηση, μπορεί να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο ώστε διαφορετικές ομάδες, περιλαμβανομένων των κυνηγών, να εργαστούν από κοινού για την αποκατάσταση της ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης των ειδών. Ένα σημαντικό ζήτημα για τους κυνηγούς είναι ότι παρόμοιες αναστολές πρέπει να θεωρούνται 'προσωρινές' και να μην οδηγούν σε κατά το μάλλον ή ήττον μόνιμη απαγόρευση της θήρας.

- **Ορθολογική χρήση και εκπαίδευση, κατάρτιση και ευαισθητοποίηση**

- 2.4.30 Η έννοια της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων περιλαμβάνει επίσης πτυχές κατάλληλης γνώσης και δεξιοτήτων. Οι κυνηγοί πρέπει να είναι καλά ενημερωμένοι σχετικά με την ανάγκη ορθού προσδιορισμού των ειδών, τις ορθές πρακτικές, τη θήρα και τη νομοθεσία, την ανάγκη αναφοράς, κτλ. Οι παράνομες δραστηριότητες (η θήρα προστατευόμενων ειδών, η χρήση παράνομων μηχανισμών παγίδευσης, η θήρα εκτός εποχής ή σε απαγορευμένες περιοχές, η παράνομη χρήση δηλητηρίων) αντιτίθενται στην 'αρχή της ορθολογικής χρήσης' και δεν συνάδουν με την αρχή της διατήρησης μέσω της αειφόρου χρήσης. Επιπλέον, οι παράνομες ενέργειες

ενός μικρού αριθμού κυνηγών μπορούν να προσδώσουν κακή φήμη στο σύνολο της κυνηγετικής δραστηριότητας. Δεδομένου ότι οι κυνηγοί είναι οι αποτελεσματικότεροι φύλακες των περιοχών θήρας, είναι προς το δικό τους μακροπρόθεσμο συμφέρον να αντιτίθενται ολοένα και περισσότερο σε παρόμοιες δραστηριότητες και αυτό να φαίνεται. Υπάρχει, επίσης, ανάγκη να ενημερώνεται το ευρύτερο κοινό σχετικά με την αρχή της διατήρησης μέσω της αειφόρου χρήσης.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

- 2.4.31 Η αρχή αυτή δεν ορίζεται στην οδηγία. Ωστόσο, η 8^η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για τα Πτηνά υποδηλώνει ότι ενδέχεται να μην παραπέμπει πρωταρχικά στην χρήση για λόγους αναψυχής αλλά στη διαχείριση του πληθυσμού με σκοπό τη διατήρηση των ειδών: *‘ότι η διατήρηση αυτή έχει ως αντικείμενο τη μακροπρόθεσμη προστασία και τη διαχείριση φυσικών πόρων ως αναπόσπαστο μέρος της κληρονομιάς των ευρωπαϊκών λαών· ότι επιτρέπει τη ρύθμιση αυτών των πόρων και ρυθμίζει την εκμετάλλευσή τους με βάση τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση και την προσαρμογή των φυσικών ισορροπιών των ειδών στα όρια του λογικά δυνατού’.*
- 2.4.32 Επιπλέον, το άρθρο 1 αναφέρεται στην “προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση”, ενώ, βάσει του άρθρου 2, πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για τη διατήρηση των πληθυσμών ή την προσαρμογή τους σε ένα επίπεδο “που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις”. Η δεύτερη πρόταση μπορεί να σημαίνει ότι η ρύθμιση δεν εστιάζεται μόνο στις “ισορροπίες μεταξύ των ειδών”, αλλά θα μπορούσε, επίσης, να στοχεύει στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων (π.χ. πρόληψη ζημιών).
- 2.4.33 Η φράση “Οικολογικά ισορροπημένη ρύθμιση” υποδηλώνει ότι τα μέτρα που λαμβάνονται πρέπει να είναι έγκυρα από οικολογική άποψη και αναλογικά προς το υπό επίλυση πρόβλημα, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης διατήρησης των εμπλεκόμενων ειδών. Τα μέτρα ρύθμισης μπορεί να θεωρηθούν απαραίτητα μόνο για ορισμένα είδη του παραρτήματος II (π.χ. κουρούνες, περιστέρια, γλάροι). Για το λόγο αυτόν ακριβώς φαίνεται να συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο των πέντε ειδών *Corvidae* στο παράρτημα II/2 με την προσαρμογή της οδηγίας το 1994.
- 2.4.34 Αντιθέτως, για τα περισσότερα από τα υπόλοιπα θηρεύσιμα είδη, τα μέτρα διαχείρισης στοχεύουν στην αύξηση ή την αποκατάσταση του ύψους των πληθυσμών με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων διατήρησης και των συμφερόντων των κυνηγών.
- 2.4.35 Η εφαρμογή αυτής της αρχής στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 4 παρέχει ενισχυμένες δυνατότητες προστασίας της χλωρίδας και της πανίδας στα μέτρα ρύθμισης που μπορούν να ληφθούν βάσει του καθεστώτος παρεκκλίσεων του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α). Ωστόσο, δεν είναι σαφής ο βαθμός στον οποίο μπορούν να ρυθμιστούν οι πληθυσμοί των ειδών που προκαλούν ζημίες κατά τη διάρκεια της τακτικής κυνηγετικής περιόδου

μόνο. Πρέπει να αναζητηθούν άλλες μέθοδοι όπως το τρώμαγμα των πουλιών, μέθοδος που μπορεί, τουλάχιστον προσωρινά και τοπικά, να επιλύσει το πρόβλημα.

- 2.4.36 Πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη άλλες πτυχές της οικολογικά ισορροπημένης ρύθμισης. Σε αυτές τις πτυχές περιλαμβάνεται ο βαθμός στον οποίο η εν λόγω ρύθμιση πρέπει να σχετίζεται με τη διασφάλιση της δημογραφικά ισορροπημένης εκμετάλλευσης ενός είδους (π.χ. διατήρηση του αριθμού των πτηνών ενός φύλου ή μιας ηλικίας, ακόμη και εάν είναι πλεονασματικός). Επίσης, η ρύθμιση πρέπει να διασφαλίζει ότι οι επιπτώσεις στους πληθυσμούς συγκομιδής δεν θα έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση ανισορροπιών στο οικοσύστημα (ευνοϊκότερες συνθήκες για την ανάπτυξη ενός άλλου είδους λόγω έλλειψης ανταγωνισμού).

2.5 Ειδικοί όροι σχετιζόμενοι με τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων

- 2.5.1 Το άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας προβλέπει έναν αριθμό βασικών αρχών που σχετίζονται με τον καθορισμό των κυνηγετικών περιόδων, αντικειμενικός σκοπός των οποίων είναι να εξασφαλισθεί ότι η θήρα δεν πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια των πιο ευάλωτων περιόδων του ετήσιου κύκλου των θηρεύσιμων ειδών.
- 2.5.2 Για τα επιδημητικά είδη απαιτείται να μην θηρεύονται κατά τη διάρκεια της περιόδου φωλεοποιήσεως ή κατά τη διάρκεια των διαφόρων σταδίων αναπαραγωγής. Στην περίπτωση των αποδημητικών ειδών, απαιτείται να μην θηρεύονται κατά τη διάρκεια της περιόδου αναπαραγωγής ή κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποιήσεως.
- 2.5.3 Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει δηλώσει ότι «η δεύτερη και η τρίτη πρόταση του άρθρου 7, παράγραφος 4 της οδηγίας έχουν σχεδιαστεί ώστε να διασφαλίζουν ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας στις περιόδους κατά τις οποίες η επιβίωση των άγριων πτηνών απειλείται έντονα. Συνεπώς, η προστασία από τις κυνηγετικές δραστηριότητες δεν μπορεί να περιορίζεται στην πλειονότητα των πτηνών ενός δεδομένου είδους, όπως αυτή καθορίζεται από τους μέσους όρους των αναπαραγωγικών κύκλων και των αποδημητικών κινήσεων.»⁴⁰

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ: ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

- 2.5.4 Η Επιτροπή και η Επιτροπή ORNIS έχουν αναγνωρίσει την ανάγκη σαφούς ερμηνείας των εν λόγω αξόνων του άρθρου 7, παράγραφος 4, βάσει της απόφασης του Δικαστηρίου του 1994, καθώς και την ανάγκη προσδιορισμού του τρόπου εφαρμογής αυτών στα είδη πτηνών του παραρτήματος II, ενώ

---

⁴⁰ Απόφαση της 17^{ης} Ιανουαρίου 1991, Επιτροπή/Ιταλία, Υπόθεση C-157/89, Συλλογή 1991, σ. 57, σκέψη 14. Αναφορές στην έννοια της πλήρους προστασίας γίνονται και στις ακόλουθες αποφάσεις: 19 Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, Συλλογή 1994, σ. 67 και απόφαση της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000, Επιτροπή/Γαλλία, υπόθεση C-38/99, Συλλογή 2000, σ. 10941.

έχουν ήδη διενεργήσει ανασκόπηση των στοιχείων σχετικά με τις περιόδους προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής κάθε είδους του παραρτήματος II και για κάθε κράτος μέλος όπου εμφανίζεται το συγκεκριμένο είδος⁴¹. Η Επιτροπή ORNIS έχει εγκρίνει την εν λόγω ανασκόπηση, η οποία παρέχει ορισμούς για την 'περίοδο αναπαραγωγής' και την 'επιστροφή στους τόπους αναπαραγωγής', οι οποίοι σκιαγραφούνται στη συνέχεια.

- **Περίοδος αναπαραγωγής⁴²**

2.5.5 Η 'περίοδος επώασης και ανάπτυξης'⁴³ καθορίστηκε βάσει του ορισμού των Cramp & Simmons (1997)⁴⁴: "η περίοδος επώασης και ανάπτυξης είναι η περίοδος κατά την οποία ένα είδος γεννά και επωάζει τα αυγά του και μεγαλώνει τα μικρά του μέχρι το στάδιο της πτήσης." Ωστόσο, η 'περίοδος αναπαραγωγής' δεν καλύπτει μόνο την περίοδο επώασης και ανάπτυξης αλλά περιλαμβάνει και την κατάληψη των τόπων αναπαραγωγής, καθώς και την περίοδο εξαρτήσεως των νεαρών πτηνών αφού αυτά εγκαταλείψουν τη φωλιά (ο ορισμός αυτός είχε αναγνωριστεί στην έκθεση της Επιτροπής του 1993 σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας για τα Πτηνά⁴⁵). Η 'Επιτροπή ORNIS' κατάρτισε ένα σχετικό γενικό σχέδιο, το οποίο πραγματεύεται τα διάφορα στάδια της αναπαραγωγής, ως κατάλληλο για την περίοδο της αναπαραγωγής (βλέπε Σχήμα 2). Η ακολουθία και η σημασία των στοιχείων του εν λόγω γενικού σχεδίου ενδέχεται να διαφέρει ανά είδος, ανάλογα με τις διαφορές στη βιολογία της αναπαραγωγής.

- **Επιστροφή στους τόπους αναπαραγωγής⁴⁶**

2.5.6 Η επιστροφή στους τόπους αναπαραγωγής είναι μία ετήσια μετατόπιση των πτηνών, που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα στάδια, από τις περιοχές διαχειμάσεως στους τόπους φωλεοποίησεως. Η περίοδος διαχειμάσεως τερματίζεται με την αναχώρηση από τις περιοχές διαχειμάσεως όπου τα αποδημητικά πτηνά παρέμειναν με μικρές μετακινήσεις από το τέλος της μεταγαμιαίας (φθινόπωρο) μετανάστευσης. Η επιστροφή στις περιοχές αναπαραγωγής αποκαλείται συνήθως 'προγαμιαία μετανάστευση' ή 'εαρινή μετανάστευση'.

⁴¹ Βασικές έννοιες του άρθρου 7, παράγραφος 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Περίοδος αναπαραγωγής και Προγαμιαίας μετανάστευσης των ειδών πτηνών του παραρτήματος II στην ΕΕ. Σεπτέμβριος 2001 (το έγγραφο διατίθεται στη διεύθυνση

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/key_concepts_en.htm)

⁴² Σημειώστε ότι το άρθρο 7, παράγραφος 4, αναφέρεται τόσο στην 'περίοδο φωλεοποίησεως', όσο και στα 'διάφορα στάδια αναπαραγωγής' (πρβλ. γαλλική εκδοχή 'les différents stades de reproduction et de dépendance'; γερμανική εκδοχή 'Einzelnen Phasen der Brut- und Aufzuchtzeit'), ολλανδική εκδοχή 'zolang de jonge vogels het nest nog niet hebben verlaten').

⁴³ Ο εν λόγω όρος θεωρείται ότι αποτελεί ισάξια και καλύτερη εκδοχή του όρου 'περίοδος φωλεοποίησεως' που χρησιμοποιείται στο άρθρο 7, παράγραφος 4.

⁴⁴ Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (εκδ.). 1977. *Birds of the Western Palearctic*, Τόμος 1. Oxford, Oxford University Press. σ. 722.

⁴⁵ COM (93) 572 τελικό. Δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των άγριων πτηνών. Βρυξέλλες, 24 Νοεμβρίου 1993.

⁴⁶ Ο όρος "επιστροφή στις περιοχές αναπαραγωγής" εκλαμβάνεται ως συνώνυμο του όρου "επιστροφή στους τόπους φωλεοποίησεως".

- 2.5.7 Στην Ευρώπη, οι μεταναστευτικές μετακινήσεις επιστροφής έχουν κατεύθυνση κυρίως προς νότο, νοτιοανατολικά ή νοτιοδυτικά. Αυτό σημαίνει ότι τα αποδημητικά πτηνά που προέρχονται από τις περιοχές διαχειμάσεως στην Αφρική, στο δρόμο τους προς τις περιοχές αναπαραγωγής στη Βόρειο Ευρώπη, διασχίζουν πρώτα τη Μεσόγειο και στη συνέχεια την Κεντρική Ευρώπη. Αυτή η μετανάστευση διαρκεί κανονικά αρκετές εβδομάδες (περιλαμβανομένων των σταθμών ανάπαυσης στη διάρκεια του ταξιδιού), αλλά ορισμένα πτηνά μπορούν να ολοκληρώσουν το ταξίδι σε μία ή σε λίγες μέρες. Η έναρξη, ο τερματισμός και η διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου σε μία συγκεκριμένη χώρα καθορίζονται από μία σειρά βιολογικών, γεωγραφικών και μεθοδολογικών παραγόντων.
- 2.5.8 Σε ό,τι αφορά την έναρξη της προγαμιαίας μετανάστευσης, όλα τα άτομα ενός είδους εντός της ίδιας περιοχής δεν τερματίζουν την περίοδο διαχειμάσεως τους ταυτόχρονα. Όχι μόνο υπάρχουν διαφορές μεταξύ ατόμων, αλλά παρατηρείται και συγκέντρωση πτηνών διαφορετικών πληθυσμών με διαφορετικούς ετήσιους κύκλους εντός μίας και μόνης περιοχής διαχειμάσεως. Πτηνά που ανήκουν σε βόρειους πληθυσμούς, για παράδειγμα, συχνά ξεκινούν την πτήση επιστροφής τους πολύ αργότερα σε σχέση με πτηνά που αναπαράγονται σε νοτιότερες περιοχές. Μία ακραία περίπτωση είναι η λεγόμενη μετανάστευση 'βαρελάκια' (π.χ. στον Κοκκινოსκέλη *Tringa totanus*): πτηνά που αναπαράγονται σε βορειότερα γεωγραφικά πλάτη ταξιδεύουν μεγαλύτερες αποστάσεις και μετακινούνται σε νοτιότερες περιοχές διαχείμασης από ό,τι τα πτηνά που φωλεοποιούν νοτιότερα.
- 2.5.9 Το γεγονός ότι τα πτηνά εγκαταλείπουν μία περιοχή διαχειμάσεως δεν σημαίνει απαραίτητα ότι ξεκινούν και τη μετανάστευση επιστροφής. Μπορεί να μετακινούνται σε άλλες περιοχές διαχειμάσεως λόγω αλλαγών στις τοπικές οικολογικές συνθήκες, εξάντλησης των διατροφικών τους πόρων, παρενόχλησης ή αλλαγών στις κλιματικές συνθήκες. Όταν τα αποδημητικά και επιδημητικά πτηνά του ίδιου είδους συνυπάρχουν στην ίδια περιοχή διαχειμάσεως, η κατάσταση μπορεί να αποβεί ακόμη πιο περίπλοκη. Έτσι, ενδέχεται να παρουσιαστούν εμφανείς διαφορές μεταξύ των στοιχείων μεγάλων χωρών. Η ύπαρξη μεγάλων διαφορών μεταξύ γειτονικών περιοχών μπορεί να αποτελεί πιστότερη αντανάκλαση των οικολογικών διαφορών και όχι των πραγματικών διαφορών σε ό,τι αφορά τη στιγμή της μετανάστευσης. Για παράδειγμα, αν και οι νότιες περιοχές της Ισπανίας (*Andalucía*) και της Ιταλίας (*Sicilia*) βρίσκονται στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος (37^{ος} παράλληλος), αυτό δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά ίδιες ημερομηνίες άφιξης των αποδημητικών πτηνών, διότι ενδέχεται να εμπλέκονται διαφορετικοί πληθυσμοί.
- 2.5.10 Η διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου δεν εξαρτάται μόνο από την έκταση που καταλαμβάνει η αντίστοιχη χώρα από το βόρειο ως το νότιο άκρο της, αλλά και από τη διαθεσιμότητα και τη χρήση των περιοχών ανάπαυσης. Ένα τυπικό παράδειγμα αφορά το Ακτοτούρλι *Limosa lapponica*, το οποίο μεταναστεύει από τον αφρικανικό χειμερινό τόπο διαβίωσης στις περιοχές αναπαραγωγής στη Σιβηρία. Μετά από συνεχή πτήση από το *Banc d'Arguin* της Δυτικής Αφρικής, σταθμεύει αρκετές εβδομάδες στη Θάλασσα Wadden. Η μεταναστευτική περίοδος καθορίζεται και από την ποσότητα και τη

γεωγραφική κατανομή των αντίστοιχων πτηνών: ένας μικρός πληθυσμός μπορεί να διέλθει εντός λίγων ημερών, ενώ ένα πολυπληθές είδος με εκτεταμένη γεωγραφική κατανομή αναπαραγωγής μπορεί να παρουσιάζει παρατεταμένη μεταναστευτική περίοδο έως και αρκετών μηνών. Επιπλέον, η μεταναστευτική περίοδος μπορεί, επίσης, να παρατείνεται, εάν από μία χώρα διέρχονται αρκετοί πληθυσμοί με διαφορετικούς χρόνους μετανάστευσης.

- **Εφαρμογή των ορισμών των 'βασικών εννοιών' σε διαφορετικά είδη του παραρτήματος II**

2.5.11 Γενικά, σε ό,τι αφορά τα μεταναστευτικά είδη, το στάδιο της αναπαραγωγής που προσδιορίζει την έναρξη της περιόδου αναπαραγωγής είναι η 'κατάληψη των περιοχών αναπαραγωγής'. Ωστόσο, ο όρος 'κατάληψη των περιοχών αναπαραγωγής' είναι γενικά δύσχρηστος σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η περιοχή αποτελεί για τα περισσότερα είδη μόνιμο τόπο διαβίωσης ή όπου υπάρχει ανάμιξη μόνιμα διαβιούντων πτηνών και μεταναστευτικών πτηνών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το στάδιο που προσδιορίζει την έναρξη της αναπαραγωγής είναι το 'χτίσιμο της φωλιάς'. Στις περιπτώσεις στις οποίες δεν είναι εύκολη η εξακρίβωση του σταδίου που προσδιορίζει την έναρξη της αναπαραγωγής επί τόπου, γίνεται αναφορά στον αντίστοιχο αριθμό δεκαημέρων που έχουν καταγραφεί από την έναρξη της γέννησης των αυγών (η οποία είναι γενικά γνωστή για τα περισσότερα είδη).

2.5.12 Γενικά, η περίοδος για τον προσδιορισμό του τερματισμού της περιόδου αναπαραγωγής είναι η περίοδος 'πλήρους πτήσης των νεαρών πτηνών' ήτοι, η απόκτηση πλήρους φτερώματος όλων των γενεών νεογνών, περιλαμβανομένης της δεύτερης ή της τρίτης γενιάς για ορισμένα είδη (π.χ. *ράλλοι/Rallidae*, *περιστέρια/Columbidae*, *τσίχλες/Turdidae*). Πλήρης πτήση σημαίνει ότι τα νεαρά πτηνά έχουν την ίδια ικανότητα παρατεταμένης, συνεχούς πτήσης με τα ενήλικα πτηνά και αντιστοιχεί στην 'ανεξαρτησία των νεαρών πτηνών'. Ωστόσο, για ορισμένα πτηνά (π.χ. *κουρούνες/Corvidae*) η πλήρης πτήση αρχίζει πριν από την 'ανεξαρτησία των νεαρών πτηνών'. Τα νεαρά πτηνά είναι ανεξάρτητα όταν η απώλεια της γονικής φροντίδας και/ή της διατροφής από τους γονείς δεν υπονομεύει σημαντικά τις προοπτικές επιβίωσης των νεαρών πτηνών. Σε περιπτώσεις στις οποίες δεν είναι εύκολη η διαπίστωση της 'πλήρους πτήσης/ανεξαρτησίας των νεαρών πτηνών' επί τόπου, γίνεται αναφορά στον αντίστοιχο αριθμό δεκαήμερων που έχουν καταγραφεί από τον τερματισμό της επώασης.

2.5.13 Το στάδιο που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της έναρξης και του τερματισμού της περιόδου αναπαραγωγής για κάθε είδος του παραρτήματος II, έχει καθοριστεί σε σχέση με τη βιολογία του. Βάσει αυτού, καθώς και των διαθέσιμων στοιχείων από τα κράτη μέλη, έχουν καθοριστεί για κάθε είδος η προγαμιαία περίοδος και η περίοδος αναπαραγωγής⁴⁷. Είναι κοινώς αποδεκτό

---

⁴⁷ Σε ό,τι αφορά την παρουσίαση των δεδομένων για κάθε είδος, εφαρμόστηκε ένας αριθμός γενικών αρχών (βλέπε σ. 7 της έκθεσης βασικών εννοιών). Σε περιπτώσεις όπου υπάρχει ένα φάσμα ημερομηνιών προγαμιαίας μετανάστευσης ή αναπαραγωγής, έχει επιλεγεί η παλαιότερη ημερομηνία. Ομοίως, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες παρατηρείται σημαντική διακύμανση από έτος σε έτος, έχουν ληφθεί δεδομένα από τις παλαιότερες περιόδους. Σε περιπτώσεις μετανάστευσης διαφορετικών πληθυσμών μέσω της χώρας, χρησιμοποιήθηκε ο πληθυσμός που μεταναστεύει νωρίτερα από τους

ότι ενδέχεται να υπάρχουν διαφορές στην ποιότητα των στοιχείων αναφορικά με τα είδη στην ΕΕ, καθώς και ότι θα υπάρξει ανάγκη τακτικής επικαιροποίησης της εν λόγω επισκόπησης, προκειμένου να καταχωρούνται τα νέα και βελτιωμένα στοιχεία που καθίστανται διαθέσιμα. Πέραν αυτής της τακτικής επισκόπησης, θα υπάρξει επίσης ανάγκη καταγραφής τυχόν αλλαγών στη μετανάστευση ή τον χρόνο φωλεοποίησης που ενδέχεται να προκύψουν λόγω επιπτώσεων που οφείλονται σε κλιματικές αλλαγές, καθώς και καταγραφής αλλαγών στις χρονικές στιγμές που λαμβάνουν χώρα αυτές οι δραστηριότητες λόγω άλλων περιβαλλοντικών πιέσεων.

2.6 Διασφάλιση ενός συστήματος πλήρους προστασίας σε περιπτώσεις κλιμάκωσης των ημερομηνιών έναρξης και λήξης της θήρας

- 2.6.1 Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου “ η οδηγία δεν παρέχει στις εθνικές αρχές την εξουσία να καθορίζουν ημερομηνίες λήξης της θήρας κυμαινόμενες ανάλογα με τα είδη πτηνών, εκτός της περιπτώσεως κατά την οποία το οικείο κράτος μέλος μπορεί να προσκομίσει στοιχεία στηριζόμενα σε επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα που προσιδιάζουν σε κάθε ειδική περίπτωση και αποδεικνύονται ότι τυχόν κλιμάκωση δεν εμποδίζει την πλήρη προστασία των ειδών πτηνών που ενδέχεται να επηρεάζει η εν λόγω κλιμάκωση”⁴⁸ Υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται “πλήρως η προστασία των ειδών”, το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι “ο καθορισμός διαφορετικών ημερομηνιών λήξεως ανάλογα με το διαμέρισμα του κράτους μέλους συμβιβάζεται προς την οδηγία”⁴⁹.
- 2.6.2 Στις υποθέσεις C-435/92 και C-38/99, το Δικαστήριο αναγνώρισε δύο μειονεκτήματα σε ό,τι αφορά την κλιμάκωση των ημερομηνιών λήξης, τα οποία σχετίζονται και με τις ημερομηνίες έναρξης: παρενόχληση λόγω των θηρευτικών δραστηριοτήτων των λοιπών ειδών και ο κίνδυνος συγχύσεως. Τα μειονεκτήματα αυτά εξετάζονται παρακάτω και προτείνεται μια προσέγγιση για την αντιμετώπισή τους.

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΥΓΧΥΣΗΣ

- 2.6.3 Το φαινόμενο αυτό εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων, στους οποίους συμπεριλαμβάνεται και η ομοιότητα μεταξύ θηρεύσιμων ειδών για τα οποία επιτρέπεται η θήρα και ειδών για τα οποία η θηρευτική περίοδος έχει λήξει ή δεν έχει ακόμη ξεκινήσει, από τις συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγεται η θήρα καθώς και από την επάρκεια των κυνηγών.

άλλους. Ωστόσο, αποκλείστηκαν τα ακραία, εκτός του αποδεκτού εύρους και ακανόνιστα δεδομένα λόγω της απρόβλεπτης φύσης τους.

⁴⁸ Απόφαση της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, Συλλογή 1994, σ. 67, σκέψη 22, απόφαση της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000, Επιτροπή/Γαλλία, υπόθεση C-38/99, Συλλογή 2000, σ. 10941, σκέψη 43.

⁴⁹ Απόφαση της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, Συλλογή 1994, σ. 67, σκέψη 27.

- 2.6.4 Στην υπόθεση C-435/92⁵⁰, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, ως προς το δεύτερο μειονέκτημα, ήτοι τον κίνδυνο μερικού αφανισμού που διατρέχουν έμμεσα ορισμένα είδη για τα οποία έχει ήδη λήξει η θήρα λόγω σύγχυσης με είδη για τα οποία αυτή εξακολουθεί να επιτρέπεται, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 4, τρίτη πρόταση έχει ακριβώς την έννοια να αποφεύγεται η έκθεση των εν λόγω ειδών στον κίνδυνο μερικού αφανισμού τους λόγω των θηρευτικών δραστηριοτήτων κατά την περίοδο προγαμιαίας μεταναστεύσεως, προβλέποντας για τα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εμποδίζουν, κατά την ανωτέρω χρονική περίοδο, οποιαδήποτε θηρευτική δραστηριότητα.
- 2.6.5 Ο κίνδυνος συγχύσεως μεταξύ διαφορετικών ειδών πτηνών έχει σαφώς αναγνωριστεί και έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο ενός αριθμού εξειδικευμένων οδηγιών αναγνώρισης⁵¹. Βάσει των κριτηρίων ομοιότητας όπως η εμφάνιση και το φτέρωμα, η χρήση των ενδιαιτημάτων και η συμπεριφορά (περιλαμβανομένων και των κραυγών), είναι εφικτή η ταξινόμηση των θηρεύσιμων ειδών σε ομάδες 'παρόμοιων' ειδών με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου συγχύσεως. Τα κριτήρια αυτά αποτελούν αρμοδιότητα των αρμόδιων αρχών που ευθύνονται για την ρύθμιση των περιόδων θήρας. Στο Σχήμα 3 παρατίθεται ένα πιθανό σχέδιο για αυτού του είδους την κατηγοριοποίηση.
- 2.6.6 Σε περίπτωση που επιτρέπεται η κλιμάκωση των ημερομηνιών θήρας, οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης πρέπει να καθορίζονται για κάθε ομάδα 'παρόμοιων' ειδών, κατά τρόπο που να διασφαλίζει την αποφυγή επικαλύψεων με περιόδους απαγόρευσης της θήρας βάσει της οδηγίας.
- 2.6.7 Οποιαδήποτε ομαδοποίηση παρόμοιων ειδών πρέπει να προσαρμόζεται στις χωροχρονικές συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγεται η θήρα. Κατά πρώτον, για την τεκμηρίωση πραγματικού κινδύνου πρέπει το θηρεύσιμο είδος (ή η ομάδα ειδών) να είναι παρόν και θηρεύσιμο στην περιοχή εντός του υπό εξέταση χρονικού πλαισίου. Κατά δεύτερον, πρέπει να τεκμηριώνεται η προβλέψιμη και σημαντική παρουσία άλλων 'συγχύσιμων' θηρεύσιμων ειδών για τα οποία έχει λήξει η θηρευτική περίοδος.
- 2.6.8 Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τη θήρα στις αρχές του φθινοπώρου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα είδη παπιών επιφανείας διανύουν, κατά κανόνα, περίοδο απώλειας του φτερώματος σε αυτό στάδιο (κατά την αλλαγή φτερώματος, τα αρσενικά έχουν φτέρωμα παρόμοιο με αυτό των θηλυκών), γεγονός που δυσχεραίνει κατά πολύ την αναγνώρισή τους στη διάρκεια αυτής της περιόδου.

---

⁵⁰ Απόφαση της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, Συλλογή 1994, σ. 67, σκέψη 18.

⁵¹ Ένα καλό παράδειγμα οδηγιών που εστιάζουν στην αναγνώριση δύσκολων ειδών πτηνών είναι τα 'The Macmillan Guide to Bird Identification' by Alan Harris, Laurel Tucker and Keith Vinicombe. 1989. ISBN 1-85627-641-4 και ο συνοδευτικός τόμος 'The Macmillan Birder's Guide to European and Middle Eastern Birds', by Alan Harris, Hadoram Shirihai and David Christie, 1996.

- 2.6.9 Επιπλέον, το πρόβλημα της συγχύσεως συνδυάζεται με το γεγονός της συχνής συνύπαρξης διαφορετικών ειδών πτηνών. Για παράδειγμα οι πάπιες, οι καλαμοκανάδες και οι τσίγλες κινούνται συχνά σε σμήνη μικτών ειδών. Μία ομάδα από πάπιες μπορεί να απαρτίζεται από τέσσερα ή ακόμη και πέντε διαφορετικά είδη. Συνεπώς, υπό αυτές τις συνθήκες, η ‘επιλεκτική’ θήρα μπορεί να καταστεί ιδιαίτερα δυσχερής.
- 2.6.10 Οι κατηγορίες των συγχύσιμων ειδών αφορούν διάφορες ομάδες των θηρεύσιμων ειδών που παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί και ότι ο κίνδυνος συγχύσεως δεν περιορίζεται στα θηρεύσιμα είδη και ενδέχεται να αποτελεί απειλή για τη διατήρηση ορισμένων ευάλωτων ή απειλούμενων ειδών (π.χ. Βαλτόπαπια *Aythya nyroca*, Στικτόπαπια *Marmaronetta angustirostris*, Νανόχηνα του Lesser *Anser erythropus* Crested Coot *Fulica cristata*), ιδιαίτερα σε περιοχές όπου λαμβάνει χώρα θήρα. Το πρόβλημα αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί στο συνολικό πλαίσιο της διαχείρισης των εν λόγω περιοχών.
- 2.6.11 Ο δεύτερος παράγοντας που πρέπει να εξεταστεί είναι οι συνθήκες υπό τις οποίες λαμβάνει χώρα η θήρα. Η εξέταση αυτή εξαρτάται από παράγοντες όπως η απόσταση παρατήρησης. Όσο μεγαλύτερη είναι η απόσταση του πτηνού από τον κυνηγό, τόσο μεγαλύτερη είναι η δυσκολία προσδιορισμού των ειδικών χαρακτηριστικών του (μέγεθος, φτέρωμα, κτλ.). Η αναγνώριση πτηνών εν πτήσει εξαρτάται από το χρονικό διάστημα κατά το οποίο είναι ορατό το πουλί, διάστημα που μπορεί να είναι αρκετά σύντομο. Ως εκ τούτου, ο τύπος του κυνηγιού ενδέχεται να επηρεάσει το επίπεδο του κινδύνου συγχύσεως.
- 2.6.12 Ομοίως, οι συνθήκες φωτισμού μπορούν, επίσης, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Η μικρή ορατότητα κατά την ανατολή του ηλίου ή τη νύχτα μπορεί να μειώσει σημαντικά την ικανότητα διάκρισης των ειδών πτηνών⁵². Οι ειδικές καιρικές συνθήκες όπως η ομίχλη και η βροχή μπορούν, επίσης, να μειώσουν τη δυνατότητα ορθής αναγνώρισης των πτηνών στη φύση.
- 2.6.13 Τέλος, σημαντικό είναι και το ζήτημα της επάρκειας των κυνηγών. Η επάρκεια εξαρτάται από την εκπαίδευση και την πείρα του κυνηγού. Αυτό ισχύει για όλο το χρονικό διάστημα της κυνηγετικής περιόδου και σχετίζεται, επίσης, με τη διάκριση μεταξύ θηρεύσιμων και μη θηρεύσιμων ειδών (π.χ. τα μπεκατσόνια *Calidris canutus* από άλλες μικρότερες καλαμοκανάδες, σιταρήθρες *Alauda arvensis* από άλλες σιταρήθρες). Πρέπει να ενθαρρύνεται η υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης με σκοπό να βοηθούνται οι κυνηγοί στην αναγνώριση των ειδών ή να ενισχύονται ως αρμόζει τα ήδη υφιστάμενα προγράμματα, όπου αυτά υπάρχουν. Οι κυνηγοί δεν πρέπει να πυροβολούν ένα πτηνό παρά μόνον εάν είναι σίγουροι για την ταυτότητά του. Εντούτοις, πολλοί κυνηγοί θηρεύουν συγκεκριμένες ομάδες πτηνών και σπανίως είδη στα οποία δεν έχουν πείρα. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, οι κυνηγοί γίνονται ειδικοί στην αναγνώριση των ειδών που κατά προτίμηση αποτελούν στόχο τους.

---

⁵² Οι κυνηγοί έχουν καταρτίσει σχετικές οδηγίες αναγνώρισης (π.χ. ‘Reconnaitre les oiseaux la nuit’ by Philippe du Cheyron για την *Association Picarde des chasseurs de gibier d’eau*)

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

- 2.6.14 Το φαινόμενο αυτό θα εξαρτηθεί, *μεταξύ άλλων*, και από τον τύπο της θήρας, την ένταση, τη συχνότητα και τη διάρκειά της, το είδος που αποτελεί αντικείμενό της και τα χρησιμοποιούμενα ενδαιτήματα, καθώς και από τη διαθεσιμότητα εναλλακτικών περιοχών καταφυγίου.
- 2.6.15 Στην υπόθεση C-435/92⁵³, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι θηρευτικές δραστηριότητες μπορούν να οδηγήσουν σε παρενόχληση της άγριας ζωής και να έχουν επιπτώσεις στην κατάσταση διατήρησης των ειδών που αποτελούν αντικείμενο θήρας, ανεξαρτήτως της έκτασης του αφανισμού που προκαλούν. Το Δικαστήριο ανέφερε ότι οι επιπτώσεις των εν λόγω δραστηριοτήτων είναι 'ιδιαίτερα σοβαρές για τις ομάδες πτηνών που, κατά την περίοδο αποδημίας και διαχειμάσεως τους, τείνουν ενωνόμενες να δημιουργούν σχηματισμούς και να αναπαύονται σε εκτάσεις που είναι συχνά είναι πολύ περιορισμένες ή ακόμη και απομονωμένες. Οι οφειλόμενες στις θηρευτικές δραστηριότητες παρενοχλήσεις τα αναγκάζουν να αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος της ενεργητικότητάς τους στη μετακίνηση και διαφυγή τους σε βάρος του χρόνου που δαπανούν για την τροφή και ανάπαυσή τους ενόψει της αποδημίας τους. Οι παρενοχλήσεις αυτές έχουν αρνητικές επιπτώσεις επί των αποθεμάτων ενεργείας κάθε μεμονωμένου πτηνού και επί του συντελεστή θνησιμότητας του συνόλου των συγκεκριμένων πληθυσμών. Οι συνέπειες από την οφειλόμενη στη θήρα παρενόχληση των πτηνών άλλων ειδών είναι ιδιαίτερα σημαντική για εκείνα των οποίων η μετανάστευση προς επιστροφή πραγματοποιείται ενωρίτερα'.
- 2.6.16 Θεωρείται ότι η παρενόχληση έχει, κατά πάσα πιθανότητα, επιπτώσεις στους πληθυσμούς των πτηνών κατά τη διάρκεια περιόδων του ετήσιου κύκλου, όταν η τροφή σπανίζει ή δεν υπάρχει και τα πτηνά δυσκολεύονται να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους σε ενέργεια και τροφή⁵⁴. Οι εν λόγω επιπτώσεις εντείνονται όταν είναι απαραίτητο τα πτηνά να συγκεντρώσουν δυνάμεις πριν από απαιτητικές σε ενέργεια περιόδους όπως η μετανάστευση ή κατά τη διάρκεια περιόδων δριμείων καιρικών συνθηκών ή πριν από την έναρξη της φωλεοποίησεως⁵⁵. Σε ό,τι αφορά τις δριμείες καιρικές συνθήκες, υπάρχουν προβλέψεις σε διάφορα κράτη μέλη για εισαγωγή 'απαγορεύσεων της θήρας λόγω ψυχρών καιρικών συνθηκών'.
- 2.6.17 Μία πρόσφατη επισκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας σχετικά με την ενεργειακή φυσιολογία των πτηνών έθεσε σε αμφισβήτηση την υπόθεση ότι η θήρα οδηγεί πάντα σε παρενόχληση που θα αποτελέσει σοβαρή απειλή για την επιβίωση των πληθυσμών πτηνών⁵⁶. Η ενεργειακή ισορροπία των πτηνών

⁵³ Απόφαση της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994, Association pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de Loire-Atlantique, υπόθεση C-435/92, Συλλογή 1994, σ. 67, σκέψη 17.

⁵⁴ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. Ibis 137, Suppl 1 : 67-74.

⁵⁵ Mainguy, J., Bety, J., Gauthier, G. and Giroux, J.-F. (2002) Are body condition and reproductive effort of laying greater snow geese affected by the spring hunt? The Condor 104: 156-161

⁵⁶ Boos, M., J-P. Arnauduc, J-P. Robin. 2002 'Effets du dérangement sur l'énergétique chez les oiseaux et les possibilités de compensation nutritionnelles' Rapport final de convention de recherche CNRS/FNC. Centre d'Ecologie et Physiologie Energétiques, France. Οι υποθέσεις που υποστήριζαν τα συμπεράσματα αυτής της μελέτης ήταν οι εξής: ότι η μέση συχνότητα παρενόχλησης στην οποία

αποτελεί βασικό παράγοντα για την επιτυχή αναπαραγωγή και το δυναμικό επιβίωσης τους. Η εν λόγω επισκόπηση καταδεικνύει ότι υπό ορισμένες συνθήκες τα πτηνά επιδεικνύουν υψηλή προσαρμοστικότητα από άποψη φυσιολογίας και συμπεριφοράς, μέσω της αύξησης του ποσοστού λήψης τροφής και της αλλαγής στον χρόνο διατροφής από τη νύχτα στην ημέρα ή αντίστροφα, προκειμένου να αντισταθμίσουν τις σημαντικές πιέσεις σε ό,τι αφορά την ενέργεια και τη διατροφή που μπορούν να προκληθούν από την παρενόχληση, περιλαμβανομένης της οφειλόμενης στη θήρα παρενόχλησης. Εφόσον τα πτηνά έχουν πρόσβαση, έστω και διαλείπουσα, σε επαρκείς διατροφικούς πόρους (ήτοι, εντός αποδεκτών επιπέδων παρενόχλησης και διαθεσιμότητας τροφής), μπορούν να αντισταθμίζουν τις αλλαγές στην ενεργειακή τους ισορροπία που προκαλούνται από πηγές παρενόχλησης (βλέπε το παράδειγμα της μελέτης των καταδυόμενων παπιών σε ρηχή λίμνη μεγάλης έκτασης)⁵⁷. Ακόμη και ένα υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στη συμπεριφορά εξαιτίας αυτής της παρενόχλησης, οι επιπτώσεις στην ενεργειακή ισορροπία είναι μικρές.

2.6.18 Εντούτοις, οι επιπτώσεις της παρενόχλησης στη συμπεριφορά είναι περίπλοκες και ίσως υποτιμώνται, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις εντατικής θήρας. Για παράδειγμα, ο χρόνος που χάνεται μετά την προσεδάφιση και πριν να αρχίσουν να τρέφονται και πάλι τα πτηνά μπορεί να διαρκέσει έως και μία ώρα (και σε περίπτωση επανειλημμένης παρενόχλησης, έως και 2 ώρες). Αυτό επηρεάζει ίσως και άλλες δραστηριότητες συμπεριφοράς (κοινωνικές, το ίσιωμα των φτερών, η ανάπαυση, το ζευγάρωμα). Είναι, επίσης, πιθανό, η παρενόχληση να οδηγήσει σε αυξημένη επαγρύπνηση/αϋπνία σε βάρος της σίτισης. Επίσης, επί του παρόντος, είναι λίγες οι μελέτες που υποστηρίζουν την υπόθεση ότι τα πτηνά έχουν ελεύθερη και ευρεία πρόσβαση στους πόρους διατροφής ως αντιστάθμισμα. Τα πτηνά θα αναζητήσουν εναλλακτικές περιοχές απαλλαγμένες από παρενόχληση, οι οποίες ενδέχεται να είναι απομακρυσμένες ή να μην υπάρχει επαρκής τροφή. Επιπλέον, οι διάφορες κατηγορίες πτηνών παρουσιάζουν διαφορετικό βαθμό ευαισθησίας στην παρενόχληση αναλόγως της βιολογίας, της συμπεριφοράς και της εξάρτησής τους από διάφορα ενδιαίτημα. Ωστόσο, ακόμη και αν η διατροφική συμπεριφορά ενδέχεται να παρενοχλείται, υπάρχει γενική έλλειψη μελετών που να προσδιορίζουν εάν τα πτηνά διατρέφονται ανεπαρκώς βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, ιδιαίτερα καθώς η πρόσληψη ενέργειας μέσω της τροφής πρέπει να λαμβάνεται υπόψη βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

2.6.19 Ελλείψει εμπειρικών μελετών, δεν έχουν πλήρως κατανοηθεί ακόμη οι επιπτώσεις της έλλειψης ενεργειακής ισορροπίας στην επιτυχία της

αντιδρούν ενεργώς τα πτηνά πετώντας κυμαινόντας από 1 έως 2,5 παρενοχλήσεις την ώρα, ότι η μέση διάρκεια πτήσης κυμαινόνταν μεταξύ 1 και 2 λεπτών ανά παρενόχληση, ότι η περίοδος παρενόχλησης υπερέβαινε τις 10 ώρες ανά ημέρα, ότι η αφθονία τροφής δεν αποτελούσε περιοριστικό παράγοντα, ότι τα πτηνά δεν βρίσκονταν σε προχωρημένο στάδιο προετοιμασίας για αναπαραγωγή, ειδικά για παραγωγή αυγών.

⁵⁷ Evans, D.M. and K.R. Day (2001) Does shooting disturbance affect diving ducks wintering on shallow lakes? A case study on Lough Neagh, Northern Ireland. *Biological Conservation* 98 : 315-323. Evans, D.M. and K.R. Day (2002). Hunting disturbance on a large shallow lake: the effectiveness of waterfowl refuges. *Ibis* 144 : 2-8. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη μελέτη τα πουλιά χρησιμοποιούσαν μια μεγάλη επιφάνεια εκτός της λίμνης ως σημείο καταφυγής κατά τη διάρκεια της θήρας καθώς και ότι τα περισσότερα είδη τρέφονταν τη νύχτα, όταν σταματούσε το κυνήγι.

αναπαραγωγικής διαδικασίας και της επιβίωσης των ειδών. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της προαναφερθείσας επισκόπησης, τα πτηνά δεν μπορούν να αντισταθμίζουν το ενεργειακό έλλειμμα εάν, πέραν της απώλειας ενέργειας λόγω της παρενόχλησης, δεν έχουν πρόσβαση στους πόρους διατροφής επί ορισμένες διαδοχικές ημέρες (π.χ. κατά τη διάρκεια δυσμενών καιρικών συνθηκών) ή κατά την ενεργό περίοδο πριν και κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής. Η τελευταία αυτή άποψη υποστηρίζεται από μελέτες σε χήνες (γεννήτορες που χρησιμοποιούν ενεργειακά αποθέματα του σώματός τους κατά την αναπαραγωγή – ήτοι, βασίζονται στα ενεργειακά αποθέματα που συγκεντρώνουν πριν από την άφιξή τους στον τόπο φωλεοποίησης) και οι οποίες έδειξαν ότι η παρενόχληση μπορεί να μειώνει σημαντικά τον βαθμό επιτυχίας της αναπαραγωγικής διαδικασίας⁵⁸.

2.6.20 Η κλιμάκωση των ημερομηνιών θήρας κατά τη διάρκεια της προγαμιαίας μετανάστευσης ενδέχεται να ενέχει μεγαλύτερο κίνδυνο για τα πτηνά από ό,τι κατά τη λήξη της περιόδου αναπαραγωγής, πιθανόν λόγω των υψηλότερων ενεργειακών απαιτήσεων των πτηνών τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Και άλλοι παράγοντες ίσως να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο (π.χ. η μικρότερη διάρκεια της μέρας τον Φεβρουάριο σε σχέση με τον Αύγουστο, γεγονός που συνεπάγεται τον περιορισμό της δυνατότητας σίτισης κατά τη διάρκεια της ημέρας). Η ενεργειακή στρατηγική κατά τη διάρκεια του ετήσιου κύκλου αποτελεί σημαντικό γεγονός. Έχει καταδειχθεί, για διαφορετικά υδρόβια πτηνά, ότι ο Φεβρουάριος αντιστοιχεί σε μία αυθόρμητη και ενδογενώς προγραμματισμένη μείωση των σωματικών ενεργειακών αποθεμάτων, ακόμη και όταν υπάρχει αφθονία τροφής που επιτρέπει τη σίτιση *κατά βούληση*. Αυτή η ρύθμιση των αποθεμάτων του σώματος σχετίζεται με την εκούσια μείωση της λήψης τροφής⁵⁹. Επιπλέον, η δημογραφία του πληθυσμού διαφέρει, κατά κανόνα, σημαντικά μεταξύ αυτών των δύο περιόδων, με τον αριθμό των ενηλίκων να είναι σχετικά υψηλός στο σύνολο του πληθυσμού την άνοιξη, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη ενδεχόμενων γεννητόρων, συμπληρωνόμενος από μεγάλη αναλογία ανώριμων πτηνών το φθινόπωρο.

2.6.21 Υπάρχει έλλειψη αναλυτικών στοιχείων και έρευνας για τα πτηνά σε ό,τι αφορά το επίπεδο των περασμάτων προκειμένου να αξιολογηθούν καλύτερα οι επιπτώσεις των παρενοχλήσεων -όπως η θήρα- επί των πληθυσμών των πτηνών και της κατάστασης διατήρησής τους⁶⁰. Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι η κακή διαχείριση της θήρας μπορεί να μειώσει σημαντικά τη φέρουσα ικανότητα των υγροτόπων υποστήριξης υδρόβιων πτηνών. Επίσης, κάποια συνάφεια ενδέχεται να υπάρχει μεταξύ των τόπων όπου διεξάγεται η θήρα και των περιοχών σίτισης.

2.6.22 Κατά συνέπεια, σε ό,τι αφορά την ελαχιστοποίηση των πιθανών επιπτώσεων της οφειλόμενης στον άνθρωπο παρενόχλησης στους πληθυσμούς των πτηνών

---

⁵⁸ Madsen, J. 1995. Impacts of disturbance on migratory waterfowl. *Ibis*, 139 : S67-S74. Mainguy, J., J. Bêty, G. Gauthier, J-F Giroux. 2002. Are body condition and reproductive effort of laying Greater Snow Geese affected by the Spring hunt? *The Condor*, 104 : 156-161. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι μελέτες σχετίζονται με υψηλά επίπεδα παρενόχλησης την Άνοιξη.

⁵⁹ M. Boos, pers. comm.

⁶⁰ Βλέπε, για παράδειγμα, Hill, D., D. Hockin, D. Price, G. Tucker, R. Morris, J. Treeweek. 1997. Bird disturbance : improving the quality and utility of disturbance research. *J. Appl. Ecol.* 34, 275-288.

κατά τη διάρκεια περιόδων κλιμάκωσης των ημερομηνιών θήρας, πρέπει να λαμβάνεται πλήρως υπόψη η ανάγκη για συμπληρωματικές περιοχές καταφυγής απαλλαγμένες από παρενόχληση, οι οποίες να ικανοποιούν τις ανάγκες ανάπαυσης και σίτισης των πτηνών που υφίστανται παρενόχληση. Ο σχεδιασμός παρόμοιων περιοχών πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη επαρκών ευκαιριών σίτισης καλής ποιότητας και άλλων δραστηριοτήτων. Ο σχεδιασμός αυτός πρέπει να διεξάγεται βάσει της εκάστοτε περιοχής ανάλογα με τις οικολογικές απαιτήσεις, τις απαιτήσεις συμπεριφοράς και λήψης θρεπτικών στοιχείων και ενέργειας των διάφορων θηρεύσιμων ειδών που υφίστανται τις επιπτώσεις της κλιμάκωσης των ημερομηνιών της θήρας. Σε ό,τι αφορά αυτό θέμα, υπήρξε πρόσφατα αύξηση της έρευνας και της ανάπτυξης κατάλληλων και αποτελεσματικότερων μεθόδων διαχείρισης των υφιστάμενων περιοχών καταφυγής και απομόνωσης, ιδιαίτερα σε περιοχές υγροτόπων⁶¹.

ΠΟΙΟΙ ΟΡΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΟΤΑΝ ΕΝΑ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΕΠΩΦΕΛΗΘΕΙ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΚΛΙΜΑΚΩΣΗΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΩΝ ΕΝΑΡΞΗΣ ΚΑΙ/Η ΛΗΞΗΣ ΤΗΣ ΘΗΡΑΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ;

- 2.6.23 Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι αυτό συνάδει με την αρχή της πλήρους προστασίας, όπως αυτή ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποδεικνύουν, στο σχετικό γεωγραφικό επίπεδο στο οποίο πρόκειται να εφαρμοστεί η κλιμάκωση, ότι δεν υφίστανται σοβαροί κίνδυνοι συγχύσεως και παρενόχλησης.
- 2.6.24 Σε ό,τι αφορά τον κίνδυνο συγχύσεως, πρέπει να κατηγοριοποιηθούν οι 'παρόμοιες' ομάδες θηρεύσιμων πτηνών που χρησιμοποιούν κατά την ίδια χρονική περίοδο τους ίδιους τύπους ενδιαιτημάτων, καθώς και να καθορισθούν ίδιες ημερομηνίες έναρξης και λήξης της θήρας για αυτές τις ομάδες, κατά τρόπο που να αποφεύγονται οι επικαλύψεις με περιόδους απαγόρευσης της θήρας. Επίσης, πρέπει να καθοριστεί ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγεται η θήρα δεν εγκυμονούν σημαντικό κίνδυνο συγχύσεως μεταξύ διαφορετικών θηρεύσιμων ειδών.
- 2.6.25 Σε ό,τι αφορά τον κίνδυνο παρενόχλησης, υπάρχει ανάγκη, αφενός, να εξισορροπηθεί η ένταση, η συχνότητα και η διάρκεια της θήρας και, αφετέρου, η ύπαρξη και εγγύτητα επαρκών περιοχών απαλλαγμένων από παρενόχληση που να προσφέρουν επαρκή σίτιση και χώρους για κούρνιασμα.
- 2.6.26 Για να διασφαλιστεί η τήρηση των παραπάνω διατάξεων, πρέπει να ληφθούν επαρκή μέτρα εφαρμογής.

---

⁶¹ Για παράδειγμα οι ακόλουθες μελέτες: Fox, A.D. and J. Madsen (1997). Behavioural and distributional effects of hunting disturbance on waterbirds in Europe: implications for refuge design. *J. Appl. Ecol.* 35: 386-397. Madsen, J. 1998a. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. I. Baseline of the disturbance effects of recreational activities. *J. Appl. Ecol.* 35 : 386-397. Madsen, J. 1998b. Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects. *J. Appl. Ecol.* 35 : 398-417. Rogers, J.A. Jr, et H.T. Smith. 1997. Buffer zone distances to protect foraging and loafing waterbirds from human disturbance in Florida. *Wildl. Soc. Bull.* 25 : 139-145.

- 2.6.27 Τέλος, πολύτιμο μέσο διαχείρισης, σε περιοχές όπου ενδέχεται να ισχύει κλιμάκωση των κυνηγετικών περιόδων⁶², θα ήταν να λαμβάνονται πλήρως υπόψη η θήρα και άλλες πιθανές παρενοχλήσεις των πτηνών, καθώς και η χρήση των φυσικών πόρων από αυτά. Αυτού του είδους ο σχεδιασμός πρέπει να περιλαμβάνει και επιστημονική παρακολούθηση με σκοπό την αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων στα εμπλεκόμενα είδη πτηνών.
- 2.6.28 Για την εξέταση των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται με σκοπό τη διασφάλιση της συμβατότητας των ημερομηνιών έναρξης και λήξης προτείνεται η διαμόρφωση ενός διαγράμματος (Σχήμα 4).

2.7 Ανάλυση των επικαλύψεων

- 2.7.1 Μία προκαταρκτική σύγκριση μεταξύ των υφιστάμενων περιόδων θήρας και των συμφωνημένων περιόδων προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής για θηρεύσιμα είδη σε κάθε κράτος μέλος αποκαλύπτει ότι υπάρχει ευρύ περιθώριο πιθανών επικαλύψεων ή πραγματικών επικαλύψεων⁶³, οι οποίες ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων ειδών. Το θέμα αυτό αφορά όλα τα κράτη μέλη, αν και στην πλειονότητά τους αντιμετωπίζουν μόνο προβλήματα για σχετικά περιορισμένο αριθμό ειδών. Το πρόβλημα των επικαλύψεων φαίνεται να είναι περισσότερο περίπλοκο στα κράτη μέλη όπου οι ημερομηνίες θήρας καθορίζονται σε τοπικό επίπεδο. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι στα διάφορα κράτη μέλη δεν υπάρχουν επικαλύψεις στην πλειονότητα των ειδών.
- 2.7.2 Τα δεδομένα των περιόδων αναπαραγωγής και προγαμιαίας μετανάστευσης στην έκθεση ανάλυσης 'Βασικών εννοιών' παρουσιάζονται σε περιόδους των 10 ημερών (δεκαήμερα). Κατά συνέπεια, ο βαθμός ακρίβειας είναι 10 μέρες. Ως εκ τούτου, επικάλυψη ενός δεκαήμερου μεταξύ της ημερομηνίας θήρας και της περιόδου προγαμιαίας μετανάστευσης ή αναπαραγωγής ταξινομείται ως 'θεωρητική επικάλυψη', δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ενδέχεται, στην πραγματικότητα, να μην υφίσταται επικάλυψη. Για περιόδους μεγαλύτερες του 1 δεκαήμερου επικάλυψης, δεν τίθεται θέμα παρόμοιας αμφιβολίας, δεδομένου ότι αυτές αποτελούν 'πραγματική επικάλυψη'.
- 2.7.3 Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυση των επικαλύψεων σε επίπεδο κρατών μελών, υπάρχουν ενδεχομένως περιπτώσεις που η θήρα σε συγκεκριμένες περιοχές κρατών μελών με μεγαλύτερη επικράτεια συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφος 4, διότι ενδέχεται η λήξη της περιόδου φωλεοποίησεως ή η περίοδος μετανάστευσης μπορεί να αρχίζουν αργότερα σε σχέση με το σύνολο της χώρας.
- 2.7.4 Αυτή η ανάλυση αποκαλύπτει ότι υπάρχουν προβλήματα επικαλύψεων τόσο στις περιόδους αναπαραγωγής, όσο και στις περιόδους προγαμιαίας μετανάστευσης. Ορισμένοι υφιστάμενοι κανονισμοί για τη θήρα επιτρέπουν:

⁶² Η κλίμακα ενός τέτοιου σχεδιασμού θα πρέπει να καθοριστεί σε σχέση με το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της περιοχής που υπόκειται στην κλιμάκωση.

⁶³ Ανάλυση επικαλύψεων – ΓΔ Περιβάλλοντος 2002

- την παράταση της θήρας και κατά την περίοδο της προγαμιαίας μετανάστευσης (και, ενίοτε, ταυτόχρονα και κατά την περίοδο αναπαραγωγής)
- την έναρξη της θήρας πριν τη λήξη της αναπαραγωγικής περιόδου
- τη θήρα κατά τη διάρκεια άλλων χρονικών διαστημάτων της περιόδου αναπαραγωγής.

- 2.7.5 Το πλέον προβληματικό είδος είναι η Φάσσα *Columba palumbus* (επικάλυψη σε 13 κράτη μέλη, με έως και 15 δεκαήμερα στην Ιρλανδία). Πρόβλημα, επίσης φαίνεται ότι αποτελεί η Πρασινοκέφαλη *Anas platyrhynchos* σε οκτώ κράτη μέλη (με επικάλυψη έως και 5 δεκαήμερα). Σε αρκετά κράτη μέλη διαπιστώνονται επικαλύψεις (ή θεωρητικές επικαλύψεις) για αρκετά είδη κουρούνας *Corvidae* (έως και 9 δεκαήμερα).
- 2.7.6 Αρκετές από αυτές τις επικαλύψεις φαίνεται να σχετίζονται με είδη που έχουν μακρές περιόδους αναπαραγωγής (ή όψιμης αναπαραγωγής) και/ή πρώιμων μεταναστευτικών περιόδων. Άλλες πιθανές ερμηνείες για τις επικαλύψεις μπορεί να σχετίζονται με την ακαταλληλότητα της θήρας κατά τη διάρκεια της κανονικής περιόδου ή να οφείλονται στη μη διαθεσιμότητα των θηρεύσιμων ειδών κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Αναλυτικότερη εξέταση των διαφόρων κατηγοριών επικάλυψης παρατίθεται στο Κεφάλαιο 3.
- 2.7.7 Φαίνεται, επίσης, ότι υπάρχουν περιπτώσεις θήρας ειδών βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4, οι οποίες μπορούν να δικαιολογούνται στο πλαίσιο του ελέγχου των ειδών που προκαλούν ζημιές σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1 της οδηγίας.

• **Πιθανές λύσεις στο πρόβλημα των επικαλύψεων**

- 2.7.8 Υπάρχει η ανάγκη, για κάθε περίπτωση επικάλυψης, πλήρους συμβιβασμού με τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφος 4. Ως εκ τούτου, σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει ανάγκη εναρμόνισης του εθνικού ή τοπικού δικαίου για τον καθορισμό των ημερομηνιών θήρας βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4 της οδηγίας.
- 2.7.9 Εντούτοις, αναγνωρίζεται ότι υπάρχει περιθώριο περιορισμένης ευελιξίας σε ό,τι αφορά την ερμηνεία των δεδομένων προκειμένου να καθοριστούν οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης των κυνηγετικών περιόδων βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4 της οδηγίας. Το έγγραφο ‘Βασικές έννοιες’ επιτρέπει τον αποκλεισμό των ασταθών, εκτός εύρους και των ακραίων δεδομένων για τον καθορισμό των περιόδων προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής για διαφορετικά θηρεύσιμα είδη πτηνών. Επιπλέον ο αποκλεισμός επικαλύψεων μιας περιόδου 10 ημερών είναι εφικτός δεδομένου ότι, βάσει του επιπέδου ακριβείας των δεδομένων, αυτές μπορούν να θεωρούνται θεωρητικές επικαλύψεις (βλέπε τμήμα 2.7.2).
- 2.7.10 Στην περίπτωση που οι κυνηγετικές περίοδοι καθορίζονται στο σύνολο της χώρας, δεν πρέπει να επικαλύπτονται με τις περιόδους φωλεοποιήσεως και μετανάστευσης προς επιστροφή, όπως αυτές προσδιορίζονται στο έγγραφο “Βασικές έννοιες”. Εάν οι κυνηγετικές περίοδοι της περιφέρειας

επικαλύπτονται με τις εθνικές περιόδους αναπαραγωγής ή μετανάστευσης προς επιστροφή, τα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα θα μπορούσαν να παράσχουν αποδείξεις ότι παρόμοια επικάλυψη δεν υπάρχει στην πραγματικότητα διότι η περίοδος φωλεοποίησης λήγει νωρίτερα ή η μετανάστευση προς επιστροφή ξεκινά αργότερα στην υπό εξέταση περιοχή. Αυτό μπορεί να συμβαίνει ιδιαίτερα σε χώρες με μεγάλες κλιματικές διαφορές μεταξύ των νότιων και των βόρειων τμημάτων της⁶⁴ και/ή με παρόμοιες κλιματικές διαφορές μεταξύ περιοχών διαφορετικών υψομέτρων. Πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να παρουσιάζονται σαφώς διακριτές περιοχές όπου θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν οι διαφοροποιήσεις στις ημερομηνίες έναρξης και λήξης επί τη βάση σαφών επιστημονικών αποδείξεων σχετικά με τις περιόδους προγαμιαίας μετανάστευσης και/ή αναπαραγωγής. Ελλείψει τοπικών δεδομένων, η ανάλυση επικαλύψεων πρέπει να βασίζεται σε εθνικά δεδομένα (ή εάν αυτά δεν είναι διαθέσιμα, πρέπει να γίνεται αναφορά στα δεδομένα από γειτνιάζουσες περιοχές της Ευρώπης, πρβλ. Συμπέρασμα C-157/89, σκέψη 16). Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί, ότι οι μεγάλες αποστάσεις εντός της ίδιας χώρας δεν αποτελούν αφ' εαυτές απόδειξη διαφοροποίησης σε τοπικό επίπεδο σε ό,τι αφορά τις μεταναστευτικές οδούς διότι τα αποδημητικά πτηνά μπορούν να καλύπτουν με ευχέρεια εκατοντάδες χιλιόμετρα σε μία μέρα.

- 2.7.11 Ομοίως, σε περιπτώσεις που η γεωγραφική κατανομή αναπαραγωγής ενός είδους με παρατεταμένη περίοδο αναπαραγωγής είναι σαφώς περιορισμένη εντός ενός κράτους μέλους, ενώ έχει διαπιστωθεί ότι το εν λόγω είδος αναπαράγεται όψιμα, ενδέχεται να επιτρέπεται η πρόωρη έναρξη των κυνηγετικών περιόδων για τα είδη εκτός αυτών των περιοχών. Σε παρόμοιες περιστάσεις, θα υπάρξει ανάγκη οι γεωγραφικές περιοχές να βρίσκονται στην κατάλληλη κλίμακα προκειμένου να διασφαλίζεται ότι σε περιοχές με όψιμους γεννήτορες δεν θα εφαρμόζονται κυνηγετικές περίοδοι μέχρι τη λήξη της περιόδου αναπαραγωγής.
- 2.7.12 Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην Πρασινοκέφαλη *Anas platyrhynchos*, που έχει παρατεταμένη περίοδο προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής σε ορισμένα κράτη μέλη (βλέπε, επίσης, τμήμα 3.4.33 και σχήμα 7). Σε ορισμένες χώρες, μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού απαρτίζεται από είδη που εκτρέφονται σε αιχμαλωσία⁶⁵. Τα είδη που εκτρέφονται σε αιχμαλωσία δεν καλύπτονται από την οδηγία (όπως επιβεβαιώθηκε από την απόφαση του Δικαστηρίου στην Υπόθεση C-149/94⁶⁶). Κατ'εφαρμογήν της οδηγίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάμιξη ειδών που εκτρέφονται σε αιχμαλωσία και μη εξημερωμένων ειδών. Η εισαγωγή στον πληθυσμό μεγάλου αριθμού πτηνών που εκτρέφονται σε αιχμαλωσία ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα τη μη κανονική συμπεριφορά του πληθυσμού, καθώς και στη συμπεριφορά που

⁶⁴ Στη Σουηδία, για παράδειγμα, η χρονική στιγμή που ο πάγος σπάει στις λίμνες κυμαίνεται από τις 15 Μαρτίου στο νότο, έως τις 15 Ιουνίου στα βόρεια ορεινά τμήματα της χώρας. Αυτή η διαφορά αντιστοιχεί σε έως και 9 δεκαήμερα και έχει πολύ σημαντικές φαινολογικές επιπτώσεις

⁶⁵ Για παράδειγμα, ενώ ο αναπαραγωγικός πληθυσμός της Πάπιας στη Γαλλία εκτιμάται στα 30000-60000 ζευγάρια, οι εκτροφείς θηραμάτων παράγουν 1,4 εκατομμύρια Πάπιες το χρόνο (πηγή: Y.Ferrand, Εθνική Υπηρεσία Θήρας και Άγριας Πανίδας)

⁶⁶ Απόφαση της 8^{ης} Φεβρουαρίου 1996, Ποινική δίκη κατά Didier Vergy, υπόθεση C-149/94, Συλλογή 1996, σ. 299.

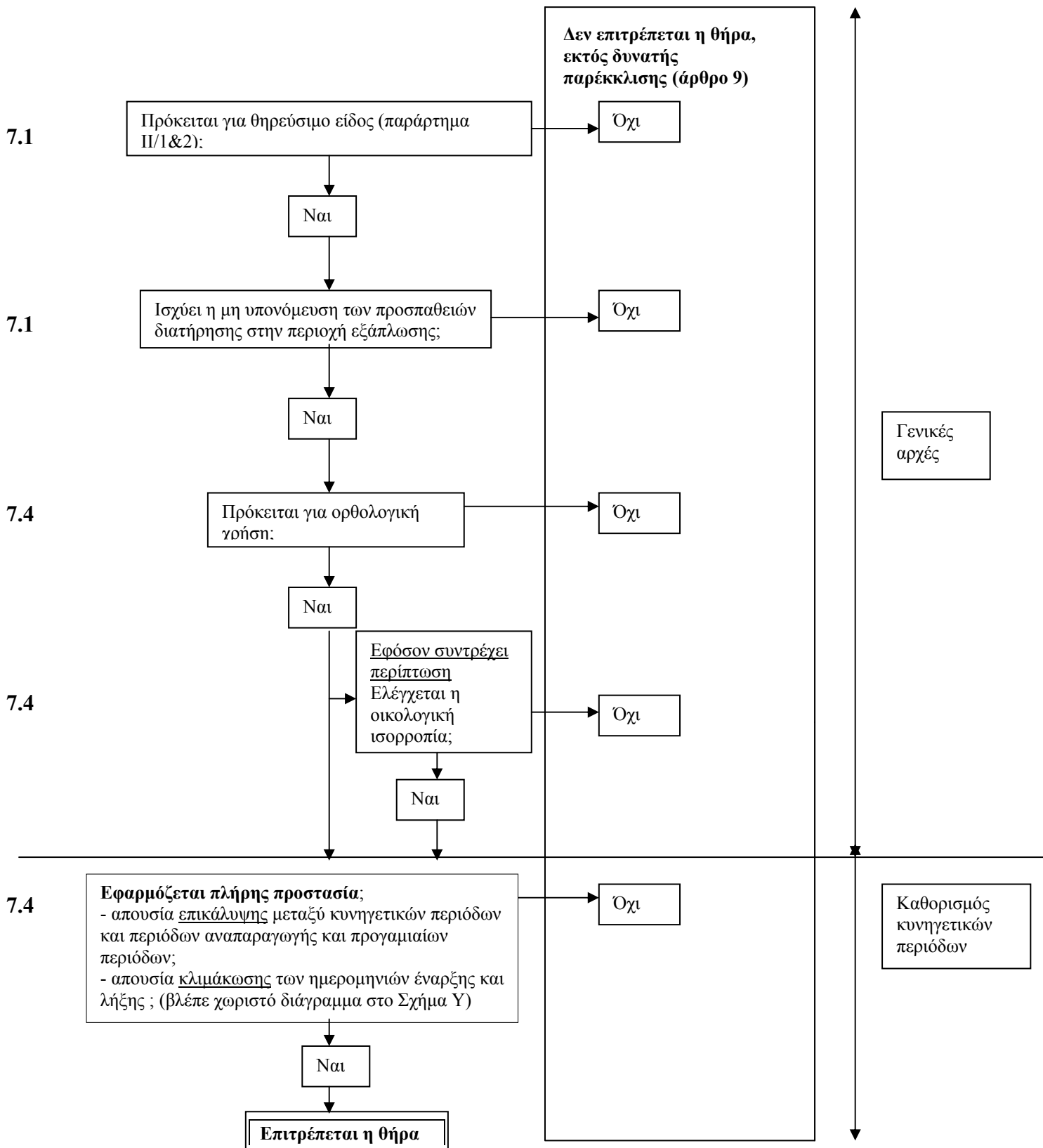
σχετίζεται με τις περιόδους προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής. Αυτό φαίνεται ότι ισχύει ιδιαίτερα για τις παρατεταμένες περιόδους φωλεοποιήσεως αυτού του είδους⁶⁷. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος της υπέρθεσης σε υψηλό βαθμό τεχνητών παραγόντων ανθρώπινης προέλευσης επί του βιολογικού προτύπου, θα ήταν πιθανώς σωστό, σε χώρες που περιλαμβάνουν υψηλό ποσοστό τεχνητού πληθυσμού, να προβλέπεται η αλλοίωση των δεδομένων προγαμιαίας μετανάστευσης και αναπαραγωγής κατά τον καθορισμό της κυνηγετικής περιόδου για το συγκεκριμένο είδος δυνάμει του άρθρου 7, προκειμένου να τα εναρμονίσουν με τα δεδομένα άλλων παρόμοιων ειδών άπιας επιφανείας. Κάτι τέτοιο θα παρείχε επιπλέον προστιθέμενη αξία λόγω μείωσης της πίεσης που προκαλεί η θήρα κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου στα είδη αυτά, τα οποία δεν βρίσκονται σε ίδια αφθονία με την Πρασινοκέφαλη.

- 2.7.13 Μία άλλη πλέον προφανής λύση για την αποφυγή της επικάλυψης δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 4 είναι η βράχυνση ή μετάθεση της κυνηγετικής περιόδου η οποία, εάν είναι απαραίτητο, θα μπορούσε να συνδυάζεται με αναλογική αύξηση των ημερών διεξαγωγής της θήρας (εάν η θήρα περιορίζεται σε ορισμένες ημέρες της εβδομάδας).
- 2.7.14 Ούτως ή άλλως, εάν κρίνεται απαραίτητη η παρέκκλιση από το άρθρο 9, πρέπει να εξετάζονται παρόμοιες λύσεις. Στο επόμενο κεφάλαιο των κατευθύνσεων εξετάζεται η δυνατότητα να επιτρέπεται η θήρα βάσει του συστήματος παρεκκλίσεων του άρθρου 9 της οδηγίας. Είναι πιθανό, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α) της οδηγίας, να υπάρχει δυνατότητα καλύτερης μεταχείρισης αρκετών ειδών που προκαλούν ζημιές και για τα οποία υφίστανται επί του παρόντος επικαλυπτόμενες ημερομηνίες θήρας. Επίσης, στο επόμενο κεφάλαιο των κατευθύνσεων διερευνάται η δυνατότητα περιορισμένης θήρας ορισμένων ειδών εκτός της κανονικής κυνηγετικής περιόδου, υπό μορφή 'ορθολογικής εκμετάλλευσης' σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) της οδηγίας.

---

⁶⁷ Cramp and Simmons KEL, Birds of the Western Palearctic, 1977, σ. 516 Oxford University Press)

Συνοπτικά θέματα που πρέπει να εξετάζονται για να καθορίζεται εάν πρέπει να επιτραπεί η θήρα καθώς και για να καθορίζονται οι κυνηγετικές περιόδους βάσει του άρθρου 7.

3 ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 9

Κείμενο του άρθρου 9

“1. Εφόσον δεν υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις, τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόσουν τις διατάξεις των άρθρων 5, 6, 7 και 8 για τους εξής λόγους :

(α) – για λόγους υγείας και δημόσιας ασφάλειας,

- για λόγους αεροπορικής ασφάλειας,*
- για να προληφθούν σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες, στα οικιακά ζώα, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα,*
- για την προστασία της χλωρίδας και πανίδας·*

(β) για ερευνητικούς και διδακτικούς σκοπούς, για σκοπούς εμπλουτισμού πληθυσμών και επανεισαγωγής, καθώς και για εκτροφή σχετική με τους εν λόγω σκοπούς ·

(γ) για να επιτραπεί με αυστηρά ελεγχόμενους όρους και τρόπο επιλεκτικό η σύλληψη, η κράτηση και η ορθολογική εκμετάλλευση ορισμένων πτηνών σε μικρές ποσότητες.

2. Οι εξαιρέσεις πρέπει να μνημονεύουν:

- τα είδη που αποτελούν αντικείμενο εξαιρέσεων,*
- τα επιτρεπόμενα μέσα, εγκαταστάσεις ή μεθόδους συλλήψεως ή θανατώσεως,*
- τις συνθήκες κινδύνου και τις χρονικές και τοπικές περιστάσεις στις οποίες οι εξαιρέσεις μπορούν να εφαρμοσθούν,*
- την αρχή η οποία είναι αρμόδια να δηλώσει ότι πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις και να αποφασίσει ποια μέσα, εγκαταστάσεις ή μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν, σε ποια όρια και από ποια πρόσωπα,*
- τους ελέγχους που θα πραγματοποιηθούν.*

3. Τα κράτη μέλη απευθύνουν κάθε χρόνο στην Επιτροπή έκθεση για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

4. Βάσει των πληροφοριών που διαθέτει και ιδιαίτερα αυτών που της έχουν κοινοποιηθεί σύμφωνα με την παράγραφο 3, η Επιτροπή μεριμνά συνεχώς ώστε οι συνέπειες αυτών των εξαιρέσεων να μην είναι ασυμβίβαστες με την παρούσα οδηγία και, προς τούτο, η Επιτροπή αναλαμβάνει τις κατάλληλες για τον σκοπό αυτόν πρωτοβουλίες.”

3.1 Εισαγωγή

3.1.1 Οι παρεκκλίσεις είναι ‘εξαιρέσεις’ που επιτρέπουν κάποια ευελιξία στην εφαρμογή του νόμου. Βάσει αυτών των παρεκκλίσεων, επιτρέπεται η διεξαγωγή περιορισμένου αριθμού δραστηριοτήτων δυνάμει της οδηγίας για τα Πτηνά (άρθρα 5-8), σε περιπτώσεις που προκύπτουν ή ενδέχεται να προκύψουν προβλήματα ή ειδικές περιστάσεις. Οι δυνατότητες χρήσης των εν λόγω παρεκκλίσεων είναι οριοθετημένες. Η χρήση τους πρέπει να αιτιολογείται σε σχέση με τους συνολικούς αντικειμενικούς σκοπούς της οδηγίας και πρέπει να συμμορφώνεται προς τις ειδικές προϋποθέσεις παρεκκλίσεων που περιγράφονται στο άρθρο 9. Πριν από την εφαρμογή των παρεκκλίσεων, δεν απαιτείται από τα κράτη μέλη να ζητούν τη γνώμη της

Επιτροπής, αλλά υποχρεούνται να αναφέρουν κάθε παρέκκλιση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο ετήσιων εκθέσεων για τις παρεκκλίσεις.

- 3.1.2 Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται οι βασικές πτυχές που αφορούν τη χρήση των παρεκκλίσεων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη θήρα. Πρώτον, εξετάζονται οι τυπικές νομικές πτυχές. Δεύτερον, αιτιολογείται η ανάγκη διασφάλισης της τήρησης των προϋποθέσεων παρέκκλισης. Στη συνέχεια, διερευνώνται οι τρεις βασικές προϋποθέσεις εφαρμογής των παρεκκλίσεων. Αυτές αποτελούν το ζήτημα της 'έλλειψης άλλων ικανοποιητικών λύσεων', ήτοι την ανάγκη να αποδειχθεί ότι ισχύει μία από τις αιτίες που επιτρέπουν την παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχεία α) έως γ), η οποία ακολουθείται από ένα τμήμα στο οποίο αναφέρεται η ανάγκη ικανοποίησης των τυπικών προϋποθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2. Τέλος, γίνεται αναφορά στην σύνταξη από τα κράτη μέλη έκθεσης με τις παρεκκλίσεις, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 3, καθώς και στον ρόλο της Επιτροπής, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 4, να διασφαλίζει ότι οι παρεκκλίσεις αυτές ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της οδηγίας.

3.2 Τυπικές νομικές πτυχές

- 3.2.1 Στο πλαίσιο οποιασδήποτε χρήσης των παρεκκλίσεων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες νομικές πτυχές.
- 3.2.2 Το εθνικό δίκαιο στο οποίο βασίζονται οι παρεκκλίσεις πρέπει να αντανακλά πλήρως και με ακρίβεια τις διατάξεις του άρθρου 9. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία⁶⁸ σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι *"τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν τα κράτη μέλη για να έχουν τη δυνατότητα να παρεκκλίνουν από τις απαγορεύσεις που προβλέπει η οδηγία, πρέπει να αναπαράγονται στο πλαίσιο ειδικών εθνικών διατάξεων, διότι η πιστή μεταφορά είναι σημαντική σε περιπτώσεις όπου ανατίθεται στα κράτη μέλη να διαχειρίζονται την κοινή κληρονομιά στις αντίστοιχες εθνικές επικράτειες."* Στην υπόθεση C-159/99, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, η οποία σχετιζόταν επίσης με τη μεταφορά της οδηγίας, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι *"η εφαρμογή των διατάξεων των οδηγιών πρέπει να παράγει αναμφισβητήτως δεσμευτικά αποτελέσματα, να εξειδικεύει το αντικείμενό τους και να έχει την ακρίβεια και τη σαφήνεια που απαιτούνται προκειμένου να τηρείται η αρχή περί ασφάλειας δικαίου"*⁶⁹.
- 3.2.3 Στην υπόθεση C-339/87, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε επίσης ότι η τήρηση των απαιτήσεων του άρθρου 9 στην πράξη δεν αποτελεί υποκατάστατο της δέουσας τυπικής μεταφοράς. Παρατήρησε ότι *"μια απλή διοικητική πρακτική, την οποία η διοίκηση μπορεί να μεταβάλλει ως εκ της φύσεώς της κατά βούληση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ορθή εκπλήρωση της*

⁶⁸ Επι παραδείγματι-Απόφαση της 15^{ης} Μαρτίου 1990, Επιτροπή/Κάτω Χώρες, υπόθεση C-339/87, Συλλογή 1990, σ. 851, παράγραφος 28, απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή 2006, σ. 5083, παράγραφος 24.

⁶⁹ Απόφαση της 17^{ης} Μαΐου 2001, Επιτροπή/Ιταλία, υπόθεση C-159/99, Συλλογή 2001, σ. 4007, σκέψη 32.

υποχρεώσεως που υπέχουν τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται μια οδηγία κατά το άρθρο 189 της Συνθήκης."⁷⁰

3.2.4 Οι παρεκκλίσεις δεν πρέπει να υπονομεύονται λόγω μη συμμόρφωσης προς τις διατάξεις από τις οποίες παρεκκλίνουν. Ειδικότερα, οι απαγορεύσεις και άλλες απαιτήσεις που αποτελούν αντικείμενο παρεκκλίσεων πρέπει να μεταφέρονται δεόντως στο εθνικό δίκαιο. Σύμφωνα με τις γενικές νομικές αρχές, οι λόγοι που δικαιολογούν τις παρεκκλίσεις πρέπει να ερμηνεύονται με αυστηρότητα προκειμένου να αποφεύγεται η υπονόμηση των βασικών διατάξεων της οδηγίας.

3.2.5

3.2.6 Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε⁷¹ ότι το άρθρο 9 πρέπει να ερμηνευτεί ότι εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τη γενική απαγόρευση της θήρας προστατευόμενων ειδών που προβλέπουν τα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας μόνο μέσω της λήψης μέτρων τα οποία αναφέρονται με επαρκείς λεπτομέρειες στους παράγοντες που παρατίθενται στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2. Κατά την άσκηση των εξουσιών που αφορούν τη χορήγηση παρεκκλίσεων, σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας, οι αρχές των κρατών μελών οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη διάφορα κριτήρια σχετικά με γεωγραφικούς, κλιματικούς, περιβαλλοντικούς και βιολογικούς παράγοντες καθώς και, ιδίως, παράγοντες σχετιζόμενους με την αναπαραγωγική κατάσταση και το συνολικό ετήσιο ρυθμό θνησιμότητας λόγω φυσικών αιτιών⁷². Συνεπώς, σε μία άδεια ή άλλο μέσον παρέκκλισης απαιτείται να αναφέρονται πλήρως και ρητώς οι προϋποθέσεις που πρέπει να ικανοποιεί η παρέκκλιση.

3.2.7 Τοιουτοτρόπως η Επιτροπή, το Δικαστήριο⁷³ και, κυρίως, οι εθνικές αρχές δύνανται να εποπτεύουν την εφαρμογή των χορηγούμενων παρεκκλίσεων. Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, σύμφωνα με τα άρθρα 242 και 243 της συνθήκης ΕΚ, το Δικαστήριο δύναται, εφόσον θεωρεί ότι συντρέχουν προς τούτο λόγοι, να εντέλλεται την αναστολή της εφαρμογής της υπό αμφισβήτηση πράξης ενώ παράλληλα δύναται πάντοτε πριν την ως άνω αναστολή, να λάβει οιαδήποτε άλλα αναγκαία μέτρα. Σε πρόσφατη υπόθεση⁷⁴, το Δικαστήριο διέταξε να αναστείλει η Ιταλία την εφαρμογή περιφερειακής νομοθεσίας βάσει της οποίας χορηγούνταν θηρευτικές παρεκκλίσεις.

⁷⁰ Απόφαση της 15^{ης} Μαρτίου 1990, Επιτροπή/Κάτω Χώρες, υπόθεση C-339/87, Συλλογή 1990, σ. 851. Η απόφαση αυτή αντανάκλα την πρότερη απόφαση του δικαστηρίου της 23^{ης} Φεβρουαρίου 1988, Επιτροπή/Ιταλία, υπόθεση 429/85, Συλλογή 1988, σ. 843.

⁷¹ Απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 1996, Associazione Italiana per il WWF κ.λπ. κατά Επαρχίας Veneto, υπόθεση C-118/94, Συλλογή 1996, σ. 1223, σκέψη 21 και απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre and Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, Υπόθεση C-182/02, σκέψη 10.

⁷² Απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083, παράγραφος 25.

⁷³ Για παράδειγμα, στην περίπτωση κυνηγετικών δραστηριοτήτων κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται ξόβεργκες στην ισπανική κοινότητα της Βαλένθιας (μέθοδος που είναι γνωστή ως «ragany»), το Δικαστήριο αναφέρεται στο προοίμιο του αμφισβητούμενου διατάγματος που επέτρεπε την παρέκκλιση (απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619).

⁷⁴ Ένταλμα της 19ης Δεκεμβρίου 2006, Επιτροπή κατά Ιταλίας, υπόθεση C-503/06R, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.141.

3.2.8 Κατά τη χορήγηση παρεκκλίσεων, οι εθνικές αρχές φέρουν το βάρος της απόδειξης⁷⁵ και οφείλουν να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους σαφώς και επαρκώς. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «η αντιστοίχως ισχύουσα εθνική νομοθεσία πρέπει να διευκρινίζει τα κριτήρια για τη χορήγηση παρεκκλίσεων σαφώς και επακριβώς και να υποχρεώνει τις αρχές που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή τους να τα λαμβάνουν υπόψη. Όσον αφορά τις εξαιρετικές ρυθμίσεις, οι οποίες θα πρέπει να ερμηνεύονται αυστηρά και να επιβάλουν στην αρχή που λαμβάνει την απόφαση την υποχρέωση να φέρει το βάρος της απόδειξης ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις έχουν τηρηθεί για τη χορήγηση της παρέκκλισης, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι όλες οι ενέργειες που επηρεάζουν προστατευόμενα είδη έχουν αποτελέσει αντικείμενο έγκρισης μόνο βάσει σαφώς και επαρκώς αιτιολογημένων αποφάσεων με αναφορά στους λόγους, τους όρους και τις υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 9 παράγραφοι 1 και 2 της οδηγίας»⁷⁶.

3.2.9 Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε πλήρως το θέμα της αποτελεσματικότητας των εθνικών μηχανισμών ελέγχου για τις αποφάσεις βάσει των οποίων χορηγούνται παρεκκλίσεις. Στην υπόθεση C-60/05⁷⁷, το Δικαστήριο τόνισε ότι: «το αντιστοίχως ισχύον εθνικό διαδικαστικό πλαίσιο πρέπει να εγγυάται όχι μόνο τη νομιμότητα των αποφάσεων βάσει των οποίων χορηγούνται παρεκκλίσεις από το σύστημα έγκαιρης εξακρίβωσης της παρεχόμενης προστασίας που προβλέπει η οδηγία αλλά και την τήρηση των προϋποθέσεων βάσει των οποίων λαμβάνονται οι εν λόγω αποφάσεις». Λόγω της ανάγκης να εξασφαλιστεί ανάλογη εξουσία στις αρμόδιες εθνικές αρχές ώστε να δύνανται να παρεμβαίνουν εγκαίρως και αποτελεσματικά, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «οι προβλεπόμενες διοικητικές διαδικασίες οργανώνονται κατά τρόπο που τόσο οι αποφάσεις των αρμοδίων αρχών βάσει των οποίων επιτρέπονται θηρευτικές παρεκκλίσεις όσο και ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται οι εν λόγω αποφάσεις αποτελούν αντικείμενο αποτελεσματικού και έγκαιρου ελέγχου».

3.3 Διασφάλιση ότι πληρούνται οι γενικές προϋποθέσεις παρέκκλισης

3.3.1 Πριν επιτρέψει μια έγκυρη παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, η αρμόδια εθνική αρχή πρέπει να εξετάζει και να αντιμετωπίζει καταλλήλως διάφορες προϋποθέσεις που σχετίζονται με την κατ' αρχήν αιτιολόγηση και επακόλουθη εφαρμογή της παρέκκλισης.

3.3.2 Στην υπόθεση C-118/94, *Associazione Italiana per il World Wildlife Fund και Άλλοι κατά Περιφέρειας του Βένετο*, το Δικαστήριο⁷⁸ επεσήμανε ότι η χρήση

⁷⁵ Βλέπε για παράδειγμα την υπόθεση της εαρινής θήρας στη Φινλανδία (Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδία, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ. 11033), κατά την οποία η κυβέρνηση της Φινλανδίας δεν παρείχε αποδείξεις για να υποστηρίξει τα όσα υποστήριζε (π.χ. παράγραφοι 35, 39 και 41).

⁷⁶ Απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083, παράγραφος 34.

⁷⁷ Απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083, κυρίως παράγραφοι 42-47.

⁷⁸ Βλέπε σκέψη 21 της απόφασης.

του άρθρου 9 υπόκειται σε τρεις προϋποθέσεις: " Πρέπει επίσης να υπενθυμιστεί ότι, όσον αφορά τη δυνατότητα παρεκκλίσεως από το περιοριστικό της θήρας καθεστώ, καθώς και από τους άλλους περιορισμούς και απαγορεύσεις των άρθρων 5, 6 και 8 της οδηγίας, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 9 της οδηγίας αυτής, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι αυτή εξαρτάται από τρεις προϋποθέσεις. Πρώτον, το κράτος μέλος πρέπει να περιορίζει την παρέκκλιση στην περίπτωση όπου δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση. Δεύτερον, η παρέκκλιση πρέπει να στηρίζεται τουλάχιστον σε έναν από τους λόγους που απαριθμούνται περιοριστικώς στα στοιχεία α, β και γ της παραγράφου 1 του άρθρου 9. Τρίτον, η παρέκκλιση πρέπει να ικανοποιεί τα συγκεκριμένα τυπικά κριτήρια που απαριθμούνται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου και τα οποία έχουν ως στόχο να περιορίσουν τις παρεκκλίσεις στο απολύτως αναγκαίο μέτρο και να καταστήσουν δυνατή την εκ μέρους της Επιτροπής επιτήρηση. Το εν λόγω άρθρο, επιτρέποντας ευρεία παρέκκλιση από το γενικό καθεστώς προστασίας, αφορά επομένως μόνο τη συγκεκριμένη εφαρμογή σε καθορισμένες περιπτώσεις για να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες ανάγκες και ειδικές καταστάσεις (αποφάσεις της 8ης Ιουλίου 1987, 247/85, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1987, σ. 3029, σκέψη 7, και 262/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1987, σ. 3073, σκέψη 7".

- 3.3.3 Η μη τήρηση οιασδήποτε από τις ανωτέρω προϋποθέσεις μπορεί να καταστήσει την παρέκκλιση άκυρη. Είναι, ως εκ τούτου, απαραίτητο οι αρχές των κρατών μελών να εξετάζουν προσεκτικά τη δυνατότητα εφαρμογής και των τριών προϋποθέσεων – ανεξαρτήτως του αριθμού και της ταυτότητας των αρχών που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή των αντιστοίχων διατάξεων στην επικράτειά τους⁷⁹. Όπως παρατηρήθηκε και στην παράγραφο 3.2.6 ανωτέρω, οιαδήποτε παρέκκλιση πρέπει να αναφέρεται ρητώς σε αυτές τις προϋποθέσεις. Από άποψη δομής των κατευθύνσεων, τα τμήματα 3.4, 3.5 και 3.6 αναφέρονται στις τρεις προϋποθέσεις αντιστοίχως.

3.4 Πρώτη προϋπόθεση παρέκκλισης: Απόδειξη 'Μη ύπαρξης άλλων ικανοποιητικών λύσεων'

- 3.4.1 Όπως παρατηρήθηκε στην παράγραφο 3.3.2 ανωτέρω, οι παρεκκλίσεις είναι εφικτές μόνο σε περιπτώσεις που δεν υφίσταται άλλη ικανοποιητική λύση. Αυτό αποτελεί προεξάρχουσα προϋπόθεση που πρέπει να πληρούν όλες οι παρεκκλίσεις.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

- 3.4.2 Η ανάλυση εάν δεν "υφίσταται άλλη ικανοποιητική λύση" μπορεί να θεωρηθεί ότι απαρτίζεται από τρία μέρη: Ποιο είναι το πρόβλημα ή η ειδική κατάσταση⁸⁰ που χρήζει αντιμετώπισης; Υφίστανται άλλες λύσεις; Εάν ναι, θα επιλύσουν οι συγκεκριμένες λύσεις το πρόβλημα ή την ειδική κατάσταση για την οποία ζητείται η άδεια παρέκκλισης; Πριν δοθούν απαντήσεις στο δεύτερο

⁷⁹ Βλέπε ιδίως την απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083, παράγραφος 41.

⁸⁰ Οι αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας αναφέρονται στη δυνατότητα παρεκκλίσεων υπό "ορισμένες ειδικές καταστάσεις"

και τρίτο μέρος, πρέπει να αποσαφηνίζεται ότι το πρόβλημα ή η ειδική κατάσταση καλύπτονται από το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχεία α) έως γ).

- 3.4.3 Η προσέγγιση αυτή αποτυπώνεται στην υπόθεση C-10/96, *Ligue Royale Belge pour la Protection des Oiseaux ASBL, Société d'Etudes Ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας*⁸¹ - την πλέον εκτενή απόφαση του Δικαστηρίου μέχρι σήμερα σχετικά με τη "μη ύπαρξη ικανοποιητικής λύσης". Αν και η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε πολύ ειδικές περιστάσεις, είναι αρκετά βοηθητική για οποιαδήποτε ανάλυση του τρόπου με τον οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η συγκεκριμένη προϋπόθεση. Αξίζει, ως εκ τούτου, να εξετασθεί εκτενέστερα.
- 3.4.4 Το ιστορικό αφορά την προσφυγή στη βελγική δικαιοσύνη κατά δύο αποφάσεων της Περιφέρειας της Βαλωνίας, οι οποίες, μεταξύ άλλων, επέτρεπαν τη σύλληψη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ορισμένων ειδών πτηνών που προστατεύονται από την οδηγία. Σκοπός της εν λόγω παρέκκλισης ήταν να παρέχονται στους ερασιτέχνες άγρια είδη προκειμένου να διεξάγεται επιτυχέστερη εκτροφή σε αιχμαλωσία. Αμφισβητώντας την εγκυρότητα των εντολών, η *Ligue Royale* και η AVES υποστήριζαν ότι η σύλληψη των άγριων πτηνών απαγορεύεται καταρχήν από την οδηγία και ότι οι παρεκκλίσεις από την εν λόγω απαγόρευση θα μπορούσαν, σύμφωνα με το άρθρο 9, να επιτρέπονται μόνο στην περίπτωση έλλειψης άλλης ικανοποιητικής λύσης, όπως η εκτροφή σε αιχμαλωσία. Ισχυρίστηκαν ότι υπήρχαν πολλές και κατάλληλες ευκαιρίες για εκτροφή των ειδών, των οποίων η σύλληψη επιτρεπόταν από τις αμφισβητηθείσες εντολές.
- 3.4.5 Δύο κατηγορίες επιχειρημάτων προβλήθηκαν από τις βελγικές αρχές αναφορικά με την έλλειψη ικανοποιητικής εναλλακτικής λύσης από την αδειοδότηση σύλληψης άγριων πτηνών. Η πρώτη αφορούσε στις δυσκολίες που υπήρχαν να υποχρεωθούν άμεσα οι ερασιτέχνες να προβούν στις αναγκαίες αλλαγές προκειμένου να βελτιώσουν την εκτροφή, χρησιμοποιώντας αποκλειστικά πτηνά που εκτράφηκαν σε αιχμαλωσία. Η δεύτερη σχετιζόταν με τον κίνδυνο για επιτυχή εκτροφή πτηνών υπό αιχμαλωσία λόγω έλλειψης γενετικής ποικιλίας πτηνών σε αιχμαλωσία. Οι δύο αυτοί λόγοι αντικατοπτρίζονται στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν για ερμηνεία από το βελγικό Συμβούλιο Επικρατείας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο⁸².

⁸¹ Απόφαση της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1996, *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας*, υπόθεση C-10/96, Συλλογή 1996, σ. 6775.

⁸² Τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο είναι τα:

"1. Επιτρέπουν τα άρθρα 5, 9 και 18 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ της 2^{ης} Απριλίου 1979 περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, σε ένα κράτος μέλος να λάβει υπόψη, κατά φθίνουσα πρόοδο και για ορισμένο χρονικό διάστημα, το γεγονός ότι η απαγόρευση συλλήψεως πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς θα ανάγκαζε πολλούς ερασιτέχνες να τροποποιήσουν τις εγκαταστάσεις τους και να εγκαταλείψουν ορισμένες συνήθειες όταν το κράτος αυτό αναγνωρίζει ότι η εκτροφή ναι μεν παρίσταται δυνατή, δεν είναι όμως ακόμη πραγματοποιήσιμη σε μεγάλη κλίμακα για τον λόγο αυτόν; 2. Αφήνουν τα άρθρα 5, 9 και 18 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και, αν ναι, κατά πόσον, τα κράτη μέλη να επιτρέπουν τη σύλληψη πτηνών που φυσιολογικά ζουν σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος, με σκοπό την πρόληψη, στα ερασιτεχνικά πτηνοτροφεία, των μειονεκτημάτων της αιμομιξίας που θα προέκυπταν από τη συρροή ενδογαμικών διασταυρώσεων;"

- 3.4.6 Κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο απέρριψε την πρώτη κατηγορία επιχειρημάτων αλλά, με την επιφύλαξη τήρησης αρκετών προϋποθέσεων, αποδέχτηκε τη δυνατότητα ύπαρξης παρεκκλίσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αιμομιξίας⁸³.
- 3.4.7 Αναλύοντας το θέμα άλλων λύσεων, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι οι ενέργειες που επρόκειτο να επιτραπούν βάσει της παρέκκλισης (σε αυτή την περίπτωση σύλληψη άγριων πτηνών για λόγους αναψυχής) αποτελούσαν παράδειγμα "ορθολογικής χρήσης" και, ως εκ τούτου, ενέπιπταν στην περιοριστική αιτιολόγηση που συνιστά ή δεύτερη προϋπόθεση που αναφέρεται στην υπόθεση C-118/94, (βλέπε παράγραφο 3.3.2 ανωτέρω), ήτοι μια παρέκκλιση πρέπει να βασίζεται σε έναν τουλάχιστον από τους λόγους που απαριθμούνται περιοριστικώς στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχεία α), β) και γ)⁸⁴. Τα παραπάνω υπογραμμίζουν τη συσχέτιση μεταξύ του ζητήματος των άλλων ικανοποιητικών λύσεων και των λόγων παρέκκλισης. Σε πρακτικούς όρους, δεν υπάρχει λόγος εξέτασης του ζητήματος των άλλων λύσεων, εάν οι ενέργειες που αφορά η παρέκκλιση δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχεία α) έως γ).
- 3.4.8 Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης, υπήρχε μία άλλη λύση από τη σύλληψη άγριων πτηνών βάσει της παρέκκλισης, ήτοι η αποκλειστική εκτροφή ειδών σε αιχμαλωσία.
- 3.4.9 Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε εάν θα έπρεπε η εν λόγω εναλλακτική λύση να θεωρηθεί ικανοποιητική, παρατηρώντας:

---

⁸³ Το Δικαστήριο απάντησε στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν ως ακολούθως:

"1. Η οδηγία του Συμβουλίου 79/409/ΕΟΚ της 2^{ης} Απριλίου 1979 περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών και, ειδικότερα, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ, συνεπώς, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να επιτρέψει, κατά φθίνουσα πρόοδο και για ορισμένο χρονικό διάστημα, τη σύλληψη ορισμένων προστατευομένων ειδών, προκειμένου να παράσχει στους ερασιτέχνες τη δυνατότητα να εφοδιάσουν τα πτηνοτροφεία τους, όταν η εκτροφή και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών σε αιχμαλωσία είναι μεν δυνατή, δεν είναι όμως ακόμη πραγματοποιήσιμη σε μεγάλη κλίμακα, επειδή πολλοί ερασιτέχνες θα αναγκάζονταν να επιφέρουν μεταβολές στις εγκαταστάσεις τους και στις συνήθειές τους.

2. Η οδηγία, και ειδικότερα το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ, αυτής, αφήνει τις εθνικές αρχές να επιτρέπουν τη σύλληψη προστατευομένων ειδών, με σκοπό την πρόληψη, στα ερασιτεχνικά πτηνοτροφεία, των μειονεκτημάτων της αιμομιξίας που θα προέκυπταν από τη συρροή ενδογαμικών διασταυρώσεων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση, εξυπακουόμενου ότι ο αριθμός των πτηνών που μπορούν να συλληφθούν πρέπει να καθορίζεται κατά τρόπο που να μην υπερβαίνει το αντικειμενικά αναγκαίο όριο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα μειονεκτήματα αυτά, υπό την επιφύλαξη, εν πάση περιπτώσει, της τήρησης του ανωτάτου ορίου του "μικρού αριθμού" που αναφέρεται στη διάταξη αυτή.

⁸⁴ Στο σκεπτικό του Δικαστηρίου περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: "15 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 8ης Ιουλίου 1987 στην υπόθεση 262/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1987, σ. 3073, σκέψη 38), διαπίστωσε ότι η σύλληψη και η διάθεση αγρίων πτηνών με σκοπό την αιχμαλωσία τους, προκειμένου να χρησιμεύσουν ως ζωντανοί κράχτες ή προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για ψυχαγωγικούς σκοπούς σε εμποροπανηγύρεις και αγορές, μπορεί να αποτελεί ορθολογική εκμετάλλευση, επιτρεπόμενη από το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ, της οδηγίας.

16 Επομένως, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η σύλληψη ορισμένων προστατευομένων ειδών για ψυχαγωγικούς σκοπούς, όπως είναι η σύλληψη με σκοπό να παρασχεθεί στους ερασιτέχνες η δυνατότητα να εφοδιάσουν τα πτηνοτροφεία τους, να αποτελεί επίσης ορθολογική εκμετάλλευση υπό την έννοια της προαναφερθείσας διατάξεως."

"20 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η εκτροφή και η αναπαραγωγή σε αιχμαλωσία δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μια "άλλη ικανοποιητική λύση" παρά μόνον αν αποδεικνυόταν ότι, αν δεν πραγματοποιούνταν απολήψεις από τη φύση, δεν θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν.

21 Επομένως, το γεγονός ότι η εκτροφή και η αναπαραγωγή των εν λόγω ειδών σε αιχμαλωσία δεν είναι ακόμη εφικτές σε μεγάλη κλίμακα λόγω των εγκαταστάσεων και των παγιωμένων συνηθειών των ερασιτεχνών, οι οποίες έχουν εξάλλου ευνοηθεί από μια εθνική ρύθμιση η οποία παρεκκλίνει από το γενικό καθεστώς της οδηγίας, δεν είναι ικανό, αφεαυτού, να θέσει υπό αμφισβήτηση τον ικανοποιητικό χαρακτήρα της εναλλακτικής λύσεως προς την απόληψη από τη φύση."

3.4.10 Το απόσπασμα και οι παρατηρήσεις του Γενικού Εισαγγελέα καθιστούν προφανές ότι, όπου υπάρχει περιθώριο εναλλακτικής λύσης, τυχόν επιχειρήματα περί του μη "ικανοποιητικού" χαρακτήρα αυτής θα πρέπει να είναι ισχυρά και αδιάσειστα. Σύμφωνα με την παρατήρηση του Γενικού Εισαγγελέα: *"Το ουσιαστικό ενοποιητικό χαρακτηριστικό των παραγράφων α, β και γ, της παραγράφου 1 του άρθρου 9 είναι ότι η απαγόρευση που προβλέπεται από την οδηγία υπέρ της προστασίας των πτηνών, ενδέχεται να πρέπει να τεθεί σε δεύτερη μοίρα ενόψει άλλων απαιτήσεων· ως εκ τούτου, μία παρέκκλιση βάσει αυτής της διάταξης δεν μπορεί παρά να αποτελεί έσχατη επιλογή καταφυγής. Σε αυτό το πλαίσιο ο όρος 'ικανοποιητική' μπορεί να ερμηνευτεί ότι σημαίνει μια επιλογή που επιλύει το συγκεκριμένο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εθνικές αρχές και η οποία τηρεί, ταυτόχρονα και κατά το δυνατόν, τις απαγορεύσεις που προβλέπονται από την οδηγία· μία παρέκκλιση μπορεί να επιτραπεί μόνο σε περιπτώσεις που δεν υφίσταται άλλη λύση η οποία δεν παρακάμπτει τις εν λόγω απαγορεύσεις."*

3.4.11 Είναι, συνεπώς, σαφές ότι μία εναλλακτική λύση δεν μπορεί να θεωρηθεί μη ικανοποιητική απλώς και μόνο επειδή θα προκαλούσε μεγαλύτερη δυσχέρεια ή θα επέβαλε αλλαγή συμπεριφοράς των δικαιούχων της παρέκκλισης. Ο Γενικός Εισαγγελέας παρατηρεί: *"Αποτελεί χαρακτηριστικό της περιβαλλοντικής προστασίας να απαιτείται ενδεχομένως από ορισμένες κατηγορίες ατόμων να τροποποιούν τη συμπεριφορά τους προς όφελος του γενικού καλού· σε ό,τι αφορά αυτή την περίπτωση, παράδειγμα αποτελεί, η κατάργηση, συνεπεία της οδηγίας, της 'tenderie' ή 'της σύλληψης πτηνών για ψυχαγωγικούς σκοπούς', της οποίας τόσο αποφασιστικά επιδίωξε να υπεραμυνθεί το Βέλγιο στο πλαίσιο της κύρωσης της Σύμβασης της Βέρνης. Το γεγονός ότι παρόμοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι 'πατρογονικές' ή να αποτελούν μέρος μιας 'ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς' δεν αποτελεί επαρκή λόγο παρέκκλισης από την οδηγία."*

3.4.12 Από την άλλη πλευρά, η επιφυλακτική αποδοχή⁸⁵ από το Δικαστήριο της δυνατότητας παρέκκλισης βάσει του κινδύνου αιμομιξίας αποδεικνύει ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, η προϋπόθεση σχετικά με την έλλειψη άλλης ικανοποιητικής λύσης μπορεί να πληρούται. Ο Γενικός Εισαγγελέας παρατηρεί⁸⁶: *"Ο προσδιορισμός του εάν υφίσταται εναλλακτική ικανοποιητική λύση στο πλαίσιο μιας δεδομένης πραγματικής κατάστασης αποτελεί, φυσικά, αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. Αυτού του είδους ο προσδιορισμός πρέπει, κατά την άποψή μου, να θεμελιώνεται επί αντικειμενικά επαληθεύσιμων παραγόντων, όπως οι επιστημονικές και τεχνικές πτυχές που πρότεινε η Επιτροπή."* Βάσει αυτού του ιστορικού, φαίνεται λογικό να προβάλλουμε ως γενική πρόταση ότι οποιοσδήποτε χαρακτηρισμός μιας εναλλακτικής λύσης ως μη ικανοποιητικής θα πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά επαληθεύσιμους παράγοντες και ότι πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην επιστημονική και τεχνική αξιολόγηση αυτών. Στην υπόθεση C-79/03⁸⁷, το Δικαστήριο επικέντρωσε την προσοχή του σε αυτούς τους παράγοντες με στόχο να αξιολογήσει κατά πόσο μπορεί συνάδουν προς την κείμενη νομοθεσία οι χορηγηθείσες θηρευτικές παρεκκλίσεις βάσει των οποίων επιτράπη η άσκηση κυνηγετικών δραστηριοτήτων με ξόβεργες στην ισπανική κοινότητα της Βαλένθιας. Κατά τα φαινόμενα η επιχειρηματολογία που βασιζόταν στη «μακρά παράδοση» θηρευτικών πρακτικών δεν θεωρήθηκε επαρκής για τη δικαιολόγηση αναγνώρισης αναλόγων παρεκκλίσεων⁸⁸. Επιπλέον με την απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2006, το Δικαστήριο έλαβε αυστηρή απόφαση όσον αφορά την «ανάγκη» και το «στόχο» της παρέκκλισης⁸⁹. Υπάρχει και ένα τελικό σημείο που αξίζει να σημειωθεί στην υπόθεση C-10/96⁹⁰ - η ανάγκη περιορισμού μιας παρέκκλισης μέχρι του ορίου που είναι απαραίτητο για την επίλυση του υπό εξέταση προβλήματος. Συνεπώς, ενώ θα ενδέχεται να μη υφίσταται εναλλακτική ικανοποιητική λύση για την αποφυγή του κινδύνου της αιμομιξίας παρά μόνον η σύλληψη συμπληρωματικών ειδών άγριων πτηνών, ο αριθμός των εμπλεκόμενων ειδών πρέπει να "καθορίζεται σε επίπεδο που έχει αποδειχθεί αντικειμενικά απαραίτητο προκειμένου να παρασχεθεί μία λύση για τα συγκεκριμένα

⁸⁵ Η επιφύλαξη του Δικαστηρίου είναι εμφανής στο ακόλουθο απόσπασμα: *"25 Ακολούθως, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι, όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 17 της παρούσας απόφασης, παρέκκλιση από το άρθρο 5, στοιχείο α, της οδηγίας μπορεί να επιτραπεί μόνον αν δεν υπάρχει άλλη ικανοποιητική λύση. Ειδικότερα, η προϋπόθεση αυτή δεν θα πληρούνταν στην περίπτωση που τα μειονεκτήματα της αιμομιξίας θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με τη συνεργασία και τις ανταλλαγές πτηνών μεταξύ των πτηνοτροφείων."*

⁸⁶ Γνώμη του Γενικού Εισαγγελέα που διατυπώθηκε στις 7 Νοεμβρίου 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας, υπόθεση C-10/96, σκέψη 39.

⁸⁷ Απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά της Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619.

⁸⁸ Απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά της Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619, παράγραφος 27.

⁸⁹ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02, παράγραφος 16. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την εν λόγω προσέγγιση στις εξής αποφάσεις: απόφαση της 9^{ης} Ιουνίου 2005, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-135/04, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.5261, παράγραφος 19 και απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, υπόθεση C-344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033, παράγραφος 33.

⁹⁰ Απόφαση της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας, υπόθεση C-10/96, Συλλογή 1996, σ. 6775.

προβλήματα". Η εν λόγω κατάσταση είναι διαφορετική από τον περιορισμό που αφορά "μικρές ποσότητες" του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), αν και ο περιορισμός που αφορά μικρές ποσότητες πρέπει να τηρείται ως συνολικό όριο.

Η ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ "ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ " ΓΙΑ ΤΗ ΘΗΡΑ

3.4.13 Τίθεται το βασικό ερώτημα εάν, ως νομικό και πραγματικό ζήτημα, η εν λόγω προϋπόθεση μπορεί ποτέ να ικανοποιηθεί σε ό,τι αφορά τη θήρα και, ιδιαίτερα, τις προτεινόμενες παρατάσεις των θηρευτικών περιόδων. Στην περίπτωση της θήρας για λόγους αναψυχής, το εν λόγω ερώτημα είναι αλληλένδετο με το ερώτημα εάν αυτού του είδους η θήρα μπορεί να θεωρείται "ορθολογική χρήση" για λόγους συμμόρφωσης προς το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Το Δικαστήριο στην απόφασή του επί της υπόθεσης C-182/02 *Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ.*⁹¹, παρέσχε διευκρινήσεις οι οποίες προέκυψαν κατόπιν αίτησης για έκδοση προδικαστικής απόφασης από το γαλλικό *Συμβούλιο Επικρατείας*. Έχοντας επιβεβαιώσει ότι η θήρα για λόγους αναψυχής ενδέχεται να συνιστά "ορθολογική χρήση" (βλέπε τμήμα 3.5 παρακάτω), το Δικαστήριο απεφάνθη ότι μπορεί να επιτρέπεται η παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), μόνο όταν δεν υφίσταται εναλλακτική ικανοποιητική λύση.

3.4.14 Το Δικαστήριο δεν περιέγραψε εκτενώς υπό ποιές συνθήκες θα μπορούσε η θήρα για λόγους αναψυχής να πληροί την προϋπόθεση της "έλλειψης άλλης ικανοποιητικής λύσης". Εντούτοις, στην αιτιολογική σκέψη 16 της απόφασης, το Δικαστήριο παρέχει σημαντικές διευκρινίσεις, παρατηρώντας ότι η συγκεκριμένη προϋπόθεση

"δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούται όταν η κατά παρέκκλιση έναρξη της θηρευτικής περιόδου συμπίπτει, χωρίς να υφίσταται ανάγκη, με τις περιόδους για τις οποίες η οδηγία επιδιώκει να εγκαθιδρύσει ιδιαίτερη προστασία (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 39). Δεν υφίσταται τέτοια ανάγκη αν το μέτρο που επιτρέπει κατά παρέκκλιση τη θήρα αποσκοπεί αποκλειστικά και μόνο στην επιμήκυνση των περιόδων της θήρας ορισμένων ειδών πτηνών σε εδάφη στα οποία τα είδη αυτά συχνάζουν και κατά τις θηρευτικές περιόδους που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 7 της οδηγίας."

3.4.15 Η αναφορά στην "ανάγκη" και τον "σκοπό" μιας παρέκκλισης τονίζει, όπως κάνει και η απόφαση στην υπόθεση C-10/96⁹², πόσο σημαντικό είναι να αποδεικνύεται ότι υφίστανται βάσιμοι λόγοι για την αιτιολόγηση μιας παρέκκλισης. Η προσέγγιση αυτή επικυρώθηκε με τις εξής αποφάσεις του

⁹¹ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, *Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement*, υπόθεση C-182/02.

⁹² Απόφαση της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1996, *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας*, υπόθεση C-10/96, Συλλογή 1996, σ. 6775.

Δικαστηρίου όσον αφορά τις φάσσεις στην ισπανική επαρχία του Guirúzco⁹³ και την εαρινή θήρα στη Φινλανδία⁹⁴.

3.4.16 Επιπλέον, η δεύτερη πρόταση που αναφέρθηκε αποκλείει τη δυνατότητα παρέκκλισης όταν αποκλειστικός σκοπός είναι η επιμήκυνση μιας θηρευτικής περιόδου για άγρια πτηνά των οποίων η θήρα επιτρέπεται κατά τη διάρκεια κανονικής θηρευτικής περιόδου. Το ίδιο το Δικαστήριο έδειξε ότι είναι έτοιμο να διενεργήσει έλεγχο “καταλληλότητας” (*contrôle d’opportunité*)⁹⁵ για την εφαρμογή παρεκκλίσεων.

3.4.17 Στην περίπτωση C-344/03, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι η φθινοπωρινή ή η εαρινή θήρα, άλλων ειδών πτηνών ως «μεθόδου υποκατάστασης» δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άλλη ικανοποιητική λύση κατά την έννοια του άρθρου 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας. Σύμφωνα με το Δικαστήριο «*ανάλογη λύση ενέχει τον κίνδυνο να καταστεί αλυσιτελής η εν λόγω διάταξη, τουλάχιστον εν μέρει, επειδή θα επέτρεπε σε ορισμένες περιοχές την επιβολή απαγόρευσης της θήρας για ορισμένα είδη πτηνών, μολονότι η θήρα σε μικρούς αριθμούς θεωρητικά θα μπορούσε να μη θέτει σε κίνδυνο τη διατήρηση των πληθυσμών σε ικανοποιητικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί εύλογη αξιοποίηση των εν λόγω ειδών (βλ. ως προς αυτό, Ligue pour la protection des oiseaux και άλλοι, παράγραφος 17). Επιπλέον, εάν δεν θεωρηθεί ότι όλα τα είδη πτηνών είναι ισότιμα όσον αφορά τη θήρα, η εν λόγω λύση θα μπορούσε, εν πάση περιπτώσει να αποτελέσει πηγή νομικής αβεβαιότητας, δεδομένου ότι είναι ασαφές βάσει ποίων κριτηρίων μπορεί να θεωρηθεί ότι η θήρευση ορισμένων ειδών μπορεί να αντικαταστήσει τη θήρευση άλλων ειδών, δυνάμει της κείμενης νομοθεσίας*».⁹⁶

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΙΜΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

3.4.18 Στο πλαίσιο της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-182/02⁹⁷, απαιτείται να εξετάζεται εάν υπάρχει ανάγκη - ή, για να χρησιμοποιήσουμε τις εκφράσεις της γνώμης του Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-10/96, αντικειμενικά επαληθεύσιμοι παράγοντες και επιστημονικές και τεχνικές πτυχές⁹⁸ - που θα αιτιολογούσαν την ύπαρξη παρεκκλίσεων σχετικά με τη θήρα βάσει της έλλειψης άλλης ικανοποιητικής λύσης σε μία συγκεκριμένη κατάσταση.

⁹³ Απόφαση της 9^{ης} Ιουνίου 2005, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-135/04, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.5261, παράγραφος 19.

⁹⁴ Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, υπόθεση C-344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033, παράγραφος 33.

⁹⁵ Εξέταση του εάν, υπό ειδικές συνθήκες, μπορεί να δικαιολογηθεί μία παρέκκλιση.

⁹⁶ Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, υπόθεση 344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033, παρ44.

⁹⁷ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02.

⁹⁸ Γνώμη του Γενικού Εισαγγελέα Fennelly που διατυπώθηκε στις 7 Νοεμβρίου 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλονίας, υπόθεση C-10/96, σκέψη 39.

- **Θήρα όχι για λόγους αναψυχής**

3.4.19 Είναι γενικά αποδεκτό ότι ορισμένα θηρεύσιμα είδη, εκτός της θηρευτικής περιόδου που προβλέπεται βάσει του άρθρου 7, μπορούν να διακυβεύσουν τα συμφέροντα που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α). Είναι, επίσης, γενικά αποδεκτό ότι, προκειμένου να προστατευτούν τα συγκεκριμένα συμφέροντα, ενδέχεται, ενίοτε, να μην υπάρχει άλλη λύση από την θανάτωση των πτηνών. Σε αυτό το πλαίσιο, θα ήταν λογικό να θεωρηθεί η χρήση της θήρας ως νόμιμο μέσο για την προστασία των συμφερόντων που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α). Φυσικά, σε αυτή την περίπτωση, η θήρα εξυπηρετεί λόγους αναψυχής (ήτοι, πρόληψη της ζημίας).

3.4.20 Τα είδη για τα οποία γίνεται αναφορά στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), αναφέρονται, ενίοτε, ως ‘επιβλαβή είδη’. Για την αιτιολόγηση του ελέγχου τους προβάλλεται ως σκοπός ‘η πρόληψη σοβαρών ζημιών στις καλλιέργειες, το ζωικό κεφάλαιο, στα δάση, την αλιεία και τα ύδατα’ καθώς και ‘η προστασία της χλωρίδας και της πανίδας’. Ο πρώτος λόγος σχετίζεται, ειδικότερα, με ένα ευρύ φάσμα ειδών, περιλαμβανομένων των μελών των ειδών *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnidae*, *Laridae* και *Anseridae*⁹⁹. Αρκετά από τα εμπλεκόμενα είδη είναι ευρέως διασκορπισμένα και σε σχετική αφθονία ώστε να τυγχάνουν ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης (βλέπε Σχήμα 5).

- **Θήρα για λόγους αναψυχής**

3.4.21 Σε ό,τι αφορά τη θήρα για λόγους αναψυχής, λογικό θα ήταν να θεωρηθεί ότι, από την άποψη των αντικειμενικά επαληθεύσιμων παραγόντων και των επιστημονικών και τεχνικών πτυχών, είναι κατάλληλα τα ευρήματα της ανάλυσης επικαλύψεων (βλέπε Κεφάλαιο 2).

3.4.22 Έχει ήδη σημειωθεί στην ανάλυση επικαλύψεων ότι συνηθίζεται ευρέως σε ορισμένα κράτη μέλη η θήρα να επιτρέπεται κατά τη διάρκεια περιόδων που αποκλείονται βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4 και, ως εκ τούτου, απαιτείται η λήψη μέτρων για την ευθυγράμμιση των θηρευτικών περιόδων με τις απαιτήσεις της οδηγίας.

3.4.23 Η πρώτη και κύρια αντίδραση, φυσικά, θα ήταν η διασφάλιση της συμμόρφωσης με το άρθρο 7, παράγραφος 4. Αυτή η αντίδραση θα ήταν συνεπής με τη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 16 της απόφασης στην υπόθεση C-182/02¹⁰⁰.

---

⁹⁹ Η εν λόγω κατηγορία αφορά επίσης είδη που δεν παρατίθενται στο Παράρτημα II, όπως ο Κορμοράνος *Phalacrocorax carbo*

¹⁰⁰ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02. Προκειμένου να αξιολογηθεί εάν η Γαλλία έχει περιορίσει την εφαρμογή της παρέκκλισης σε περιπτώσεις όπου δεν υφίστατο άλλη ικανοποιητική λύση, το Δικαστήριο εξέτασε το εάν ήταν απαραίτητο η κατά παρέκκλιση θηρευτική περίοδος να συμπίπτει, χωρίς να υφίσταται ανάγκη, με τις περιόδους για τις οποίες η οδηγία επιδιώκει να εγκαθιδρύσει ιδιαίτερη προστασία. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, “δεν θα υφίστατο τέτοια ανάγκη εάν το μέτρο που επιτρέπει κατά παρέκκλιση τη θήρα αποσκοπεί αποκλειστικά και μόνο στην επιμήκυνση των περιόδων της θήρας ορισμένων ειδών πτηνών σε εδάφη στα οποία τα είδη αυτά συχνάζουν και κατά τις θηρευτικές περιόδους που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 7 της οδηγίας.”

3.4.24 Το ερώτημα που τίθεται στη συνέχεια είναι εάν υπάρχουν παράγοντες που χρήζουν εξέτασης προκειμένου να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής των παρεκκλίσεων σε σχέση με τις επικαλύψεις. Φαίνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι επικαλύψεις ενδέχεται να σχετίζονται με σειρά βιολογικών παραγόντων και παραγόντων διατήρησης και ίσως υπάρχουν επιχειρήματα γιατί αυτοί οι παράγοντες πρέπει να θεωρηθούν ως ενδεχόμενοι αντικειμενικά επαληθεύσιμοι παράγοντες. Ενώ οι εν λόγω παράγοντες πρέπει να εξετάζονται κατά είδος, προκύπτουν αρκετές ευρείες κατηγορίες επικάλυψης που πρέπει να εξεταστούν. Για μεμονωμένα είδη ή πληθυσμούς, ενδέχεται να ισχύουν ταυτόχρονα αρκετές διαφορετικές κατηγορίες.

3.4.25 Πρέπει να τονιστεί ότι κατά την εξέταση αυτών των παραγόντων για τους σκοπούς της διερεύνησης των δυνατοτήτων παρέκκλισης του άρθρου 9, παράγραφος 1, η σε βάθος εξέταση των πληθυσμών των ειδών καθώς και των ειδικών συνθηκών είναι πάντα απαραίτητη. Επιπλέον, πρέπει και πάλι να τονιστεί ότι οι παρεκκλίσεις αποσκοπούν στην αντιμετώπιση εξαιρετικών περιστάσεων και ότι οι αναφερθέντες παράγοντες δεν πρέπει να θεωρείται ότι δικαιολογούν τη γενική, συστηματική παράταση των θηρευτικών περιόδων για λόγους γενικής διευκόλυνσης. Πριν από την εφαρμογή οποιωνδήποτε παρεκκλίσεων, πρέπει να γίνεται αξιολόγηση κατά περίπτωση και βάσει σαφών επιστημονικών αποδείξεων. Αυτή η προσέγγιση είναι σύμφωνη με τη συναφή νομολογία του Δικαστηρίου¹⁰¹.

Ως βοήθεια στην εξέταση του ζητήματος, ακολούθως σκιαγραφείται ένας αριθμός πιθανών καταστάσεων. Πρέπει να τονιστεί ότι η παρουσίαση αυτών των καταστάσεων δεν υποδηλώνει ότι η Επιτροπή αποδέχεται ότι αυτές συνιστούν λόγους εφαρμογής παρέκκλισης.

- *Είδη των οποίων η θήρα ενδέχεται να μην είναι πρακτική ή αρμόζουσα κατά τη διάρκεια σημαντικών διαστημάτων της θηρευτικής περιόδου*

3.4.26 Η θήρα, για παράδειγμα, ορισμένων ειδών που ζουν σε ψυχρά κλίματα, ενδέχεται να μην είναι πρακτική ή αρμόζουσα κατά τη διάρκεια ψυχρών περιόδων με παρατεταμένο ψυχολογικό στρες. Παραδείγματα μπορεί να αποτελούν τα είδη της οικογένειας των Αγριόγαλων *Tetraonidae* σε ορεινά περιβάλλοντα. Από την άποψη της διατήρησης, ενδέχεται μια περιορισμένη θήρα κατά τη διάρκεια απαγορευμένων περιόδων να είναι λιγότερο επιβλαβής από ό,τι η θήρα κατά τις θηρευτικές περιόδους¹⁰². Εντούτοις, σε οποιαδήποτε εξέταση του εν λόγω ζητήματος πρέπει να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι ανάγκες των ειδών κατά τη διάρκεια της σύντομης θερινής περιόδου ώστε να διασφαλίζεται η επιτυχής αναπαραγωγή, η αλλαγή φτερώματος και η προετοιμασία τους για τον χειμώνα, και να λαμβάνονται ως βάση σαφείς

¹⁰¹ Βλέπε ειδικότερα τις ακόλουθες αποφάσεις: Απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 1996, Associazione Italiana per il WWF κ.λπ. κατά Περιφέρειας του Βένετο, υπόθεση C-118/94, Συλλογή 1996, σ. 1223, σκέψη 21, απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02, σκέψεις 13-19.

¹⁰² Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει πρόβλεψη αναστολής της θήρας κατά τη διάρκεια παρατεταμένων ψυχρών καιρικών συνθηκών

επιστημονικές αποδείξεις. Επιπλέον, η απόφαση για την υπόθεση C-182/02 καθιστά σαφές ότι η επιμήκυνση της θηρευτικής περιόδου ως αυτοσκοπός θα ήταν παράνομη.

- *Είδη που ενδεχομένως δεν είναι διαθέσιμα σε τμήματα της περιοχής εξάπλωσής τους κατά τη διάρκεια του μεγαλύτερου μέρους της θηρευτικής περιόδου*

3.4.27 Η απουσία ειδών σε συγκεκριμένες περιοχές κατά τη διάρκεια συνήθων θηρευτικών περιόδων λόγω των μεταναστευτικών οδών ενδέχεται να αποτελεί επίσης παράγοντα προς εξέταση. Στην απόφασή του για την υπόθεση C-182/02¹⁰³, το Δικαστήριο δεν απέκλεισε τη δυνατότητα κατά παρέκκλιση θήρας εκτός των κανονικών θηρευτικών περιόδων που καθορίζονται βάσει του άρθρου 7. Αυτού του είδους η θήρα θα ήταν επιτρεπτή σε “εδάφη” που δεν χρησιμοποιούνται από πτηνά κατά τη διάρκεια της συνήθους θηρευτικής περιόδου.

3.4.28 Ο προσδιορισμός εδαφών στα οποία ενδέχεται να εφαρμόζονται τέτοιες παρεκκλίσεις πρέπει να διεξάγεται κατά τρόπο που να λαμβάνεται υπόψη η μετακίνηση και η γεωγραφική κατανομή των υπό εξέταση ειδών. Πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνεται η εξέταση των ευκαιριών θήρας συγκεκριμένων ειδών εντός συγκεκριμένης περιοχής. Η εφαρμογή παρεκκλίσεων λόγω απουσίας των ειδών από συγκεκριμένα ‘τοπικά’ εδάφη εντός περιοχής όπου ζουν τέτοια είδη κατά τη διάρκεια της κανονικής θηρευτικής περιόδου θα ήταν ανάρμοστη. Η γραμμή αυτή επιβεβαιώθηκε επίσης από το Δικαστήριο στην υπόθεση C-135/04, σχετικά με τη θήρα των φασσών στην ισπανική επαρχία της Guirúzcoa¹⁰⁴.

3.4.29 Οποιαδήποτε τέτοια παρέκκλιση πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση. Για ορισμένα μεταναστευτικά είδη που δεν διαχειμάζουν σε κράτος μέλος, ίσως να υπάρχουν καλές ευκαιρίες για την εφαρμογή θηρευτικής περιόδου σε τέτοια εδάφη, ενόσω τα είδη διανύουν μεταγαμιαία μεταναστευτική περίοδο. Αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα στο πλαίσιο οιασδήποτε εξέτασης για την εφαρμογή θηρευτικών περιόδων πέραν των συνήθων περιόδων.

3.4.30. Στην υπόθεση C-344/03, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικά με το θέμα του κατά πόσο είναι επιτρεπτό να αποτελούν αντικείμενο θηρευτικών δραστηριοτήτων τα είδη πτηνών κατά την περίοδο της προγαμιαίας μετανάστευσής τους καθώς και οι όροι που θα πρέπει να ισχύουν εν προκειμένω¹⁰⁵. Η υπόθεση αφορούσε τα εξής είδη *Somateria mollissima*, *Bucephala clangula*, *Mergus serrator*, *Mergus merganser*, *Melanitta fusca* και *Aythya fuligula*. Το Δικαστήριο αξιολόγησε την επικρατούσα κατάσταση ανά είδος για να εξακριβώσει κατά πόσο αποκλειστικός σκοπός της παρέκκλισης ήταν η παράταση των θηρευτικών περιόδων για τα ως άνω είδη σε περιοχές

¹⁰³ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02, σκέψη 16.

¹⁰⁴ Απόφαση της 9ης Ιουνίου 2005, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-135/04, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.5261, παράγραφοι 20-22.

¹⁰⁵ Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, υπόθεση C-344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033, παράγραφοι 29-46.

όπου απαντούν ήδη κατά τις θηρευτικές περιόδους που έχουν καθοριστεί σύμφωνα με το άρθρο 7 της οδηγίας. Βάσει των διαθέσιμων επιστημονικών πειστηρίων, το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα ως άνω είδη μπορούν να αποτελούν αντικείμενο θηρευτικών δραστηριοτήτων και το φθινόπωρο και αποφάσισε ότι η χορηγηθείσα παρέκκλιση δεν ανταποκρινόταν στην προϋπόθεση που προβλέπει ότι δεν πρέπει να υφίστανται άλλες ικανοποιητικές λύσεις.

- *Είδη με παρατεταμένη (προγαμιαία μεταναστευτική και) αναπαραγωγική περίοδο*

3.4.31 Η εν λόγω κατηγορία αφορά σχετικά μικρό αριθμό ειδών με παρατεταμένες περιόδους αναπαραγωγής, κατά τη διάρκεια των οποίων κλωσούν αρκετές φορές. Αυτό μπορεί επίσης να συνδυαστεί και με την προγαμιαία μεταναστευτική περίοδο, αν και η αναπαραγωγική περίοδος παραμένει ο σημαντικότερος παράγοντας. Μερικά παραδείγματα είναι τα είδη *Anas platyrhynchos*, *Aythya fuligula*, *Columba palumbus*, *Streptopelia decaocto*. Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορά ιδιαίτερα τα δύο τελευταία είδη. Παρά το γεγονός ότι η Φάσσα *Columba palumbus* και η Δεκαοχτούρα *Streptopelia decaocto* έχουν περιόδους αναπαραγωγής που διαρκούν πάνω από 6-8 μήνες, η κορύφωση της αναπαραγωγικής δραστηριότητάς τους διαρκεί πάνω από δύο μήνες¹⁰⁶. Αρκετά από αυτά τα είδη είναι πολυάριθμα και τυγχάνουν ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης (βλέπε Σχήμα 5 προς εξέταση).

3.4.32 Για την πλειονότητα αυτών των ειδών, οι τελευταίες επώσεις είναι οι δεύτερες ή ακόμη και οι τρίτες, ή ακόμη και επώσεις αντικατάστασης. Γενικά, η βιωσιμότητα των νεοσσών είναι πιθανώς πολύ χαμηλή λόγω των κλιματικών συνθηκών το φθινόπωρο καθώς και λόγω έλλειψης του απαραίτητου χρόνου για φυσιολογική ανάπτυξη και συσσώρευση αρκετής τροφής πριν από την έλευση του χειμώνα. Σε τέτοιες συνθήκες, η συνεισφορά τους ενδέχεται να είναι χαμηλή στη συνολική συγκρότηση του πληθυσμού. Η όψιμη, εντούτοις, επώαση νεοσσών ενδέχεται να συνδέεται επίσης με τη διαθεσιμότητα άφθονης τροφής τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και, κατά συνέπεια, να αντιπροσωπεύει σημαντική συνεισφορά στον πληθυσμό. Για παράδειγμα, η επιτυχημένη αναπαραγωγή της Δεκαοχτούρας στην ανατολική Γερμανία αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της περιόδου από 32% τον Μάρτιο σε 70% τον Αύγουστο-Οκτώβριο. Θα ήταν, συνεπώς, απαραίτητο να προσδιοριστεί η σημασία της πρώιμης και όψιμης αναπαραγωγής σε σχέση με την συνολική επιτυχία του πληθυσμού.

¹⁰⁶ Σύμφωνα με μία μελέτη του R.K. Murton (Bird Study, 5, 157-183. 1958) η φωλεοποίηση σημείωσε κορύφωση από τα τέλη Ιουλίου έως τα τέλη Σεπτεμβρίου. Μία ολλανδική μελέτη έδειξε σαφή κορύφωση των φωλιών με αυγά κατά τα τέλη Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου (Bijlsma 1980). Birds of the Western Palearctic (1985, 325): “Σημαντικές παραλλαγές ακόμη και εντός των ίδιων χωρών, με τα πτηνά των πόλεων στη Βρετανία να φωλεοποιούν αρκετά νωρίτερα (με αφετηρία το δεύτερο μισό του Φεβρουαρίου) σε σχέση με τα πτηνά της υπαίθρου (με αφετηρία το δεύτερο μισό του Μάρτη έως το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Απρίλη): περίοδος κορύφωσης γέννησης αυγών για τα πτηνά των πόλεων το δεύτερο μισό του Απρίλη και το δεύτερο μισό του Μάη και, για τα πτηνά της υπαίθρου, το πρώτο μισό του Ιούλη έως το πρώτο μισό του Σεπτεμβρίου: οι διαφορές υπαγορεύονταν από τη διαθεσιμότητα της τροφής (Murton 1958, Cramp, S 1972. Ibis 114, 163-171).” Για τη δεκαοχτούρα BWP (1985, 350) αναφέρει απλώς “Παρατεταμένη σε όλη την περιοχή εξάπλωσης.”

3.4.33 Ορισμένες παρατεταμένες αναπαραγωγικές περίοδοι μπορούν επίσης να συνδέονται με ανθρώπινες επιδράσεις (π.χ. διαθεσιμότητα δημητριακών ως όψιμης τροφής για το είδος *Columbus palumbus* στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Κάτω Χώρες¹⁰⁷). Η παρατεταμένη περίοδος αναπαραγωγής της Πρασινοκέφαλης, *Anas platyrhynchos*, σε ορισμένες περιοχές σχετίζεται ίσως με την παρουσία γηγενών ειδών που επιλέγονται για τις μακρές περιόδους αναπαραγωγής¹⁰⁸. Αυτό αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι άνθρωποι, τεχνητοί παράγοντες ενδέχεται να επιβάλλονται στο βιολογικό πρότυπο και το αλλοιώνουν μέσω της επιμήκυνσης των περιόδων αναπαραγωγής.

3.4.34. Στα Σχήματα 6 και 7 απεικονίζεται η κατάσταση για τα είδη *Anas platyrhynchos*¹⁰⁹ και *Columba palumbus*, που αποτελούν και τα πλέον προβληματικά είδη σε πολλά κράτη μέλη. Αυτό αποδεικνύει ότι ο περιορισμός της κυνηγετικής περιόδου μόνο στις συνήθεις θηρευτικές περιόδους βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4 θα είχε ως αποτέλεσμα η κυνηγετική περίοδος να απαγορεύεται επί 25 δεκαήμερα από τα 35 του ετήσιου κύκλου των συγκεκριμένων ειδών. Οι βιολογικοί παράγοντες έχουν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας θηρευτικής περιόδου η οποία είναι κατά 5 δεκαήμερα συντομότερη από ό,τι συμβαίνει με πολλά άλλα θηρεύσιμα είδη. Δεδομένης της αφθονίας και της κατάστασης διατήρησης των εν λόγω ειδών, δεν φαίνεται να υφίστανται ανάγκες διατήρησης που θα απαιτούσαν τέτοιο περιορισμό. Τα εν λόγω είδη είναι βασικά θηρεύσιμα είδη σε πολλές περιοχές της ΕΕ και αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ψυχαγωγικών θηρευτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η παρουσία γηγενών ειδών της Πρασινοκέφαλης *Anas platyrhynchos* σε διαφορετικές περιοχές της περιοχής διαχειμάσεώς της ενδέχεται να συμβάλλει σε αυτήν την διαφορετική συμπεριφορά ως προς την προγαμιαία μεταναστευτική περίοδο και ως προς την περίοδο αναπαραγωγής, αν και ο συγκεκριμένος παράγοντας χρήζει περαιτέρω επιστημονικής μελέτης και, ως εκ τούτου, όπου υφίστανται σε υψηλό βαθμό τεχνητές συνθήκες, προτείνεται αυτές να εμπίπτουν εντός του πλαισίου του άρθρου 7 της οδηγίας (βλέπε τμήματα 2.7.11-2.7.12).

- *Είδη που έχουν περίοδο αναπαραγωγής με παρατεταμένη γονική φροντίδα*

3.4.35 Για αρκετές ομάδες πτηνών (π.χ. *Tetraonidae*, *Phasianidae*, *Laridae*, *Anseridae*), η περίοδος εξάρτησης των νεοσσών από το κλώσσημα μέχρι την πλήρη ανάπτυξη φτερώματος μπορεί να είναι ιδιαίτερα παρατεταμένη. Στην πραγματικότητα, για τους νεοσσούς του είδους *Anseridae*, η περίοδος γονικής φροντίδας στα μικρά μπορεί να συνεχιστεί μέχρι και την περίοδο μετανάστευσης την άνοιξη (για αυτά τα είδη, η ανάπτυξη του φτερώματος των νεαρών πτηνών θεωρείται ως η λήξη της περιόδου εξάρτησης σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4. Για την οικογένεια *Tetraonidae* έχει προτιμηθεί μια εξαιρετικά προσεκτική προσέγγιση σε ό,τι αφορά την περίοδο εξάρτησης των νεοσσών, η οποία ενδέχεται να διαρκεί από 6 μέχρι 9 δεκαήμερα μετά την

¹⁰⁷ Murton (1958), Bijlsma (1980)

¹⁰⁸ (Cramp, S and Simmons K.E.L., Birds of the Western Palearctic 1977, 516).

¹⁰⁹ Η παρατεταμένη περίοδος αναπαραγωγής της Πρασινοκέφαλης σε ορισμένες περιοχές ενδέχεται να σχετίζεται με την παρουσία γηγενών ειδών που έχουν επιλέγονται για τις μακρές περιόδους αναπαραγωγής τους (Cramp, S and Simmons K.E.L. 1977. Birds of the Western Palearctic σ. 516. Oxford University Press).

επώαση. Όταν το εν λόγω φαινόμενο παρατεταμένης περιόδου εξαρτήσεως συνδυαστεί με όψιμες νεοοσιές (αντικατάσταση), ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την επιμήκυνση της περιόδου αναπαραγωγής μέχρι τα τέλη του Σεπτεμβρίου για αρκετά είδη. Λόγω αυτής της όψιμης ημερομηνίας, η βιωσιμότητα των νεοοσών που γεννιούνται κατά τις όψιμες αυτές νεοοσιές της οικογένειας *Tetraonidae* είναι αβέβαιη εξαιτίας των μετεωρολογικών συνθηκών που επικρατούν στα βουνά το φθινόπωρο.

3.4.36 Όταν εξετάζεται εάν υφίστανται αντικειμενικά επαληθεύσιμοι παράγοντες, είναι ίσως σωστό, σε ό,τι αφορά τις επιστημονικές και τεχνικές πτυχές, να λαμβάνονται σε κάποιο βαθμό υπόψη οι ωφέλιμες για τη διατήρηση των ειδών πτηνών επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από τη σύνδεση της διαχείρισης της θήρας βάσει σχεδιασμένης εφαρμογής της παρέκκλισης. Για παράδειγμα, μπορούν οι κυνηγοί να φροντίζουν εθελοντικά τα ενδιαίτηματα των θηραμάτων, να παρέχονται κουτιά για φωλιές σε μεγάλες ποσότητες και να προσφέρεται συμπληρωματική τροφή σε κατάλληλες περιστάσεις. Η διαχείριση των υψιπέδων με ερεϊκώνες και ο νόμιμος έλεγχος των αρπακτικών ως συνέπεια της διαχείρισης της θήρας όχι μόνο ωφελεί την Χιονόκοτα *Lagopus lagopus*, αλλά προσφέρει και ευρύτερα περιβαλλοντικά οφέλη¹¹⁰.

3.5 Δεύτερη προϋπόθεση για την εφαρμογή παρεκκλίσεων: Απόδειξη της ισχύος ενός εκ των λόγων που προβλέπονται βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχεία α), β) και γ)

3.5.1 Όπως σημειώθηκε στην παράγραφο 3.3.2, μια παρέκκλιση πρέπει να αιτιολογείται βάσει ενός εκ των λόγων που παρατίθενται περιοριστικώς στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχεία α), β) και γ).

Άρθρο 9, Παράγραφος 1, Στοιχείο Α), Παρεκκλίσεις

3.5.2 Στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α) της οδηγίας παρατίθεται ορισμένοι λόγοι βάσει, των οποίων μπορεί να αιτιολογείται η χρήση παρεκκλίσεων. Αυτοί είναι:

- λόγοι υγείας και δημόσιας ασφάλειας
- λόγοι αεροπορικής ασφάλειας
- η πρόληψη σοβαρών ζημιών στις καλλιέργειες, το ζωικό κεφάλαιο, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα
- η προστασία της γλωρίδας και της πανίδας

3.5.3 Οι εν λόγω διατάξεις δεν περιορίζονται στα θηρεύσιμα είδη πτηνών (παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας) αλλά ισχύουν για όλα τα είδη πτηνών για τα οποία υφίσταται αιτιολόγηση χρήσης παρέκκλισης. Εντούτοις, πολλά από τα είδη που θεωρείται ότι θέτουν προβλήματα βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α) (τα λεγόμενα επιβλαβή είδη) παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας και, συνεπώς, μπορούν να ελέγχονται κατά τη

¹¹⁰ Report of the UK raptor working group. 2000. Peterborough. Department of the Environment, Transport and the Regions / Joint Nature Conservation Committee. ISBN 1 85397 078 6

διάρκεια της κανονικής θηρευτικής περιόδου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 της οδηγίας¹¹¹.

- 3.5.4 Συνεπώς, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α, αφορά κυρίως θηρεύσιμα είδη σε καταστάσεις στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν μέτρα ελέγχου κατά την προγαμιαία μεταναστευτική περίοδο και την περίοδο αναπαραγωγής. Οι δυνατότητες παρέκκλισης παρατίθενται παρακάτω.

“Λόγοι υγείας και δημόσιας ασφάλειας και λόγοι αεροπορικής ασφάλειας”

- 3.5.5 Ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος που παρατίθενται στην υποενότητα (α) αφορούν “λόγους δημόσιας υγείας και ασφάλειας” και “λόγους αεροπορικής ασφάλειας” αντίστοιχα. Η δημόσια υγεία και ασφάλεια μπορούν να διακυβευτούν σε τοπικό επίπεδο όπου η παρουσία ή η σίτιση των πτηνών προκαλεί αποδεικτέο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή αυξάνει τον κίνδυνο ατυχημάτων. Σε πολλές περιπτώσεις, ορθή λύση θα ήταν η μετατροπή των ενδιαιτημάτων ή ο αποκλεισμός των πτηνών. Για παράδειγμα, σε πολλά αεροδρόμια, λαμβάνονται μέτρα διαχείρισης για την πρόληψη συγκρούσεων πτηνών με αεροπλάνα.
- 3.5.6 Παρόμοιες λύσεις είναι, ειδικότερα, η διαχείριση των ενδιαιτημάτων (για τη μείωση της ελκυστικότητάς τους για τα πτηνά και, ιδιαίτερα, για τα κοπάδια πτηνών), καθώς και διάφορες τεχνικές εκφοβισμού, περιλαμβανομένων ενίοτε, των πυροβολισμών στον αέρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχουν άλλες ικανοποιητικές λύσεις, περισσότερο αποτελεσματικές και διαρκείς από ό,τι η θήρα, με εξαίρεση την ιερακοθηρία. Συνεπώς, βάσει του άρθρου 9, πρέπει να χρησιμοποιούνται αντί της θήρας.

Η πρόληψη σοβαρών ζημιών στις καλλιέργειες, στο ζωικό κεφάλαιο, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα.

- 3.5.7 Ο τρίτος λόγος παρέκκλισης βάσει της υποενότητας (α) αφορά την πρόκληση σοβαρής ζημιάς στις καλλιέργειες, στο ζωικό κεφάλαιο, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα. Αυτή η παρέκκλιση, που αποσκοπεί να ρυθμίσει τα ‘επιβλαβή πτηνά’, έχει αρκετές πτυχές. Πρώτον, σχετίζεται σαφώς με το οικονομικό συμφέρον. Δεύτερον, αποσκοπεί στην πρόληψη των ζημιών· ως εκ τούτου, δεν αποτελεί αντιμετώπιση των παρελθουσών ζημιών αλλά της ισχυρής πιθανότητας να προκληθούν ζημιές εάν δεν ληφθούν μέτρα. Τρίτον, πρέπει να υπάρχει βάση που να αιτιολογεί το συμπέρασμα ότι η ζημιά θα είναι σοβαρή εάν δεν ληφθούν μέτρα.
- 3.5.8 Τα πτηνά προκαλούν συνήθως ζημιές που είναι απόρροια της διατροφής τους (καλλιέργειες, ζωικό κεφάλαιο, αλιεία), ζημιές λόγω καταστροφής (καλλιέργειες, δάση) και ζημιές λόγω ρύπανσης (ύδατα).

¹¹¹ Οδηγία του συμβουλίου 94/24/EK για την τροποποίηση του παραρτήματος II της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ προκειμένου συμπεριλάβει πέντε είδη πτηνών *Corvidae*, τα οποία μπορεί να προκαλέσουν ζημιά στις καλλιέργειες, στα οικιακά ζώα και στην χλωρίδα και για τα οποία στο παρελθόν μπορούσαν να ληφθούν μέτρα ελέγχου μόνο βάσει της παρέκκλισης του άρθρου 9. Η παράθεσή τους σε κατάλογο στο παράρτημα II διευκόλυνε την ισόρροπη ρύθμιση των πληθυσμών τους

- 3.5.9 Αυτού του είδους οι ζημιές αφορούν ένα ευρύ φάσμα πτηνών, περιλαμβανομένου του είδους *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnus vulgaris*, *Laridae* και *Anseridae*. Σε ό,τι αφορά τα είδη του παραρτήματος II, για πολλά από αυτά υφίστανται μακρές επικαλύψεις (πάνω από 40 ημέρες) μεταξύ των θηρευτικών περιόδων και των περιόδων φωλεοποίησης και μετανάστευσης για επιστροφή.
- 3.5.10 Δεν καλύπτεται η πρόκληση ζημιών σε άλλου είδους συμφέροντα πέραν των προαναφερθέντων, π.χ. άλλου είδους ιδιοκτησίας ή άλλες καταστάσεις πρόκλησης ζημιών.
- 3.5.11 Η συγκεκριμένη ζημιά πρέπει να είναι σοβαρή. Σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο θέμα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο παρατήρησε ότι “η διάταξη αυτή της οδηγίας δεν αποβλέπει στην πρόληψη επαπειλούμενων ζημιών μικρής σημασίας.”¹¹² Δύο σημεία μπορούν να υπογραμμισθούν: η πιθανότητα και η έκταση των ζημιών. Η περίπτωση πρόκλησης ζημιών δεν αρκεί. Εάν οι ζημιές δεν είναι ακόμη εμφανείς, πρέπει να αποδεικνύεται από την αποκτηθείσα πείρα η υψηλή πιθανότητα πρόκλησης ζημιών. Επιπλέον, πρέπει να πρόκειται για σοβαρές ζημιές σε οικονομικά συμφέροντα, δηλαδή δεν καλύπτεται η περίπτωση απλής ενόχλησης και συνήθους επιχειρηματικού κινδύνου.
- 3.5.12 Όπως συμβαίνει πάντα με τις παρεκκλίσεις, πρέπει να εξετάζονται οι διαθέσιμες λύσεις. Η θήρα δεν αποτελεί πάντοτε αποτελεσματική λύση. Οποιαδήποτε μέθοδος ελέγχου είναι ευάλωτη από την άποψη ότι τα απομακρυσμένα πτηνά μπορούν να αντικατασταθούν από πτηνά που προέρχονται από αλλού, ενώ τα πτηνά που έχουν θανατωθεί θα αντικατασταθούν, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα από άλλα πτηνά.
- 3.5.13 Στην υπόθεση C-79/03, η οποία αφορούσε τη θήρα με ξόβεργες για να αποφευχθούν σοβαρές ζημιές των καλλιεργειών στην ισπανική κοινότητα της Βαλένθιας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικά με την ύπαρξη άλλων εναλλακτικών μέσων και τη σκοπιμότητα της χρήσης ανάλογων θηρευτικών μεθόδων για την αποφυγή ζημιών¹¹³. Σύμφωνα με την Επιτροπή, υπήρχαν και άλλες ικανοποιητικές λύσεις για την πρόληψη των υποτιθέμενων σοβαρών ζημιών που προκαλούν οι τσίχλες στους αμπελώνες και στους ελαιώνες (για παράδειγμα η θήρα με όπλα καθώς και η χρήση σκιάχτρων όπως συνέβη σε άλλες αυτόνομες κοινότητες στην Ισπανία). Οι ισπανικές αρχές υποστήριξαν ότι η θήρα με ξόβεργες αποτελούσε ικανοποιητική λύση για την πρόληψη των ζημιών, δεδομένου ότι η χρήση των σκιάχτρων ήταν ιδιαίτερα δαπανηρή σε σχέση με το κόστος των ζημιών που προκαλούνται και η χρήση τους θα μπορούσε να προκαλέσει πυρκαγιές, ενώ η χρήση όπλων θα συνεπαγόταν αύξηση των κυνηγετικών αδειών καθώς και την παράταση της κυνηγετικής περιόδου.

¹¹² “Το γεγονός ότι η εξαίρεση αυτή από το γενικό καθεστώς της προστασίας απαιτεί την ύπαρξη κάπως σοβαρών ζημιών, ανταποκρίνεται στο προστατευτικό αποτέλεσμα που επιδιώκει η οδηγία.” (απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029, σκέψη 56).

¹¹³ Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619.

- 3.5.14 Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι σε άλλες περιφέρειες της Ισπανίας που αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα (στις οποίες, δηλαδή, υπάρχουν μεγάλης κλίμακας καλλιέργειες ελαιοδένδρων και αμπέλων και στις οποίες επίσης παρατηρούνται μεγάλοι πληθυσμοί τσιχλών), δεν επιτρεπόταν η ανάπτυξη θηρευτικών δραστηριοτήτων με ξόβεργες αλλά επιτρεπόταν ως επιλεκτική μέθοδος η θήρα με όπλα. Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι σε ποσοστό 80% οι χρησιμοποιούμενες ξόβεργες απαντούσαν σε επαρχία της οποίας το έδαφος κατά 69,5% δεν καλύπτεται από ελαιώνες ή αμπελώνες, με αποτέλεσμα η προτεινόμενη αιτιολόγηση της χρήσης των παρεκκλίσεων με στόχο την πρόληψη σοβαρών ζημιών στις ως άνω καλλιέργειες κατά φαινόμενα να μην είναι σύμφωνη με την επικρατούσα κατάσταση. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεώρησε ότι η ανάπτυξη θηρευτικών δραστηριοτήτων με ξόβεργες δεν δικαιολογείται βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 1 εδάφιο α) της οδηγίας¹¹⁴.
- 3.5.15 Θα υπάρξουν, εντούτοις, περιπτώσεις στις οποίες η θήρα για τον έλεγχο των ζημιών είναι δικαιολογημένη. Προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η πρόληψη των ζημιών, η λήψη μέτρων για ένα είδος που προκαλεί ζημιές είναι πολύ πιθανόν να είναι αποτελεσματική την εποχή κατά την οποία ο αριθμός του πληθυσμού είναι ο ελάχιστος και όταν ο αριθμός των πτηνών αντικατάστασης είναι επίσης περιορισμένος στο ελάχιστο – τυπικά πρόκειται για την περίοδο αναπαραγωγής ή την περίοδο προ της αναπαραγωγής. Κατά τον σχεδιασμό στρατηγικών ελέγχου των επιβλαβών ειδών, είναι λογικό η πρώτη προσέγγιση να είναι η διεξαγωγή του ελέγχου, από άποψη χρόνου και χώρου, σε τοπικό επίπεδο, ήτοι εκεί όπου ενδέχεται να προκληθούν ζημιές. Παρά ταύτα, για ευρέως διασκορπισμένα είδη που μπορούν να προκαλέσουν ζημιές σε πολύ εκτεταμένες περιοχές, όπως η Φάσσα *Columba palumbus*, ενδέχεται να δικαιολογούνται παρεκκλίσεις πιο γενικευμένες σε ό,τι αφορά το εδαφικό πεδίο εφαρμογής τους.¹¹⁵

“Η προστασία της χλωρίδας και της πανίδας”

- 3.5.16 Ο τέταρτος λόγος παρέκκλισης βάσει της υποενότητας (α) αφορά την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας. Τα είδη χλωρίδας ή πανίδας δεν προσδιορίζονται αλλά μάλλον πρόκειται για διαφορετική χλωρίδα και πανίδα από εκείνες που αφορούν οικονομικά συμφέροντα που καλύπτονται από άλλες διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α). Η περίπτωση χρήσης παρέκκλισης ενδέχεται να είναι περισσότερο δικαιολογημένη όταν συνδέεται με τη διατήρηση πληθυσμών πτηνών που είναι σπάνια ή απειλούμενα, χωρίς ο περιορισμός να αφορά μόνον αυτά τα πτηνά. Επιπλέον, σε αυτή την περίπτωση, δεν φαίνεται να υφίσταται ανάγκη απόδειξης της πιθανότητας σοβαρών επιπτώσεων πριν την εφαρμογή της παρέκκλισης.
- 3.5.17 Τα πτηνά μπορούν να προκαλούν ζημιές στη χλωρίδα και στην πανίδα ως αρπακτικά, λόγω βοσκής, καταστροφής, λόγω ποδοπατήματος, λόγω συσσώρευσης κουτσουλιών, κτλ. Ένας σχετικά μικρός αριθμός ειδών

¹¹⁴ Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619, παράγραφοι 25 και 28.

¹¹⁵ Σε ό,τι αφορά τη χρήση γενικών εξουσιοδοτήσεων για την αντιμετώπιση παρόμοιων καταστάσεων, αυτό θίγεται αναλυτικότερα στα τμήματα 3.6.10 μέχρι 12 σε σχέση με το άρθρο 9, παράγραφος 2.

κατηγορείται για τα παραπάνω: π.χ. Ασημόγλαρος *Larus argentatus*, Κουρούνα *Corvus corone*, Καρακάξα *Pica pica*¹¹⁶. Η διερεύνηση των μακροχρόνιων επιπτώσεων σε άλλους πληθυσμούς είναι εφικτή μόνον στην περίπτωση εντοπισμένων περιπτώσεων. Κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται διεξοδικά και οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές. Οι αποφάσεις, επίσης, πρέπει να λαμβάνονται βάσει των καλύτερων διαθέσιμων επιστημονικών στοιχείων. Παρατίθενται ενδεικτικά ερωτήματα στα οποία πρέπει να δοθεί απάντηση:

- ◆ Πρόκειται για απειλούμενους, σπάνιους ή άλλους πληθυσμούς που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση και σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης;
- ◆ Είναι η εν λόγω ‘χλωρίδα και η πανίδα’ σε δυσμενέστερο καθεστώς διατήρησης σε σχέση με το είδος το οποίο αφορά η παρέκκλιση;
- ◆ Εμπλέκονται άλλες σημαντικές πτυχές βιοποικιλότητας;
- ◆ Υπάρχουν ποιοτικά επιστημονικά στοιχεία σχετικά με τις μακροχρόνιες επιπτώσεις στον(στους) πληγέντα(έντες) πληθυσμό(ούς);
- ◆ Διαπιστώνεται έλλειψη “άλλων ικανοποιητικών λύσεων”, ούτως ώστε να καθίσταται απαραίτητος ο έλεγχος του πληθυσμού με σκοπό την αποτελεσματική μείωση ή πρόληψη των “οικολογικών ζημιών”;

3.5.18 Σε ό,τι αφορά τις “εναλλακτικές ικανοποιητικές λύσεις”, πρέπει να εξετάζεται η έκταση στην οποία οι δραστηριότητες των αρπακτικών σχετίζονται άμεσα με την απώλεια, υποβάθμιση ή τροποποίηση των ενδιαιτημάτων (π.χ. απώλεια βλάστησης) ή άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες. Όπου υφίσταται τέτοια άμεση σχέση, θα ήταν ίσως σωστό να εξετάζεται το ενδεχόμενο ελέγχου των αρπακτικών σε συνδυασμό με την αποκατάσταση των ενδιαιτημάτων ή τη βελτίωση της διαχείρισης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα, οι αρπακτικές δραστηριότητες των ειδών γλάρων (*Larus*) επί των αποικιών των ειδών στέρνας (*Sterna*), ενδέχεται να σχετίζεται με μία συνολική αύξηση των πληθυσμών των γλάρων, η οποία με τη σειρά της οφείλεται στην αύξηση της διατιθέμενης τροφής λόγω κακής διαχείρισης τοποθεσιών για τη διάθεση αποβλήτων.

3.5.19 Όπου η περίπτωση προστασίας υποστηρίζεται από σημαντικά στοιχεία, θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο ελέγχου (περιλαμβανομένης πιθανώς και της θήρας). Φαίνεται, συνεπώς, ότι μόνο υπό ειδικές συνθήκες, που πρέπει να προσδιορίζονται από τις αρχές διατήρησης ή τις υπηρεσίες τους, θα μπορούσε ο έλεγχος των πτηνών να καταστεί κατάλληλο μέτρο διαχείρισης, σε σχετικό γεωγραφικό επίπεδο, προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική μείωση των αρνητικών επιπτώσεων ορισμένων ειδών πτηνών σε ευπαθή είδη χλωρίδας και πανίδας.

ΆΡΘΡΟ 9, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1, ΣΤΟΙΧΕΙΟ Β), ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

3.5.20 Το Άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β), παρέχει τη δυνατότητα εφαρμογής παρεκκλίσεων για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, για σκοπούς εμπλουτισμού πληθυσμών και επανεισαγωγής, καθώς και για εκτροφή

¹¹⁶ Εμπλέκονται, επίσης, ορισμένα είδη που δεν παρατίθενται στο παράρτημα II της οδηγίας (π.χ. Κορμοράνος *Phalacrocorax carbo*)

αναγκαία σε αυτούς τους πληθυσμούς. Οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δυνατοτήτων και της θήρας είναι πιθανώς πολύ περιορισμένοι, αν και ενδεχομένως σχετίζονται με περιπτώσεις προγραμμάτων εκτροφής ειδών θηραμάτων με σκοπό τον εμπλουτισμό ή την επανεισαγωγή πληθυσμών. Ενδέχεται, επίσης, να υπάρχουν περιπτώσεις που άλλα ερευνητικά έργα σχετικά με τη θήρα ενδέχεται να δικαιολογούν αυτού του είδους την παρέκκλιση.

ΆΡΘΡΟ 9, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1, ΣΤΟΙΧΕΙΟ Γ), ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

3.5.21 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) προβλέπει την εφαρμογή παρεκκλίσεων για τη σύλληψη, κράτηση ή άλλου είδους ορθολογική χρήση ορισμένων πτηνών. Πέραν των γενικών προϋποθέσεων, υπάρχουν τέσσερις ειδικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να εφαρμοστεί μία παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Η παρέκκλιση πρέπει να αποτελεί 'ορθολογική χρήση'. Πρέπει να αφορά 'μικρές ποσότητες'. Επιτρέπεται μόνο εάν εφαρμόζεται υπό 'ελεγχόμενους όρους'. Τέλος, πρέπει να εφαρμόζεται σε 'επιλεκτική βάση'. Η απόφαση του Δικαστηρίου για την υπόθεση C-60/05 διευκρινίζει πολλά θέματα όσον αφορά τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) καθώς και το είδος του απαιτούμενου διοικητικού πλαισίου σε εθνικό επίπεδο για την αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων¹¹⁷.

• “Ορισμένα Πτηνά”

3.5.22 Ενώ αναφέρεται ότι η συγκεκριμένη παρέκκλιση μπορεί να εφαρμόζεται σε “ορισμένα πτηνά”, αυτά δεν προσδιορίζονται στην οδηγία. Κατά τις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στην οδηγία, γινόταν αναφορά στην ανάγκη εφαρμογής μιας παρέκκλισης που να επιτρέπει την απόληψη αρπακτικών πτηνών για ιερακοθηρία¹¹⁸. Εντούτοις, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η εν λόγω παρέκκλιση μπορεί, επίσης, να εφαρμοστεί και σε άλλα είδη πτηνών για τα οποία δικαιολογείται η ορθολογική χρήση. Στην υπόθεση C-182/02, το Δικαστήριο αναφέρει¹¹⁹ ότι η προϋπόθεση σχετικά με “ορισμένα πτηνά σε μικρές ποσότητες” “δεν μπορεί να πληρούται αν η κατά παρέκκλιση επιτρεπόμενη θήρα δεν εξασφαλίζει τη διατήρηση του πληθυσμού των συγκεκριμένων ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο.” Είναι, συνεπώς, δύσκολο να φανταστούμε περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την κατά το άρθρο 9,

¹¹⁷ Απόφαση της 8ης Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083.

¹¹⁸ Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στη γνώμη της σχετικά με την πρόταση για την έκδοση Οδηγίας του Συμβουλίου περί της διατηρήσεως των πτηνών της 25^{ης} Μαΐου 1977 (Ε.Ε. αριθ. C 152/3 της 29.6.77) ανέφερε “2.8.1. Σημειώθηκε η έλλειψη δυνατότητας παρέκκλισης προκειμένου να εφαρμοστεί απόληψη αρπακτικών πτηνών για ιερακοθηρία. Τονίστηκε προς την Επιτροπή ότι επρόκειτο για νόμιμο και παλαιό άθλημα, το οποίο εάν τελούσε υπό κατάλληλο έλεγχο, δεν έβλαπτε ούτε τους πληθυσμούς των αρπακτικών, ούτε τους πληθυσμούς των θηραμάτων τους κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής του. Συνεπώς, θα πρέπει να θεσπιστούν διατάξεις που να επιτρέπουν τη συνέχισή του σε ελεγχόμενη βάση”

¹¹⁹ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02, σκέψη 17.

παράγραφος 1, στοιχείο γ) παρέκκλιση για είδος το οποίο βρίσκεται σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης.

- **Ορθολογική χρήση**

3.5.23 Άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Ένα θεμελιώδες ερώτημα που τίθεται είναι εάν η θήρα μπορεί να συνιστά "ορθολογική χρήση" για τους σκοπούς του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ). Το ερώτημα αυτό έχει πλέον απαντηθεί από το Δικαστήριο στην υπόθεση C-182/02 *Ligue pour la protection des oiseaux and others*. Βάσει πρότερης νομολογίας¹²⁰, το Δικαστήριο ανέφερε ότι:

“Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ασκούμενη χάριν ψυχαγωγίας θήρα αγρίων πτηνών κατά τις περιόδους που μνημονεύονται στο άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας μπορεί να ανταποκρίνεται στην ορθολογική εκμετάλλευση την οποία επιτρέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ, της οδηγίας αυτής, όπως μπορεί να αποτελεί ορθολογική εκμετάλλευση η σύλληψη και η διάθεση αγρίων πτηνών, ακόμη και εκτός της θηρευτικής περιόδου, με σκοπό την αιχμαλωσία τους, προκειμένου να χρησιμεύουν ως ζωντανοί κράχτες ή να χρησιμοποιηθούν για ψυχαγωγικούς σκοπούς σε εμποροπανηγύρεις και αγορές”¹²¹.

3.5.24 Είναι προφανές, όπως προκύπτει από την ίδια απόφαση η θήρα για λόγους αναψυχής δεν συνιστά αυτόματα ορθολογική χρήση. Έχοντας επισημάνει την ανάγκη εφαρμογής μιας παρέκκλισης θήρας προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση του εμπλεκόμενου πληθυσμού σε ικανοποιητικό επίπεδο, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι:

“Αν δεν πληρούται η προϋπόθεση αυτή, η εκμετάλλευση των πτηνών με θήρα ασκούμενη για ψυχαγωγικό σκοπό δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί ως ορθολογική και, ως εκ τούτου, δεν είναι επιτρεπτή κατά την έννοια της ενδέκατης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας.” 32 60/05

3.5.25 Η ορθολογική χρήση δεν προσδιορίζεται στην οδηγία, αν και στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) προβλέπεται σαφώς ότι μπορεί αυτή να περιλαμβάνει τη σύλληψη και κράτηση ορισμένων πτηνών. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι, ενώ στην αγγλική έκδοση της οδηγίας η λέξη "χρήση" επαναλαμβάνεται στη φράση "ορθολογική χρήση" στο άρθρο 7 και στη φράση "ορθολογική εκμετάλλευση" στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), σε άλλες γλωσσικές εκδόσεις χρησιμοποιούνται διαφορετικοί όροι για τις δύο αυτές φράσεις. Σε πολλές από αυτές τις εκδόσεις, το αντίστοιχο της λέξης "χρησιμοποίηση" στη φράση "ορθολογική χρήση" έχει χροιά εκμετάλλευσης¹²². Η Επιτροπή έχει αναφέρει στο παρελθόν: ‘Σε αυτή την

¹²⁰ Βλέπε, ιδιαίτερα, την απόφαση της 8 Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Ιταλία, υπόθεση 262/85, Συλλογή 1987, σ. 3073, σκέψη 38, αλλά και την απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029, σκέψη 7 και απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 1996, Associazione Italiana per il WWF κ.λπ. κατά Περιφέρειας Βένετο, υπόθεση C-118/94, Συλλογή 1996, σ. 1223, σκέψη 21.

¹²¹ Βλέπε σκέψη 11 της απόφασης.

¹²² Άλλες γλώσσες: “utilisation raisonnée”, ενώ “exploitation judicieuse” (FR), “fornuftig udnyttelse”, fornuftig anvendelse (DK), “saggia utilizzazione”, impieghi misurati (IT), “utilización razonable”,

έννοια περιλαμβάνονται δραστηριότητες των οποίων η συμβολή είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συνολικού συστήματος προστασίας των άγριων πτηνών που εγκαθιδρύει η οδηγία. Μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνεται άλλου είδους χρησιμοποίηση, υπό την προϋπόθεση ότι δεν διακυβεύονται οι γενικοί αντικειμενικοί σκοποί της Οδηγίας, ενώ ενδέχεται να περιλαμβάνεται η θήρα χρησιμοποιώντας αρπακτικά πτηνά στο πλαίσιο της ιερακοθηρίας¹²³. Εντούτοις, οποιαδήποτε χροιά εκμετάλλευσης φέρει ο όρος “χρήση”, πρέπει να αντισταθμίζεται από τις συνδηλώσεις της υπευθυνότητας, της συγκράτησης και της ορθής κρίσης του όρου “ορθολογική”. Αυτό επιβεβαιώνεται από την παρατήρηση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-182/02 που αναφέρεται στην παράγραφο 3.5 παραπάνω.

3.5.26 Η ιερακοθηρία αποτελεί απεικόνιση των συνθηκών που συνιστούν μη τήρηση των άρθρων 5 (απαγόρευση θανάτωσης ή σύλληψης άγριων πτηνών) και 7 (θηρεύσιμα είδη) αλλά οι οποίες, κατά την άποψη της Επιτροπής, αντιπροσωπεύουν “ορθολογική χρήση”. Αν και υπάρχει ρητή αναφορά στην ιερακοθηρία στο άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας, η πρακτική αυτή περιορίζεται στα θηρεύσιμα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II/1 και στο παράρτημα II/2 της οδηγίας για τα αντίστοιχα κράτη μέλη. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η σιταρήθρα *Alauda arvensis* αποτελεί ένα από τα κύρια θηρεύσιμα είδη του νανογέρακου *Falco columbarius*. Η ιερακοθηρία με χρήση νανογεράκων εφαρμόζεται, αλλά η σιταρήθρα δεν περιλαμβάνεται στα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II/2 για το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Για αυτόν τον λόγο, το Ηνωμένο Βασίλειο επιτρέπει την κατά παρέκκλιση θήρα μικρών ποσοτήτων σιταρήθρων από το νανογέρακο. Η Επιτροπή κρίνει ότι αυτή η παρέκκλιση δικαιολογείται ως “ορθολογική χρήση” βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), από το γεγονός ότι το νανογέρακο έχει φυσική κλίση να κυνηγά σιταρήθρες. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή δεν είναι η μόνη περίπτωση κατά την οποία η θήρα μπορεί να αποτελεί αντικείμενο παρέκκλισης βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ).

- **Μικρές ποσότητες**

3.5.27 Προκειμένου να πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), οι παρεκκλίσεις πρέπει να αφορούν μόνο “μικρές ποσότητες”. Συνεπώς, θα ήταν σωστό να προσδιορίζεται μία ποσότητα ως όριο, κάτω από το οποίο η παρέκκλιση θεωρείται αυτόματα ότι πληροί τις απαιτήσεις που υποδηλώνει η φράση “μικρές ποσότητες”.

3.5.28 Στην υπόθεση 252/85, *Επιτροπή κατά Γαλλίας*¹²⁴, το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα των μικρών ποσοτήτων στο ακόλουθο απόσπασμα: “Εξάλλου, από το άρθρο 2, σε συνδυασμό με την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, προκύπτει ότι το κριτήριο των μικρών ποσοτήτων δεν έχει απόλυτο χαρακτήρα, αλλά αναφέρεται στη διατήρηση του μικρού πληθυσμού και στην αναπαραγωγή του εν λόγω είδους.” Όπως σημειώθηκε παραπάνω, στην υπόθεση C-182/02,

---

“*explotación prudente*” (ES), “*förfnuftigt utnyttjande*”. *förfnuftig användning* (SE), “ορθολογική χρήση” (GR).

¹²³ Από τη Δεύτερη Έκθεση σχετικά με την οδηγία για τα Πτηνά (σ. 9-10)

¹²⁴ Απόφαση της 27^{ης} Απριλίου 1988, Επιτροπή/Γαλλία, υπόθεση 252/85, Συλλογή 1988, σ. 2243.

το Δικαστήριο ανέφερε¹²⁵ ότι η προϋπόθεση “ορισμένα πτηνά σε μικρές ποσότητες” “δεν μπορεί να πληρούται αν η κατά παρέκκλιση επιτρεπόμενη θήρα δεν εξασφαλίζει τη διατήρηση του πληθυσμού των συγκεκριμένων ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο.”

3.5.29 Η Επιτροπή κρίνει ότι η έννοια “μικρές ποσότητες” είναι, ως εκ τούτου, αναγκαστικά σχετική. Ένα μέγεθος δεν μπορεί να είναι μικρό ή μεγάλο παρά μόνο σε σχέση με ένα άλλο μέγεθος. Πρέπει, επίσης, να μην υπονομεύεται η διατήρηση του επιπέδου των πληθυσμών και να λαμβάνεται πλήρως υπόψη η κατάσταση διατήρησης των αντίστοιχων ειδών. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε με τις πρόσφατες αποφάσεις του την προσέγγιση της Επιτροπής και παρείχε παραιτέρω νομικές διευκρινίσεις όσον αφορά το θέμα των μικρών αριθμών¹²⁶.

Καθορισμός του μεγέθους

3.5.30 Τίθεται το θέμα σχετικά με το μέγεθος με το οποίο πρόκειται να συγκριθούν οι “μικρές ποσότητες”. Δεδομένου ότι όλες οι υποθέσεις παρεκκλίσεων αφορούν την απόληψη πτηνών, ήτοι μια ετήσια απώλεια του πληττόμενου πληθυσμού, η πλέον πρόσφορη λύση είναι να συγκριθούν οι αριθμοί της συγκεκριμένης απόληψης με τη συνολική ετήσια θνησιμότητα, η οποία ορίζεται ως το σύνολο των θανάτων που οφείλονται σε φυσικά αίτια και στην απόληψη πτηνών βάσει του άρθρου 7, όπου συντρέχει περίπτωση.

3.5.31 Προτείνεται, συνεπώς, ο καθορισμός ορίου “μικρών ποσοτήτων” ως συγκεκριμένο ποσοστό της συνολικής ετήσιας θνησιμότητας του πληθυσμού/ών που αφορά η παρέκκλιση.

3.5.32 Σε ό,τι αφορά τα επιδημικά πτηνά, η φράση “αντίστοιχος πληθυσμός” δηλώνει τον πληθυσμό της γεωγραφικής περιοχής για την οποία ζητείται η εφαρμογή της παρέκκλισης. Σε ό,τι αφορά τα αποδημικά είδη, δηλώνει τον πληθυσμό των περιοχών από τις οποίες προέρχονται οι μεγαλύτεροι αριθμοί αποδημητικών πτηνών πριν να περάσουν από την περιοχή για την οποία ζητείται η εφαρμογή της παρέκκλισης και κατά την περίοδο κατά την οποία η παρέκκλιση ισχύει. Κατά τη χειμερινή περίοδο, σημαίνει τον χειμερινό πληθυσμό που βρίσκεται στην περιοχή για την οποία ζητείται η εφαρμογή της παρέκκλισης. Σε περιπτώσεις που ο πληθυσμός είναι εξαπλωμένος σε διαφορετικά κράτη μέλη, ενδέχεται να εφαρμόζονται παρεκκλίσεις για αποδημητικά πτηνά του ίδιου πληθυσμού σε διαφορετικές χώρες. Υπό αυτές τις συνθήκες, θα ήταν απαραίτητος ο περιορισμός του αντίστοιχου πληθυσμού σε εκείνον που ζει στην περιοχή της παρέκκλισης κατά το χρονικό διάστημα που λαμβάνει χώρα η απόληψη, προκειμένου να ελαχιστοποιούνται τα φαινόμενα συσσώρευσης.

---

¹²⁵ Απόφαση της 16^{ης} Οκτωβρίου 2003, Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά Premier ministre και Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, υπόθεση C-182/02, σκέψη 17.

¹²⁶ Βλέπε τις εξής αποφάσεις: απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά της Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619, παράγραφοι 36 και 41, απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά της Φινλανδίας, υπόθεση C-344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033, παράγραφοι 53-54· απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083, παράγραφοι 25-27.

- 3.5.33 Υφίσταται, επίσης, μία διάσταση προσωρινού χαρακτήρα σε ό,τι αφορά τον καθορισμό του πληθυσμού αναφοράς κατά το χρονικό διάστημα εφαρμογής της παρέκκλισης. Για παράδειγμα, η απόληψη της Φάσσας *Columba palumbus* το φθινόπωρο, όταν υπάρχει υπερπληθώρα νεαρών πτηνών θα είναι πολύ διαφορετική από την απόληψη που έχει αντικείμενο τις πάπιες της θάλασσας κατά τη μετανάστευση της άνοιξης, όταν οι επιπτώσεις θα είναι αναλογικά υψηλότερες στον ενήλικο πληθυσμό των πτηνών που βρίσκονται σε ηλικία πριν τη φωλεοποίηση. Ενδέχεται, επίσης, να υπάρχουν περιπτώσεις που για ένα είδος παρατηρείται διαφοροποίηση των μεταναστευτικών περιόδων (π.χ. Μαχητής *Philomachus rugnax*), γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον προσδιορισμό του πληθυσμού αναφοράς.
- 3.5.34 Προκειμένου να προσδιορίζεται ακριβές οριακό ποσοστό, υπάρχουν δύο τύποι προσέγγισης:
- το ποσοστό αυτό πρέπει να είναι πολύ χαμηλότερο τουλάχιστον κατά μία τάξη μεγέθους από τα τυπικά ποσοστά απόληξης πτηνών βάσει του άρθρου 7. Ένα ποσοστό της τάξης του 1% πληροί αυτή την προϋπόθεση.
  - η απόληψη πρέπει να έχει αμελητέες επιπτώσεις στην πορεία του πληθυσμού του εν λόγω είδους. Ένα ποσοστό της τάξης του 1% ή χαμηλότερο πληροί τη συγκεκριμένη προϋπόθεση, δεδομένου ότι σπανίως είναι γνωστοί οι παράμετροι της δυναμικής των πληθυσμών όταν το ποσοστό είναι μικρότερο της μίας εκατοστιαίας μονάδας, ενώ η απόληψη πτηνών που δεν υπερβαίνει το 1% μπορεί να αγνοείται από μαθηματικής άποψης στις μελέτες μοντέλων.
- 3.5.35 Στατιστικά στοιχεία για τα θηράματα υπάρχουν μόνο για λίγα κράτη μέλη και είδη, ενώ η ποιότητα των δεδομένων ποικίλλει. Ενώ οι στατιστικές για τα θηράματα μπορεί να είναι σε γενικές γραμμές ανάλογες του μεγέθους του πληθυσμού, οι πιέσεις που οφείλονται στη θήρα δεν παρέχουν απαραίτητα την κατάλληλη προσέγγιση, δεδομένου ότι εστιάζονται στον προσδιορισμό του οριακού ποσοστού για το οποίο θα χορηγείται παρέκκλιση βάσει της απόληξης της θήρας και όχι βάσει του μεγέθους του πληθυσμού. Η υπόθεση, επίσης, ότι όσο μεγαλύτερη είναι η απόληψη της θήρας σε μια περιοχή τόσο μεγαλύτερος μπορεί να είναι ο αριθμός των θηρεύσιμων πτηνών, ενδέχεται να μην θεωρηθεί ορθή πρακτική διατήρησης. Μια τέτοια προσέγγιση θα εισήγαγε διακρίσεις σε βάρος περιοχών που ενδέχεται να παρουσιάζουν περιορισμένες δυνατότητες θήρας κατά τη διάρκεια των συνήθων θηρευτικών περιόδων.
- 3.5.36 Η συνολική ετήσια θνησιμότητα αποτελεί προσήκουσα παράμετρο ποσοτικοποίησης των μικρών ποσοτήτων, διότι λαμβάνει υπόψη το μέγεθος, την κατάσταση και τη δυναμική των πληθυσμών. Σε αυτό το πλαίσιο, ως “μικρές ποσότητες” πρέπει να θεωρείται οποιοδήποτε ποσοστό απόληξης γύρω στο 1% της ετήσιας θνησιμότητας για τα θηρεύσιμα είδη, υπό την προϋπόθεση ότι η συμμόρφωση προς το άρθρο 9 της οδηγίας εξαρτάται, σε κάθε περίπτωση, από τη συμμόρφωση προς τις άλλες διατάξεις του άρθρου.

Το Δικαστήριο όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 9, όπως περιγράφεται στις παραγράφους 25 έως 27 της υπόθεσης C-60/05¹²⁷:

¹²⁷ Το 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083.

- 25 «Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, κατά την άσκηση των εξουσιών τους όσον αφορά τη χορήγηση παρεκκλίσεων, σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας οι αρχές των κρατών μελών οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα διάφορα κριτήρια που αφορούν γεωγραφικούς, κλιματικούς, περιβαλλοντικούς και βιολογικούς παράγοντες και, ιδίως, την επικρατούσα κατάσταση όσον αφορά την αναπαραγωγή των ειδών και τη συνολική ετήσια θνησιμότητά τους λόγω φυσικών αιτίων.
- 26 Όσον αφορά τα εν λόγω κριτήρια, το Δικαστήριο υπογράμμισε στην υπόθεση C-79/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας[2004] Συλλογή Νομολογίας I-11619, παράγραφος 36, και στην υπόθεση C-344/0, Επιτροπή κατά Φινλανδίας [2005] Συλλογή Νομολογίας I-0000, παράγραφος 53, ότι, σύμφωνα με το έγγραφο που φέρει τον τίτλο «Δεύτερη έκθεση [της Επιτροπής] σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών» της 24^{ης} Νοεμβρίου 1993 (COM(93) 572 τελικό), ως «μικρών αριθμών» νοείται οιοδήποτε δείγμα μικρότερο του 1% του συνολικά παρατηρούμενου ρυθμού ετήσιας θνησιμότητας του υπό εξέταση πληθυσμού (μέση τιμή) για τα εν λόγω είδη που δεν θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο θήρευσης καθώς και δείγμα της τάξης του 1% για τα είδη που μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο θηρευτικών δραστηριοτήτων. Ως προς αυτό το Δικαστήριο δήλωσε ότι οι ως άνω ποσοότητες βασίζονται στο έργο της επιτροπής ORNIS για την προσαρμογή στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο βάσει της οδηγίας, που έχει συγκροτηθεί δυνάμει του άρθρου 16 της οδηγίας και αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών.
- 27 Είναι επίσης σαφές από τις προαναφερόμενες αποφάσεις στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Ισπανίας, παράγραφος 41 και Επιτροπή κατά Φινλανδίας, παράγραφος 54, ότι μολονότι τα προαναφερόμενα ποσοστά δεν είναι δεσμευτικά από νομική σκοπιά, εντούτοις μπορεί να αποτελέσουν, λόγω της επιστημονικής αξίας της εργασίας της επιτροπής ORNIS και επειδή δεν διαθέτει το Δικαστήριο άλλα επιστημονικά στοιχεία ή αποδείξεις που να τα διαψεύδουν, σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση του κατά πόσον η χορηγηθείσα παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας ανταποκρίνεται στις εν λόγω διατάξεις (βλέπε κατ' αναλογία, την πιθανή αξιοπιστία των επιστημονικών δεδομένων στον τομέα της ορνιθολογίας, υπόθεση C-3/96, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών[1998], Συλλογή Νομολογίας I-3031, παράγραφοι 69 και 70, καθώς και υπόθεση C-374/98, Επιτροπή κατά Γαλλίας [2000], Συλλογή Νομολογίας I-10799, παράγραφος 25).»

Υπολογισμός των ποσοστών ετήσιας θνησιμότητας

- 3.5.37 Μία από τις διαπιστωθείσες δυσκολίες κατά την εφαρμογή της ετήσιας θνησιμότητας στο πλαίσιο του υπολογισμού των μικρών ποσοτήτων είναι το γεγονός ότι τα ποσοστά θνησιμότητας υφίστανται για περιορισμένο αριθμό ειδών και, συνήθως, αφορούν μέρος μόνο των πληθυσμών τους. Ενώ οι εκτιμήσεις της ετήσιας θνησιμότητας ποικίλλουν ως προς την διαθεσιμότητα και την ποιότητα, υφίστανται, εντούτοις, για την πλειονότητα των θηρεύσιμων ειδών (βλέπε Σχήμα 8 όπου συνοψίζονται τα δημοσιευμένα ποσοστά

θνησιμότητας για τα εν λόγω είδη σε δύο βασικές επιστημονικές πηγές αναφοράς, 'Birds of the Western Palearctic' και 'Kompendium der Vögel Mitteleuropas').

- 3.5.38 Επιπλέον, σε ό,τι αφορά είδη για τα οποία δεν υπάρχουν επί του παρόντος διαθέσιμα δεδομένα, ο υπολογισμός μπορεί να βασίζεται στις εκτιμήσεις της διαθέσιμης επιστημονικής βιβλιογραφίας για βιολογικώς παρόμοια είδη (βλέπε επεξεργασμένο παράδειγμα για το είδος *Rallus aquaticus* στο Σχήμα 9).
- 3.5.39 Θα υπάρξει ανάγκη αναλυτικότερων και βελτιωμένων δεδομένων σχετικά με την ετήσια θνησιμότητα των διάφορων ειδών και πληθυσμών, περιλαμβανομένης της χρήσης δεδομένων δακτυλιώσεως¹²⁸. Η διαθεσιμότητα ποιοτικών επιστημονικών στοιχείων σχετικά με το μέγεθος των πληθυσμών και τη φυσική θνησιμότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διεξαγωγή αξιόπιστων υπολογισμών. Σε περιπτώσεις έλλειψης ή ανεπάρκειας αυτών των δεδομένων, θα ήταν απαραίτητη η χρήση ελάχιστων εκτιμήσεων του μεγέθους των πληθυσμών και των ποσοστών θνησιμότητας βάσει των καλύτερων διαθέσιμων δεδομένων. Πέραν τούτων, οποιαδήποτε εφαρμογή παρεκκλίσεων για ένα είδος πρέπει να υποστηρίζεται από αξιόπιστα συστήματα παρακολούθησης των εν λόγω πληθυσμών προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η απόληψη δεν είναι επιβλαβής για την κατάσταση διατήρησής τους.

Μικρές ποσότητες και κατάσταση διατήρησης των ειδών

- 3.5.40 Δεν πρέπει να εφαρμόζονται παρεκκλίσεις για είδη ή πληθυσμούς σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης, οι οποίοι παρουσιάζουν μείωση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ή σε κράτος μέλος που εξετάζει το ενδεχόμενο εφαρμογής τέτοιων παρεκκλίσεων), των οποίων η περιοχή κατανομής (φωλεοποίησεως ή διαχειμάσεως) μειώνεται, ή οι οποίοι παρουσιάζουν πολύ χαμηλά ποσοστά πληθυσμών, εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί με σαφήνεια ότι οι εν λόγω παρεκκλίσεις είναι προς όφελος της κατάστασης διατήρησης των εν λόγω ειδών/πληθυσμών. Οποιαδήποτε εξέταση του ενδεχόμενου εφαρμογής παρεκκλίσεων για τέτοια είδη πρέπει να γίνεται μόνο στο πλαίσιο ενός σχεδίου διαχείρισης της διατήρησης αυτών, με στόχο την αποκατάσταση της ευνοϊκής κατάστασης διατήρησής τους. Η Επιτροπή είναι της άποψης ότι το εν λόγω συμπέρασμα είναι συνεπές με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-182/02 (σκέψη 17). Σε αυτή την περίπτωση, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, στη σκέψη 17 της απόφασής του, ότι η κατά παρέκκλιση θήρα δεν θα είναι αιτιολογημένη στην περίπτωση που δεν διασφαλίζει τη διατήρηση του πληθυσμού των ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η ανάγκη διασφάλισης της διατήρησης του πληθυσμού των ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο δεν αναφέρεται ρητά στο άρθρο 9. Φαίνεται ότι το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τον γενικό προσανατολισμό της οδηγίας για τα Πτηνά που αναφέρεται στο άρθρο 2 και στην ενδέκατη αιτιολογική σκέψη. Επιπλέον, υφίσταται εμφανής αναλογία με το άρθρο 16 της οδηγίας 92/43/EOK, στην οποία

¹²⁸ Στο παράρτημα V της οδηγίας, όπου παρατίθενται οι ερευνητικοί τομείς που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, περιλαμβάνεται 'κατάλογος των δεδομένων των επιπέδων πληθυσμών των αποδημητικών πτηνών όπως προκύπτουν από τη δακτυλίωση'.

αναφέρεται ότι η παρέκκλιση δεν πρέπει να “παραβλάπτει τη διατήρηση, σε ικανοποιητική κατάσταση, των πληθυσμών των συγκεκριμένων ειδών στην περιοχή της φυσικής τους κατανομής”. Ως εκ τούτου, η ανάγκη διασφάλισης της διατήρησης των πληθυσμών των ειδών σε ικανοποιητικό επίπεδο καθίσταται απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή παρεκκλίσεων. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι το άρθρο 9, παράγραφος 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ υποδηλώνει και ότι η εφαρμογή παρεκκλίσεων δεν πρέπει να είναι ασύμβατη με τους αντικειμενικούς σκοπούς της οδηγίας.

- 3.5.41 Στο Σχήμα 10 παρέχεται κατάλογος των θηρεύσιμων αποδημητικών πτηνών που θεωρούνται ότι τελούν επί του παρόντος σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν επίσης υπόψη τους την κατάσταση διατήρησης των επιδημητικών πτηνών εντός του εδάφους τους. Στο Σχήμα 11 παρέχεται ανασκόπηση διαφορετικών ειδών αγριόγαλων και φασιανών.
- 3.5.42 Σε ό,τι αφορά είδη εν αφθονία τα οποία τελούν σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης, μπορεί να εξετάζεται το ενδεχόμενο απόληξης άνω του ορίου 1% (έως 5% της ετήσιας θνησιμότητας) μετά από σε βάθος επιστημονική ανάλυση από την αρμόδια αρχή που δίδει την άδεια για την εφαρμογή της παρέκκλισης. Αυτό ισχύει προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η παρέκκλιση δεν είναι ασύμβατη με τους αντικειμενικούς σκοπούς της οδηγίας.

Ανάγκη εξασφάλισης συνεπούς εφαρμογής των παρεκκλίσεων σε μικρούς αριθμούς

- 3.5.43 Στο πλαίσιο αναφοράς στην προκαταρκτική απόφαση του *Διοικητικού Δικαστηρίου της Περιφέρειας της Λομβαρδίας (Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia)*¹²⁹, το Δικαστήριο διευκρίνισε την ερμηνεία του άρθρου 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη δύνανται να χορηγούν παρεκκλίσεις. Το Δικαστήριο απάντησε στις τέσσερις ερωτήσεις ως εξής:
- 3.5.44 Σε ό,τι αφορά τις απαιτήσεις μεταφοράς και την ανάγκη να ρυθμίζονται ορθά όλες οι καταστάσεις που αποτελούν αντικείμενο του συστήματος χορήγησης παρεκκλίσεων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «υποχρεώνει τα κράτη μέλη, ανεξαρτήτως της εσωτερικής κατανομής εξουσιών βάσει του εθνικού νομικού συστήματος, να εξασφαλίζουν, άμα τη εγκρίσει μέτρων εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων, ότι, σε όλες τις περιπτώσεις εφαρμογής παρέκκλισης που προβλέπεται εν προκειμένω και για όλα τα προστατευόμενα είδη, οι εγκρινόμενες θηρευτικές δραστηριότητες δεν υπερβαίνουν ανώτατο όριο σύμφωνο με τους καθιερωμένους περιορισμούς για θηρευτικές δραστηριότητες σε μικρούς αριθμούς, όπως προβλέπει η εν λόγω διάταξη, καθώς και ότι το ανώτατο όριο πρέπει να καθορίζεται βάσει αυστηρών επιστημονικών δεδομένων».
- 3.5.45 Όσον αφορά το επίπεδο ακρίβειας που επιβάλλεται να χαρακτηρίζει τις εθνικές διατάξεις εφαρμογής για τα τεχνικά κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί

¹²⁹ Απόφαση της 8ης Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083.

να οριστεί ποσόστωση για «μικρούς αριθμούς» πτηνών, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «οι εθνικές διατάξεις εφαρμογής σχετικά με τους «μικρούς αριθμούς» που αναφέρονται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας 79/409 πρέπει να επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές για τη χορήγηση θηρευτικών παρεκκλίσεων όσον αφορά πτηνά συγκεκριμένου είδους, να βασίζονται σε κριτήρια που να είναι αρκούντως ακριβή ως προς τα τηρητέα ανώτατα ποσοτικά όρια».

3.5.46 Η τρίτη ερώτηση αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν ότι δεν θα σημειωθεί υπέρβαση του μέγιστου αριθμού πτηνών συγκεκριμένου είδους που επιτρέπεται να αποτελέσει αντικείμενο θηρευτικών δραστηριοτήτων, σε όλη την εθνική επικράτεια. Το Δικαστήριο απάντησε ότι «κατά την εφαρμογή του άρθρου 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας 79/409, τα κράτη μέλη καλούνται να μεριμνήσουν ώστε, ανεξάρτητα του αριθμού και της ταυτότητας των αρχών που είναι αρμόδιες στην επικράτειά τους για την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης, ο αριθμός των εγκεκριμένων θηρευτικών παρεκκλίσεων όσον αφορά έκαστο προστατευόμενο είδος εκ μέρους εκάστης των εν λόγω αρχών δεν υπερβαίνει ανώτατο όριο σύμφωνο προς τον περιορισμό των θηρευτικών δραστηριοτήτων που αφορούν πληθυσμούς «μικρών αριθμών», ως ορίζονται για το εκάστοτε είδος σε όλη την εθνική επικράτεια».

3.5.47 Τέλος, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο των θηρευτικών παρεκκλίσεων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «λόγω της υποχρέωσης των κρατών μελών να εξασφαλίζουν ότι οι θηρευτικές δραστηριότητες με αντικείμενο τα πτηνά εκτελούνται αποκλειστικά και μόνο σε «μικρούς αριθμούς» σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 1 εδάφιο γ) της οδηγίας 79/409, επιβάλλεται οι αντιστοίχως προβλεπόμενες διοικητικές διαδικασίες να οργανώνονται κατά τρόπο που τόσο οι αποφάσεις των αρμόδιων αρχών βάσει των οποίων επιτρέπονται θηρευτικές παρεκκλίσεις όσο και ο τρόπος εφαρμογής τους να υπόκεινται σε αποτελεσματικό και έγκαιρο έλεγχο».

- **Υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους και σε επιλεκτική βάση**

3.5.48 Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι όλες οι παρεκκλίσεις πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να συμμορφώνονται με τις ακριβείς τυπικές προϋποθέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2, η ρητή αναφορά στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), σε "υπό όρους αυστηρά ελεγχόμενους και σε επιλεκτική βάση", μπορεί να θεωρηθεί πλεονάζουσα. Τα συμφραζόμενα, εντούτοις, αυτής υποδηλώνουν ότι ο νομοθέτης, μέσω αυτής της ρητής αναφοράς, σκόπευε σε υψηλότερο βαθμό περιορισμού σε σχέση με αυτόν που θα μπορούσε να προκύψει σε διαφορετική περίπτωση.

3.5.49 Η αρχή των αυστηρά ελεγχόμενων προϋποθέσεων υποδηλώνει ότι οιαδήποτε εφαρμογή ανάλογης παρέκκλισης πρέπει να βασίζεται σε σαφείς εξουσιοδοτήσεις, οι οποίες πρέπει με τη σειρά τους να αναφέρονται σε συγκεκριμένα άτομα, τοποθεσίες, χρόνο και ποσότητες. Υποδηλώνει, επίσης, την ανάγκη ύπαρξης ισχυρών μέσων εφαρμογής αυτού του είδους των παρεκκλίσεων προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωση.

- 3.5.50 Η αρχή της ‘επιλεκτικότητας’ είναι επίσης απαραίτητη. Σημαίνει ότι η υπό εξέταση δραστηριότητα πρέπει να είναι σε υψηλό βαθμό συγκεκριμενοποιημένη σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματά της, να στοχεύει σε ένα είδος (ή ομάδα στενά συνδεδεμένων ειδών), ή ακόμη και σε μία κατηγορία φύλλου ή ηλικίας (π.χ. μόνο ενήλικα αρσενικά), με εξαίρεση τα υπόλοιπα.
- 3.5.51 Υποδηλώνει, επίσης, ότι ορισμένες τεχνικές πτυχές της χρησιμοποιούμενης μεθόδου χαρακτηρίζονται, αποδεδειγμένα, από επιλεκτικότητα. Υπάρχει ανάγκη διάκρισης των μεθόδων που δεν είναι ολοκληρωτικά επιλεκτικές αφεαυτές (π.χ. χρήση ορισμένων διχτύων) παρά μόνον εάν συνδυάζονται με τις ικανότητες και την πείρα του χειριστή, ή με συνδυασμό και των δύο. Στην περίπτωση της μεθόδου εξαγωγής αποτελεσμάτων, σχετικά με την απόληψη, για τα είδη που θανατώνονται, η μέθοδος επιλεκτικότητας πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας. Στην περίπτωση που τα πτηνά συλλαμβάνονται ζωντανά και στη συνέχεια απελευθερώνονται χωρίς να έχουν τραυματιστεί, υπάρχει ανάγκη να εφαρμόζονται πλήρως επαληθεύσιμες δικλείδες ασφαλείας. Επιπλέον, αυτού του είδους η παρέκκλιση σχετίζεται με το άρθρο 8 της οδηγίας, στο οποίο αναφέρεται η ανάγκη αποφυγής μεγάλης κλίμακας και μη επιλεκτικής σύλληψης και θανάτωσης ειδών πτηνών, ιδιαίτερα όταν ακολουθούνται οι απαγορευμένες μέθοδοι του παραρτήματος IV της οδηγίας για τα Πτηνά. Ως προς αυτό χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση C-79/03¹³⁰.
- 3.5.52 Το ζήτημα της επιλεκτικότητας υποδηλώνει επίσης ότι πρέπει να διασφαλίζεται πλήρως η ελαχιστοποίηση του κινδύνου σύγχυσης και του κινδύνου παρενόχλησης των ειδών που δεν αποτελούν αντικείμενο της παρέκκλισης¹³¹. Ο συνυπολογισμός των εν λόγω πτυχών αποτελεί συμμόρφωση προς την απαίτηση περί αυστηρής ερμηνείας των λόγων που προβάλλονται για την αιτιολόγηση των παρεκκλίσεων. Μπορεί να προβληθεί το επιχείρημα ότι αυτού του είδους η προσέγγιση έχει ήδη εγκριθεί από το Δικαστήριο. Σε αρκετές περιπτώσεις¹³², το Δικαστήριο ανέφερε ότι οι παρεκκλίσεις από το γενικό σύστημα προστασίας που προβλέπονται στο άρθρο 9 πρέπει να εφαρμόζονται δεόντως ώστε να αντιμετωπίζονται συγκεκριμένες ανάγκες και ειδικές καταστάσεις. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά παρεκκλίσεις που στοχεύουν στην πρόληψη σοβαρών ζημιών, οι οποίες αποτελούν τον τρίτο λόγο παρέκκλισης βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), το Δικαστήριο ανέφερε ότι *“το γεγονός ότι η εξαίρεση αυτή από το γενικό καθεστώς απαιτεί την ύπαρξη κάπως σοβαρών ζημιών, ανταποκρίνεται στο προστατευτικό αποτέλεσμα που επιδιώκει η οδηγία”*¹³³.

¹³⁰ Βλέπε ιδίως τις παραγράφους 25-28 της απόφασης της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2004 (Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619). Το Δικαστήριο εν προκειμένω συγκρίνει τις θηρευτικές δραστηριότητες με ξόβεργες προς τις αντίστοιχες θηρευτικές δραστηριότητες με όπλα.

¹³¹ Βλέπε τμήμα 2.6 των οδηγιών.

¹³² Βλέπε αποφάσεις της: 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029, σκέψη 7, 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Ιταλία, υπόθεση 262/85, Συλλογή 1987, σ. 3073, σκέψη 7, απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 1996, Associazione Italiana per il WWF κ.λπ. κατά Περιφέρειας Βένετο, υπόθεση C-118/94, Συλλογή 1996, σ. 1223, σκέψη 21.

¹³³ Απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029, σκέψη 56.

- 3.5.53 Βοηθητική στην εξέταση του πεδίου εφαρμογής της απαίτησης που αφορά τους αυστηρά ελεγχόμενους όρους και την επιλεκτικότητα είναι η υπόθεση 252/85¹³⁴. Το Δικαστήριο εξέφρασε την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι η Γαλλία πληρούσε τις απαιτήσεις και τόνισε ότι η χρήση των εν λόγω ξώβεργων και διχτύων αφορούσαν μεμονωμένες περιπτώσεις εξουσιοδοτήσεων¹³⁵, καθώς και ότι δεν υφίσταντο αυστηροί εδαφικοί, χρονικοί και ατομικοί έλεγχοι για τη διασφάλιση του επιλεκτικού χαρακτήρα της σύλληψης.
- 3.5.54 Βάσει αυτού του ιστορικού, θα ήταν λογικό να προταθεί ότι οι φράσεις "υπό αυστηρώς ελεγχόμενους όρους και σε επιλεκτική βάση" πρέπει να ερμηνεύονται ως ένα σύστημα μεμονωμένων εξουσιοδοτήσεων (ή εξουσιοδοτήσεων για μικρού εύρους κατηγορίες με υψηλό βαθμό υποχρέωσης λογοδοσίας), ενώ υποδηλώνουν αυστηρούς εδαφικούς, χρονικούς και ατομικούς ελέγχους.

3.6 Τρίτη προϋπόθεση παρεκκλίσεων: ικανοποίηση των ακριβών τυπικών κριτηρίων που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2

- 3.6.1 Όπως σημειώθηκε στην παράγραφο 3.2 ανωτέρω, η τρίτη προϋπόθεση που πρέπει να ικανοποιούν οι παρεκκλίσεις σχετίζεται με τη συμμόρφωση προς τα ακριβή τυπικά κριτήρια που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2. Σύμφωνα με όσα αναφέρει το Δικαστήριο στην υπόθεση C-118/94¹³⁶, τα εν λόγω τυπικά κριτήρια "έχουν ως στόχο να περιορίσουν τις παρεκκλίσεις στο απολύτως αναγκαίο μέτρο και να καταστήσουν δυνατή την εκ μέρους της Επιτροπής επιτήρηση."

Ο ΣΥΝΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΘΕ ΤΥΠΙΚΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

- 3.6.2 Η νομολογία επιβεβαιώνει τη σημασία που έχει να συνυπολογίζεται κάθε τυπικό κριτήριο του άρθρου 9, παράγραφος 2. Αυτό αντικατοπτρίζεται στην υπόθεση C-247/85, *Επιτροπή κατά Βελγίου*¹³⁷. Σε αυτή την υπόθεση, στην τέταρτη αιτίαση, η Επιτροπή είχε προσάψει στη βελγική νομοθεσία ότι επιτρέπει σε ορισμένα άτομα να συλλαμβάνουν, να φονεύουν, να καταστρέφουν ή να απομακρύνουν το σπουργίτι το οικόσιτο, το σπουργίτι της υπαίθρου και το ψαρόνι, καθώς και να καταστρέφουν τα αυγά τους, τις φωλιές τους και τους νεοσσούς τους. Το Δικαστήριο απέρριψε την υπερασπιστική γραμμή του Βελγίου ότι η νομοθεσία συμμορφωνόταν προς το άρθρο 9 παρατηρώντας μεταξύ άλλων: "Αφετέρου, οι εξαιρέσεις δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια και τις προϋποθέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2, καθόσον δεν αναφέρουν ούτε τις από χρονικής ή τοπικής απόψεως περιστάσεις υπό τις οποίες μπορούν να εφαρμόζονται, ούτε τους ελέγχους στους οποίους υπόκεινται."

¹³⁴ Απόφαση της 27^{ης} Απριλίου 1988, Επιτροπή/Γαλλία, υπόθεση 252/85, Συλλογή 1988, σ. 2243.

¹³⁵ Βλέπε απόφαση της 27^{ης} Απριλίου 1988, Επιτροπή/Γαλλία, υπόθεση 252/85, Συλλογή 1988, σ. 2243, σκέψη 26.

¹³⁶ Απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 1996, Associazione Italiana per il WWF κ.λπ. κατά Περιφέρειας Βένετο, υπόθεση C-118/94, Συλλογή 1996, σ. 1223.

¹³⁷ Απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029.

- 3.6.3 Σε ό,τι αφορά τις παρεκκλίσεις, πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα τυπικά κριτήρια και να προσδιορίζονται σε κάθε άδεια χορήγησης παρεκκλίσεων.

Τα είδη που αποτελούν αντικείμενο παρεκκλίσεων

- 3.6.4 Τα αντίστοιχα είδη πρέπει να υποδεικνύονται με σαφήνεια. Αυτό σημαίνει, σε γενικές γραμμές, προσδιορισμό σε επίπεδο μεμονωμένων ειδών. Εντούτοις, ενδέχεται να υπάρχουν περιστάσεις, που παρέχουν πληροφορίες για περισσότερα παρόμοια είδη που καλύπτονται από την ίδια εφαρμογή παρέκκλισης.

Τα μέσα, ρυθμίσεις ή μέθοδοι σύλληψης ή θανάτωσης που επιτρέπονται

- 3.6.5 Αυτά πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια, ενώ οι αιτήσεις για παρέκκλιση πρέπει να περιορίζονται σε αυτά.

Οι συνθήκες κινδύνου και οι χρονικές και χωρικές συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να εφαρμόζονται τέτοιου είδους παρεκκλίσεις

- 3.6.6 Στο σημείο αυτό περιλαμβάνονται λεπτομέρειες σχετικά με το επίπεδο του κινδύνου που εμπερικλείει η χρήση της μεθόδου, (περιλαμβανομένης της συχνότητας επιθεώρησης, κτλ.), καθώς και ακριβείς λεπτομέρειες σχετικά με τον χρόνο και τον χώρο εφαρμογής της παρέκκλισης. Κατάλληλη μπορεί να είναι και η λήψη προφυλάξεων για τον περιορισμό του κινδύνου που διατρέχουν άλλα είδη.

Η εξουσιοδοτημένη αρχή πρέπει να αναφέρει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση παρεκκλίσεων και να αποφασίζει ποια μέσα, ρυθμίσεις ή μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιούνται, εντός καθορισμένων ορίων και από ποιον

- 3.6.7 Σε κάθε κράτος μέλος υπάρχουν αρχές που είναι αρμόδιες για τη χορήγηση παρεκκλίσεων. Στη σχετική νομοθεσία κάθε χώρας (ή περιοχής αυτής) πρέπει να αναφέρονται οι ακριβείς προϋποθέσεις έκδοσης. Για παράδειγμα, ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, μία αερολιμενική αρχή μπορεί να υποβάλει αίτηση για χορήγηση παρέκκλισης με σκοπό την απόληψη διαφόρων ειδών πτηνών που επιχειρούν να φωλεοποιήσουν στον αεροδιάδρομο, λόγω του κινδύνου διακύβευσης της ασφάλειας των αεροσκαφών. Η αίτηση υποβάλλεται στην αρχή χορήγησης παρεκκλίσεων, η οποία, στη συνέχεια, χορηγεί παρέκκλιση στην αερολιμενική αρχή επιτρέποντας τη διεξαγωγή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και προσδιορίζοντας τα αντίστοιχα και τις μεθόδους με τις οποίες αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να διεξάγονται.
- 3.6.8 Σε περιπτώσεις που η εξουσιοδότηση χορήγησης παρεκκλίσεων είναι εκχωρημένη σε υποκρατικό επίπεδο (π.χ. από την τοπική αυτοδιοίκηση) υπάρχει ανάγκη συντονισμού της χορήγησης των παρεκκλίσεων σε επίπεδο κρατών μελών προκειμένου να αποφεύγεται ο κίνδυνος το σύνολο των παρεκκλίσεων να υπερβαίνει τα επιτρεπτά επίπεδα.

Ελεγχοι

3.6.9 Μία παρέκκλιση εξουσιοδοτεί την διεξαγωγή δράσεων που, διαφορετικά, θα συνιστούσαν παραβίαση της νομοθεσίας που αποτελεί μεταφορά της Οδηγίας για τα Πτηνά. Συνεπώς, πρέπει να υπάρχει συμμόρφωση προς ορισμένες καθορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες αναφέρονται στην παρέκκλιση. Οι εν λόγω προϋποθέσεις πρέπει να υποστηρίζονται από τα κατάλληλα μέτρα επιβολής αυτών.

ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΤΟΜΩΝ

3.6.10 Τίθεται το ερώτημα εάν, σε σχέση με τις παρεκκλίσεις για τον έλεγχο των επιβλαβών πτηνών του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), είναι εφικτή η ικανοποίηση των τυπικών κριτηρίων του άρθρου 9, παράγραφος 2, με την έκδοση γενικών εξουσιοδοτήσεων, ήτοι εξουσιοδοτήσεων που δεν παρέχονται σε συγκεκριμένα άτομα αλλά, μάλλον, σε μια γενική κατηγορία εξουσιοδοτημένων ατόμων όπως οι ιδιοκτήτες γης και οι εκπρόσωποί τους. Ενώ η αναφορά στους "αυστηρά ελεγχόμενους όρους", στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) υποδηλώνει ότι κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό για παρεκκλίσεις που βασίζονται σε αυτή τη διάταξη, η διατύπωση του άρθρου 9, παράγραφος 2 δεν φαίνεται να αποκλείει τέτοιου είδους εξουσιοδοτήσεις για παρεκκλίσεις που βασίζονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α).

3.6.11 Βοηθητική είναι η υπόθεση 247/85, *Επιτροπή κατά Βελγίου*¹³⁸, πάλι σε σχέση με την τέταρτη αιτίαση της Επιτροπής. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η διατύπωση της βελγικής νομοθεσίας προέβλεπε ότι: "*Επιτρέπεται οποτεδήποτε στο νομέα γης και στον έχοντα νομέα θήρας, καθώς και στα πρόσωπα που έχουν εξουσιοδοτηθεί από αυτούς, ή τους ορκωτούς τους φύλακες και στους κάθε είδους υπαλλήλους της υπηρεσίας υδάτων και δασών να συλλαμβάνουν, να φονεύουν, να καταστρέφουν ή να απομακρύνουν τα πτηνά που μνημονεύονται στο παράρτημα I του παρόντος διατάγματος.*" Απορρίπτοντας την υπερασπιστική γραμμή του Βελγίου περί του ότι η νομοθεσία συμμορφωνόταν προς το άρθρο 9, το Δικαστήριο επέκρινε την έλλειψη αιτιολόγησης για γενική εξουσιοδότηση. Το Δικαστήριο σχολίασε:

"Αν τα τρία είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I των βασιλικών διαταγμάτων προκαλούν σημαντικές ζημιές στις γεωργικές και οπωροκηπευτικές καλλιέργειες ή προκαλούν μόλυνση και θόρυβο στις πόλεις ή ορισμένες περιοχές, το βελγικό κράτος επιτρέπεται καταρχήν να προβλέψει εξαιρέσεις από το γενικό σύστημα προστασίας των άρθρων 5, 6 και 7.34. Ωστόσο, όπως έγινε δεκτό πιο πάνω, εξαίρεση που επιτρέπεται από το άρθρο 9, πρέπει, δυνάμει της παραγράφου του 1, να αφορά ειδικές περιστάσεις και πρέπει, δυνάμει της παραγράφου 2 να ανταποκρίνεται στους όρους που απαριθμούνται σ' αυτή τη διάταξη. Οι γενικές εξαιρέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 4 και 6 των βασιλικών διαταγμάτων δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια και τις προϋποθέσεις αυτές. Πράγματι, αφενός η βελγική ρύθμιση δεν εκθέτει τους λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας ή της πρόληψης σημαντικών ζημιών στις καλλιέργειες ή στους άλλους τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), της οδηγίας, που θα καθιστούσαν αναγκαίο να επιτραπεί σε μια τόσο ευρεία κατηγορία προσώπων να παρεκκλίνουν μονίμως και σε όλο το Βέλγιο από την προστασία που προβλέπει η οδηγία".

¹³⁸ Απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1987, Επιτροπή/Βέλγιο, υπόθεση 247/85, Συλλογή 1987, σ. 3029.

3.6.12 Υποθέτοντας, φυσικά, ότι η παρέκκλιση καλύπτει όλες τις πτυχές που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, το παραπάνω απόσπασμα από την απόφαση στην υπόθεση 247/85 υποδηλώνει ότι οι λόγοι βάσει των οποίων αιτιολογείται η χορήγηση παρέκκλισης σε μία ευρεία κατηγορία ατόμων πρέπει να είναι βάσιμοι και σαφώς προσδιορισμένοι στην παρέκκλιση. Σε ό,τι αφορά τις παρεκκλίσεις βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), είναι επίσης σημαντικό να σημειώνονται οι ειδικές προϋποθέσεις που αναφέρονται σε αυτό.

3.7 Άρθρο 9, παράγραφοι 3 και 4

3.7.1 Οι υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή παρεκκλίσεων αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 3 της οδηγίας. Στο άρθρο αυτό απαιτείται από τα κράτη μέλη να διαβιβάζουν ετήσια έκθεση στην Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 9. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της Επιτροπής ORNIS, έχουν συμφωνήσει επί μίας περιόδου υποβολής εκθέσεων που καλύπτει την περίοδο από τον Ιανουάριο μέχρι τον Δεκέμβριο. Προκειμένου να υπάρχει εύλογο περιθώριο για τη σύνταξη εθνικών εκθέσεων, συμφωνήθηκε επίσης με τα κράτη μέλη οι εκθέσεις να διαβιβάζονται στην Επιτροπή το αργότερο έως τον Σεπτέμβριο του επόμενου έτους¹³⁹.

3.7.2 Στο άρθρο 9, παράγραφος 3 δεν προσδιορίζεται το ακριβές περιεχόμενο των εθνικών εκθέσεων. Είναι σαφές ότι οι πληροφορίες πρέπει να είναι πραγματικές και να σχετίζονται με τις λεπτομέρειες που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει σε ένα σχέδιο για την παροχή πληροφοριών σύμφωνα με τους ακόλουθους τίτλους:

- οι λόγοι (άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχεία α) έως γ),
- τα αντίστοιχα είδη,
- στην περίπτωση του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), οι αριθμοί των αντίστοιχων ατόμων
- τα εξουσιοδοτημένα μέσα, οι ρυθμίσεις ή η μέθοδος σύλληψης ή θανάτωσης
- οι συνθήκες κινδύνου και οι χρονικές και χωρικές συνθήκες υπό τις οποίες μπορούν να χορηγούνται τέτοιου είδους παρεκκλίσεις
- η εξουσιοδοτημένη αρχή και ο αριθμός των χορηγηθεισών εξουσιοδοτήσεων
- οι διεξαχθέντες έλεγχοι.

3.7.3 Σχετικές, επίσης, είναι οι πληροφορίες σχετικά με την αντίστοιχη(ες) περιοχή(ές), καθώς και με την περίοδο για την οποία χορηγείται η άδεια¹⁴⁰. Εφόσον συντρέχει περίπτωση, θα πρέπει να υποδεικνύεται ο αριθμός των

¹³⁹ Σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις από την πλευρά των κρατών μελών σε ό,τι αφορά την υποβολή των εν λόγω ετήσιων εκθέσεων, η Επιτροπή μπορεί να προβεί σε νομικές ενέργειες κατά των εμπλεκόμενων χωρών βάσει του άρθρου 226 της Σύμβασης.

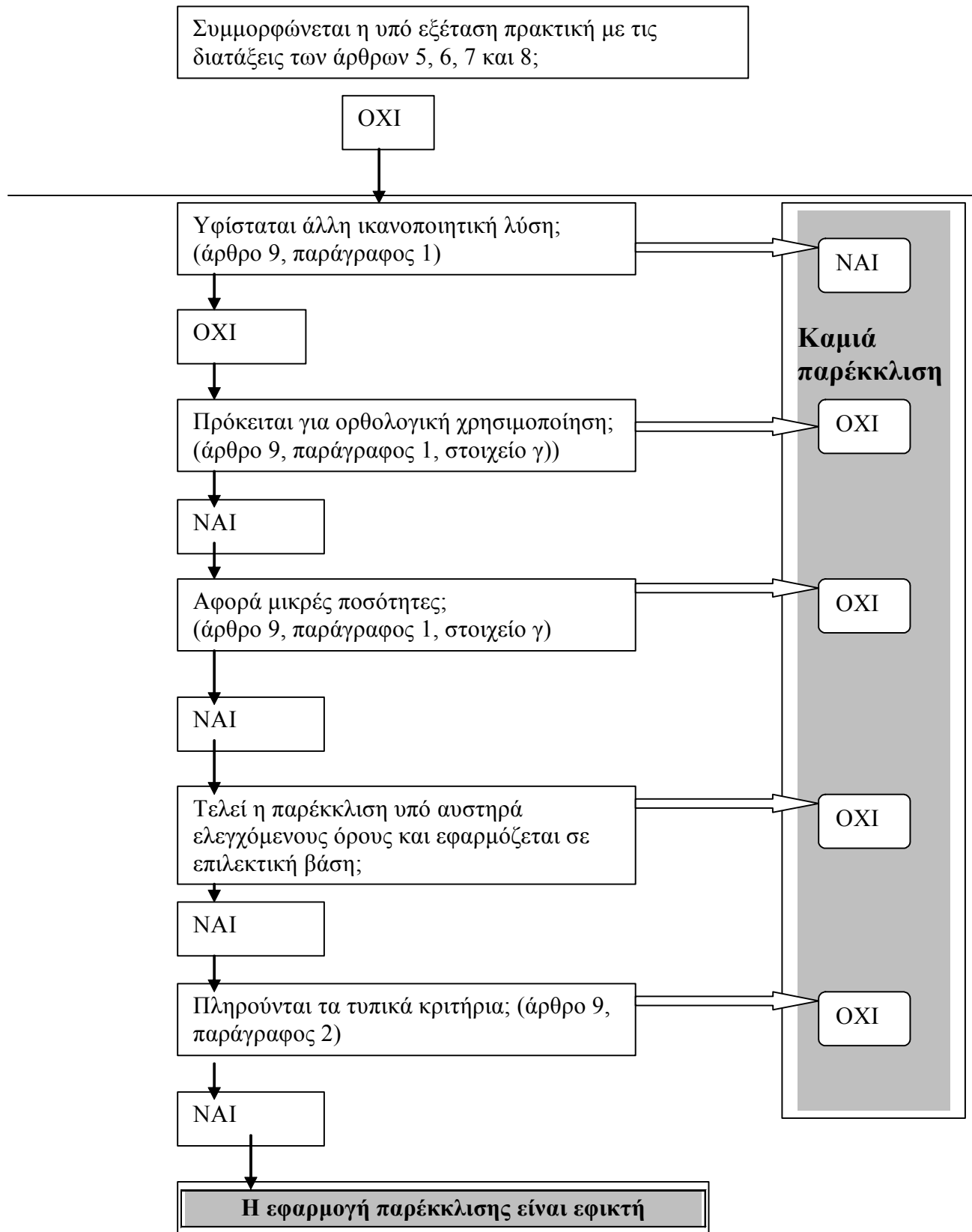
¹⁴⁰ Η Κοινή Επιτροπή για τη Διατήρηση της Φύσης έχει αναπτύξει, για λογαριασμό της Επιτροπής, ένα σύστημα πληροφοριών παρεκκλίσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη διευκόλυνση της καταχώρησης δεδομένων σχετικά με παρεκκλίσεις από διάφορα κράτη μέλη σε πρότυπο μορφότυπο. Το εν λόγω σύστημα είναι επί του παρόντος υπό αναθεώρηση/προσαρμογή.

ατόμων που απολήφθηκαν βάσει μιας παρέκκλισης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις παρεκκλίσεις που χορηγούνται βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ).

- 3.7.4 Η Κοινή Επιτροπή για τη Διατήρηση της Φύσης έχει αναπτύξει ένα σύστημα πληροφοριών για τις παρεκκλίσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο με σκοπό τη διευκόλυνση της καταχώρισης δεδομένων σχετικά με παρεκκλίσεις από διάφορα κράτη μέλη σε πρότυπο μορφότυπο.
- 3.7.5 Βάσει των πληροφοριών που παρέχονται στις εκθέσεις για τις παρεκκλίσεις, ιδιαίτερα την παρέκκλιση που σχετίζεται με το άρθρο 9, παράγραφος 3, απαιτείται από την Επιτροπή να διασφαλίζει ότι η εφαρμογή παρεκκλίσεων δεν θα έχει ως αποτέλεσμα επιπτώσεις ασυμβίβαστες προς την οδηγία.
- 3.7.6 Η Επιτροπή αξιολογεί τις παρεκκλίσεις που περιλαμβάνονται στις εκθέσεις προκειμένου να επαληθεύσει τη συμβατότητά τους με την οδηγία. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει εξέταση των αναφερόμενων εφαρμογών των παρεκκλίσεων για κάθε κατηγορία παρεκκλίσεων. Εξετάζεται, επίσης, εάν έχει υπάρξει υπέρβαση, στο πλαίσιο των παρεκκλίσεων που έχουν χορηγηθεί βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ), του ορίου των 'μικρών ποσοτήτων', σε περιπτώσεις που ενδέχεται να υφίστανται υπόνοιες περί μη τήρησης αυτής της απαίτησης.
- 3.7.7 Σε περιπτώσεις όπου η Επιτροπή συμπεραίνει ότι η εφαρμογή παρεκκλίσεων δεν συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις της οδηγίας, διατηρεί το δικαίωμα να προβεί σε νομικές ενέργειες κατά του εμπλεκόμενου κράτους μέλους.
- 3.7.8 Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2 της Σύμβασης για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και του Φυσικού Περιβάλλοντος (Σύμβαση της Βέρνης), η Επιτροπή συντάσσει έκθεση ανά διετία σχετικά με την εφαρμογή παρεκκλίσεων από τα κράτη μέλη, βάσει των εθνικών εκθέσεων, την οποία αποστέλλει στη Μόνιμη Επιτροπή της Σύμβασης.

Σύνοψη των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να εφαρμόζεται παρέκκλιση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ) της “οδηγίας για τα Πτηνά”.

4 ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1 – Ο πραγματικός και ο εν δυνάμει αριθμός των θηρεύσιμων ειδών σε κάθε κράτος μέλος.

Σχήμα 2– Διάφορα στάδια αναπαραγωγής.

Σχήμα 3 – Πιθανό σχέδιο κατηγοριοποίησης των ‘παρόμοιων’ θηρεύσιμων ειδών.

Σχήμα 4 – Ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της συμβατότητας κλιμακούμενων θηρευτικών περιόδων για τα είδη του παραρτήματος II σύμφωνα προς το άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας.

Σχήμα 5 – Κατάλογος των θηρεύσιμων ειδών σε πολύ ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης.

Σχήμα 6 – *Columba palumbus* – ΦΑΣΣΑ.

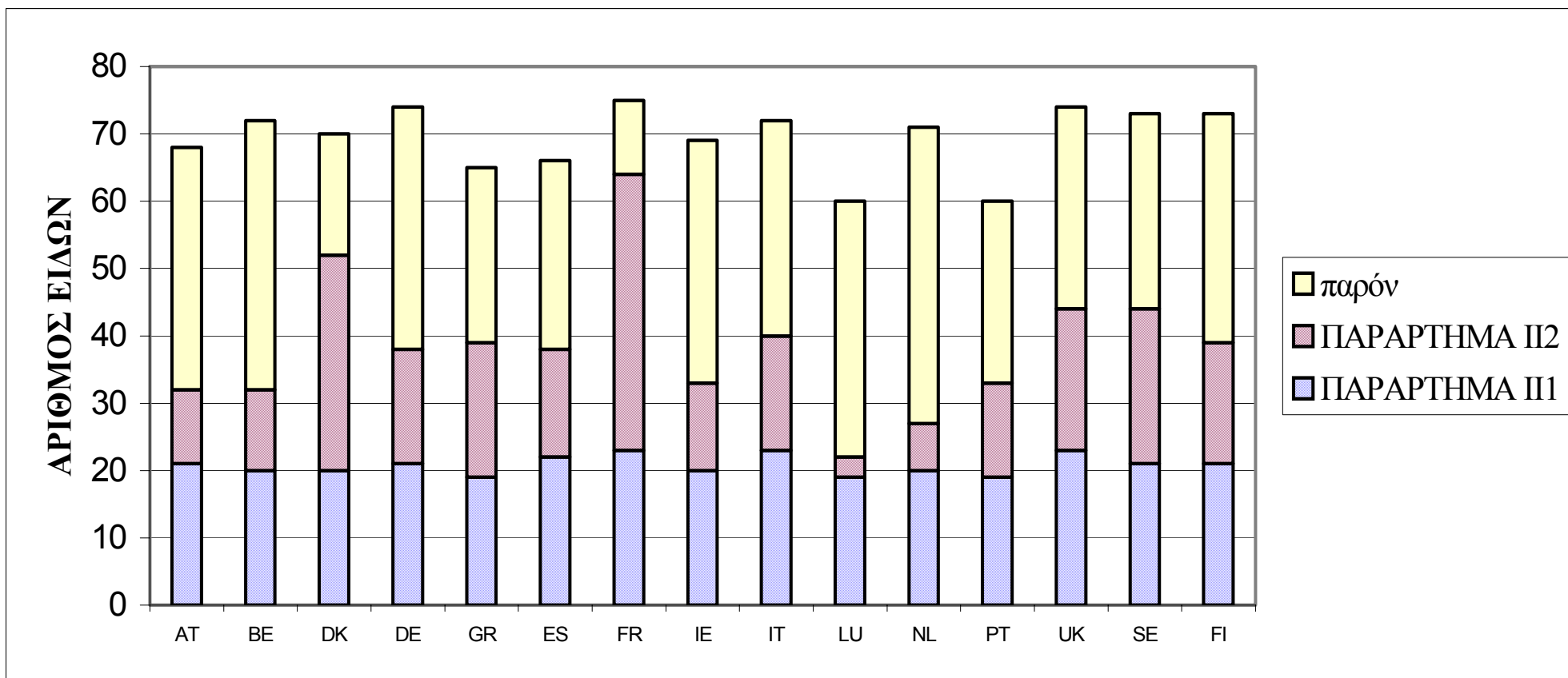
Σχήμα 7 – *Anas platyrhynchos* ΠΡΑΣΙΝΟΚΕΦΑΛΗ.

Σχήμα 8 – Ορισμένα δημοσιευμένα ποσοστά θνησιμότητας για τα είδη του παραρτήματος II.1.

Σχήμα 9 – Παράδειγμα υπολογισμού της μικρής ποσότητας για τη Νεροκοτσέλα (*Rallus aquaticus*), είδος για το οποίο δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα θνησιμότητας.

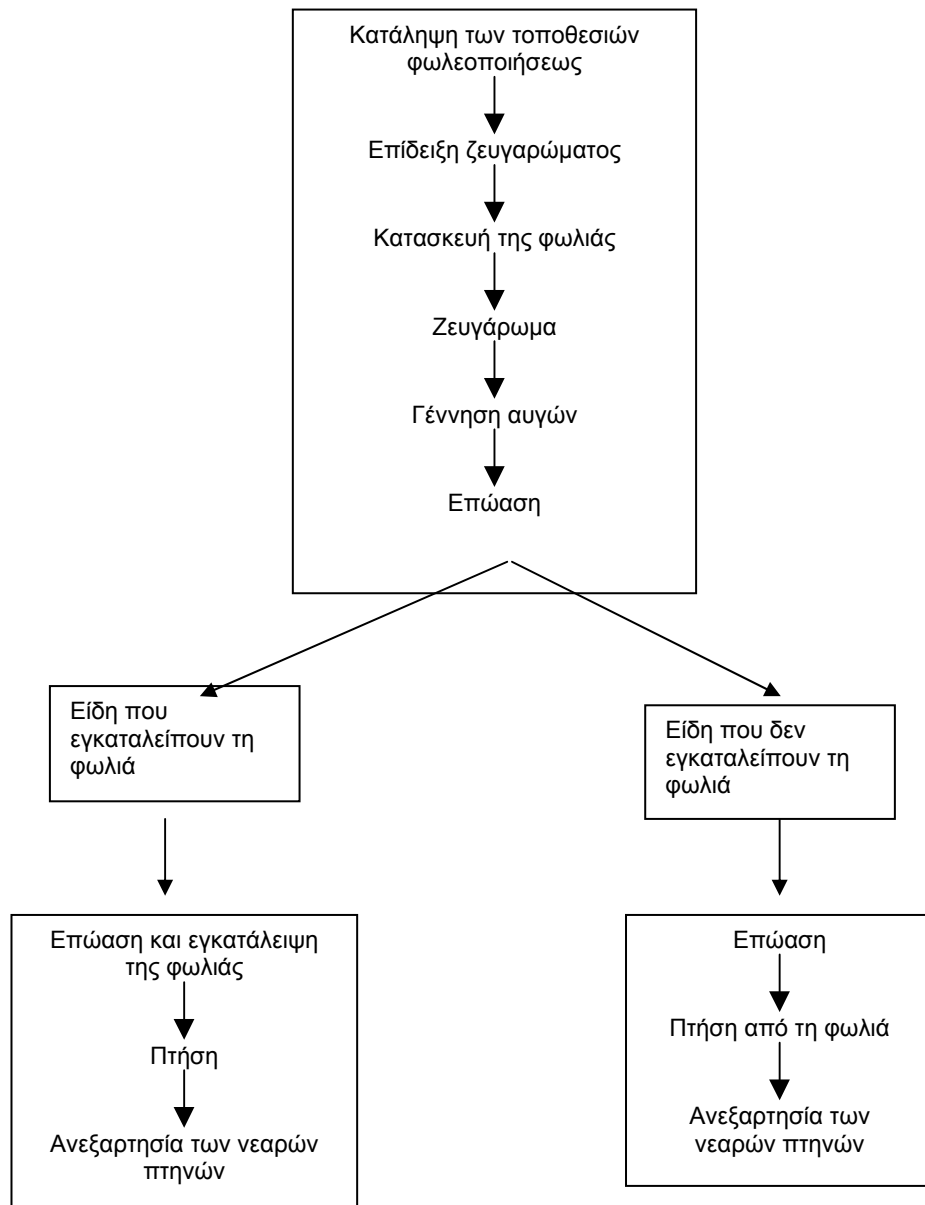
Σχήμα 10 – Θηρεύσιμα είδη (πάρτημα II) σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης.

Σχήμα 11 – Επισκόπηση των διαφόρων ειδών αγριόγαλων και φασιανών.

Σχήμα 1: Αριθμός πραγματικών και εν δυνάμει θηρεύσιμων ειδών σε κάθε κράτος μέλος περιλαμβανομένων όσων:
 α) παρατίθενται στο **παράρτημα ΙΙ.1** (η θήρα επιτρέπεται σε όλα τα κράτη μέλη)
 β) παρατίθεται στο **παράρτημα ΙΙ.2** (η θήρα επιτρέπεται μόνο για κράτη μέλη για τα οποία υπάρχει υπόδειξη)
 γ) παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙ.2 (αλλά όχι για το υπό εξέταση κράτος μέλος, ακόμη και αν **ζει** σε αυτό)

Σχήμα 2 - Διάφορα στάδια αναπαραγωγής.

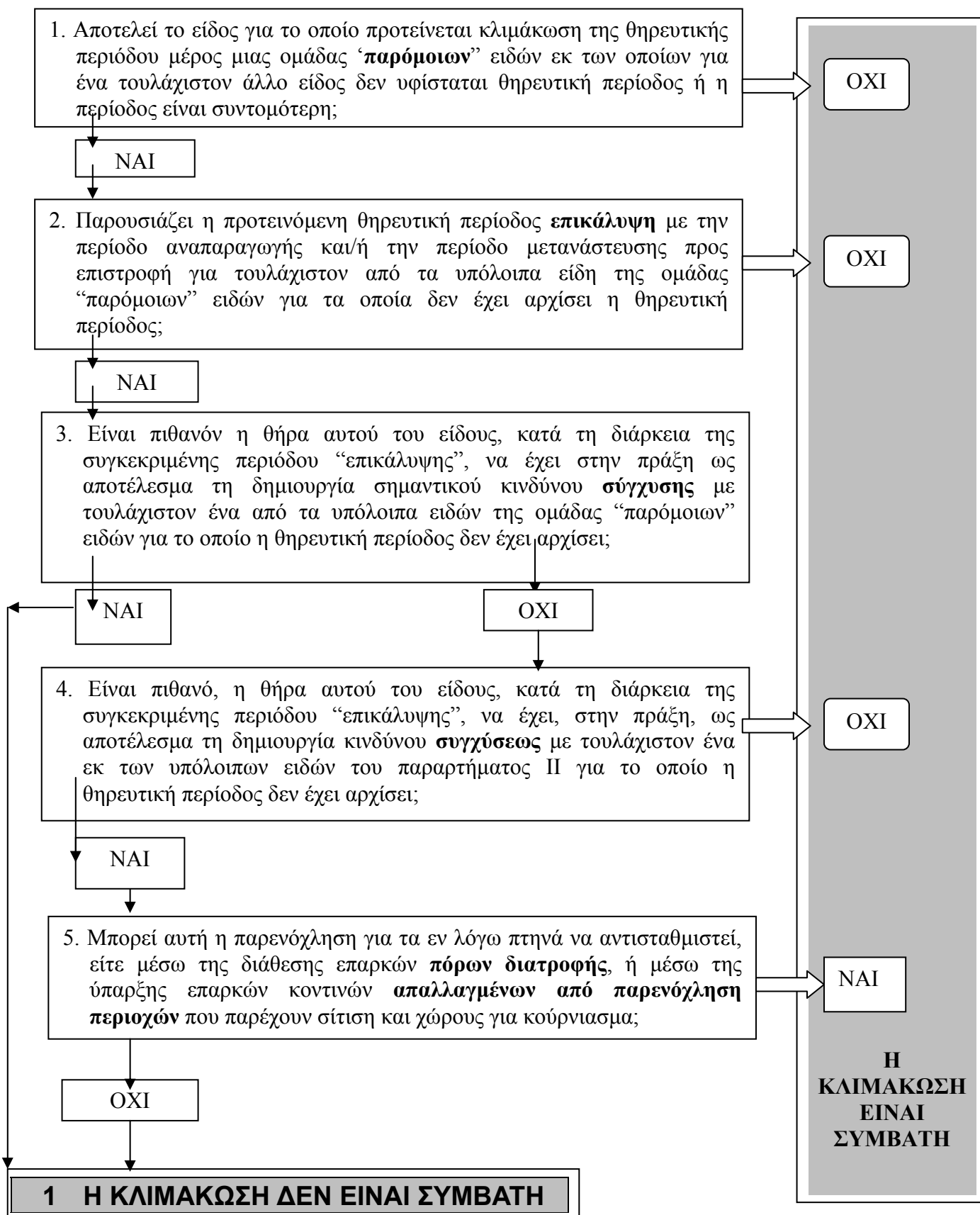
Σχήμα 3 - Πιθανό σχέδιο κατηγοριοποίησης των ‘παρόμοιων’ θηρεύσιμων ειδών

Ομάδες “παρόμοιων” ειδών	Συγγύσιμα είδη κατά ομάδες	Τύποι ενδιαιτημάτων και άλλα κριτήρια προς εξέταση	Χώρες τις οποίες αφορούν τα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II	Περίοδος κατά την οποία είναι πιθανότερο να παρουσιαστούν προβλήματα σε περίπτωση εφαρμογής κλιμακώσης ημερομηνιών έναρξης ή λήξης για την παράταση των θηρευτικών περιόδων
Σταχτόχηνες	<i>Anser anser</i> <i>Anser fabalis</i> <i>Anser brachyrhynchus</i> <i>Anser albifrons</i>	Σε χειμερινούς βοσκότοπους και αροτραία γη Οι κραυγές είναι χαρακτηριστικές	Όλα τα κράτη μέλη εκτός της Ελλάδας, Ιρλανδίας, Λουξεμβούργου, Κάτω Χωρών και Πορτογαλίας	Λήξη της θηρευτικής περιόδου
Αρσενικές με ενδιάμεσο φτέρωμα, Θηλυκές και νεαρές καταδύμενες πάπιες	<i>Anas penelope</i> <i>Anas strepera</i> <i>Anas crecca</i> <i>Anas platyrhynchos</i> <i>Anas acuta</i> <i>Anas querquedula</i> <i>Anas clypeata</i>	Υγρότοποι Οι κραυγές είναι συχνά χαρακτηριστικές	Όλα τα κράτη μέλη	Έναρξη τη θηρευτικής περιόδου Κυρίως μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου, όταν τα αρσενικά έχουν ενδιάμεσο φτέρωμα και τα νεαρά πτηνά δεν έχουν ακόμη αποκτήσει φτέρωμα
Αρσενικές με ενδιάμεσο φτέρωμα, Θηλυκές και νεαρές καταδύμενες πάπιες	<i>Aythya ferina</i> <i>Aythya fuligula</i> <i>Aythya marila</i> (<i>Netta rufina</i>) (<i>Bucephala clangula</i>)	Υγρότοποι περιλαμβανομένων των θαλάσσιων ενδιαιτημάτων	Όλα τα κράτη μέλη Στη θάλασσα, κυρίως στη Βαλτική (Dk, SW, SF)	Έναρξη της θηρευτικής περιόδου Κυρίως μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου, όταν τα αρσενικά έχουν ενδιάμεσο φτέρωμα και τα νεαρά πτηνά δεν έχουν ακόμη αποκτήσει φτέρωμα Λήξη της θηρευτικής περιόδου
Μαυρόπαπιες (θηλυκά και νεαρές πάπιες)	<i>Melanitta nigra</i> <i>Melanitta fusca</i> (<i>Νεαρό πτηνό του είδους Somateria</i>) (<i>Νεαρό πτηνό του είδους Aythya marila</i>)	κυρίως θαλάσσιοι οικότοποι	Στη θάλασσα, κυρίως στη Βαλτική (Dk, SW, SF)	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Θηλυκές και νεαρές πάπιες του είδους <i>Mergus</i>	<i>Mergus merganser</i> <i>Mergus serrator</i>	Υγρότοποι, περιλαμβανομένων των παράκτιων περιοχών	Φινλανδία (DK, SW, SF)	Λήξη της θηρευτικής περιόδου
Θηλυκά και νεαρά πτηνά του είδους αγριόγαλου <i>Lagopus</i>	<i>Lagopus lagopus scoticus</i> <i>Lagopus mutus</i>	Ερεικώνες, υψίπεδα Τα είδη είναι καταμετρημένα, κατά κανόνα, με βάση το υψόμετρο	Ηνωμένο Βασίλειο	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Θηλυκά και νεαρά πτηνά του είδους αγριόγαλου <i>Tetrao</i>	<i>Tetrao urogallus</i> <i>Tetrao tetrix</i>	Δάση, ξέφωτα, ερεικώνες Η προσδιορισμένη διαφορά μεγέθους θα πρέπει να διευκολύνει κατά κανόνα την αναγνώριση	Tetrao στις Άλπεις Alps (AT, It) και Φινλανδία (SW, SF)	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Πέρδικες <i>Alectoris</i>	<i>Alectoris rufa</i> <i>Alectoris graeca</i> <i>Alectoris chukar</i> <i>Alectoris barbara</i>	Για τα είδη <i>A. graeca</i> , <i>A. barbara</i> και <i>A. chukar</i> , ξηρές βραχώδεις πλαγιές. Για τα είδη <i>A. rufa</i> και <i>A. chukar</i> (όπου έχουν εισαχθεί) αροτραία γη, ερεικώνες, άλλα γεωργικά εδάφη και ανοιχτά εδάφη χαμηλού υψομέτρου.	Όπου παρατηρούνται επικαλύψεις στην κατανομή (νοτιοανατολική Γαλλία για τα είδη <i>rufa</i> και <i>graeca</i> · Θράκη για τα είδη <i>graeca</i> και <i>chukar</i> , νότια Ανδαλουσία για τα είδη <i>barbara</i> και <i>rufa</i>)	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Ορτύκι και νεαρά θηράματα	<i>Coturnix coturnix</i> Νεαρά πτηνά του είδους <i>Perdix</i> ή <i>Alectoris</i> (Νεαρό πτηνό του είδους <i>Phasianus colchicus</i>)	Αροτραία γη, γεωργικά εδάφη.	Gr, Es, Fr, It, Pt	Έναρξη της θηρευτικής περιόδου
Μεγάλοι σχοίνικλοι και Μαχητής	<i>Pluvialis squatarola</i> <i>Pluvialis apricaria</i> <i>Philomachus pugnax</i>	Το φθινόπωρο και τον χειμώνα, το είδος <i>P. squatarola</i> κυρίως σε βάλτους ή ακτές· το είδος <i>P. apricaria</i> κυρίως σε αροτραία γη ή σε λιβάδια Οι κραυγές και τα δευτερεύοντα φτερά είναι χαρακτηριστικά	Fr, Ie, UK, Pt	Λήξη της θηρευτικής περιόδου για το είδος <i>Pluvialis</i> Έναρξη της θηρευτικής περιόδου, Αύγουστος
Μπεκασιόνα	<i>Gallinago gallinago</i> <i>Lymnocyptes minimus</i>	Έλη και υγρολιβάδια	Όλα τα κράτη μέλη εκτός Be, De, Lu, NI, SF	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Λιμόζες	<i>Limosa limosa</i>	Το φθινόπωρο και τον χειμώνα σε	FR, UK, IE	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής

Ομάδες “παρόμοιων” ειδών	Συγγύσιμα είδη κατά ομάδες	Τύποι ενδιαιτημάτων και άλλα κριτήρια προς εξέταση	Χώρες τις οποίες αφορούν τα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα II	Περίοδος κατά την οποία είναι πιθανότερο να παρουσιαστούν προβλήματα σε περίπτωση εφαρμογής κλιμάκωσης ημερομηνιών έναρξης ή λήξης για την παράταση των θηρευτικών περιόδων
Τουρλίδες και Σιγλίγουρος	<i>Limosa lapponica</i> <i>Numenius arquata</i> <i>Numenius phaeopus</i>	βάλτους και ακτές Ερεϊκώνες, ανοιχτά εδάφη χαμηλού υψόμετρου, υγρολίβαδα, βάλτοι Οι κραυγές είναι χαρακτηριστικές		περιόδου
Μεγάλοι ποταμότρυνγκες του είδους <i>Tringa</i>	<i>Tringa erythropus</i> <i>Tringa totanus</i> <i>Tringa nebularia</i>	Ακτές, βάλτοι Οι κραυγές είναι χαρακτηριστικές	Fr	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Μικροί γλάροι με πρώιμο και χειμερινό φτέρωμα	<i>Larus ridibundus</i> <i>Larus canus</i>		AT, FR, ES, SW, FI	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Μεγάλοι γλάροι με πρώιμο φτέρωμα	<i>Larus fuscus</i> <i>Larus argentatus</i> <i>Larus cachinnans</i> <i>Larus marinus</i>	Σχεδόν παντού, εκτός βουνών μεγάλου υψόμετρου και δασωμένων περιοχών	Dk, De, Es, Sw, SF	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Περιστέρια του είδους <i>Columba</i>	<i>Columba livia</i> <i>Columba palumbus</i> <i>Columba oenas</i>	Το είδος Άγρια <i>C. livia</i> σε βραχώδη ενδιαιτήματα, η κατοικίδια μορφή κοντά σε περιοχές διαμονής ανθρώπων	Όπου ζουν μαζί άγρια <i>C. livia</i> και <i>C. livia</i> που επανήλθαν σε άγρια κατάσταση (Sp, Corsica, Pt...)	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Περιστέρια <i>Streptopelia</i>	<i>Streptopelia turtur</i> <i>Streptopelia decaocto</i>	Η Δεκαοχτούρα έχει την τάση να ζει σε πόλεις και χωριά	At, De, Fr, It, Gr, Pt...	Έναρξη της θηρευτικής περιόδου
Τσίγλες	<i>Turdus merula</i> , θηλυκό <i>Turdus philomelos</i> <i>Turdus iliacus</i> <i>Turdus viscivorus</i> <i>Turdus pilaris</i>	Ευρύ φάσμα ενδιαιτημάτων Οι κραυγές είναι χαρακτηριστικές	Gr, Es, Fr, It, Pt Οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης είναι συνήθως οι ίδιες για όλα τα είδη της ομάδας, εκτός της Ιταλίας όπου το είδος <i>T. viscivorus</i> προστατεύεται	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου
Κουρούνες	<i>Corvus corone</i> <i>Corvus frugilegus</i> (<i>Corvus monedula</i>)	Ευρύ φάσμα ενδιαιτημάτων Οι κραυγές είναι συχνά χαρακτηριστικές	DK, De, Gr, Es, Fr, Lu, Pt	Έναρξη και λήξη της θηρευτικής περιόδου

(.....) για τα είδη εντός παρενθέσεων θεωρείται ότι ο κίνδυνος σύγχυσης είναι μικρότερος

Σχήμα 4: Ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της συμβατότητας κλιμακούμενων θηρευτικών περιόδων για τα είδη του παραρτήματος II σύμφωνα προς το άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας
 Για τα είδη πτηνών του παραρτήματος II σύμφωνα προς το άρθρο 7, παράγραφος 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ

Σχήμα 5 - Κατάλογος θηρεύσιμων ειδών σε πολύ ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης

Κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της “πολύ ευνοϊκής κατάστασης”:

- SPEC 4 (Είδη των οποίων οι παγκόσμιοι πληθυσμοί είναι συγκεντρωμένοι στην Ευρώπη – ήτοι, είδη των οποίων ο παγκόσμιος πληθυσμός ή η γεωγραφική εξάπλωση είναι συγκεντρωμένα σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% στην Ευρώπη – αλλά τα οποία βρίσκονται σε ευνοϊκή κατάσταση στην Ευρώπη) ή είδη NON SPEC και Ασφαλής Ευρωπαϊκή Κατάσταση Απειλής (SPEC = είδος που ενδιαφέρει από την άποψη της διατήρησης των πτηνών στην Ευρώπη) ¹⁴¹,
- δεν παρατηρείται σημαντική μείωση στους πληθυσμούς φωλεοποιήσεως ή διαχειμάσεως (λιγότερο από 10% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 20% σε μέγεθος, λιγότερο από 2% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 50% σε μέγεθος, λιγότερο από 10% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 20% σε γεωγραφική εξάπλωση, λιγότερο από 2% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 50% σε γεωγραφική εξάπλωση, ή λιγότερο από 10% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 20% σε μέγεθος, λιγότερο από 2% των εθνικών πληθυσμών φωλεοποιήσεως μειώνονται κατά περισσότερο από 50% σε μέγεθος)
- πολύ μεγάλος πληθυσμός (> 1000000 ζεύγη),

Είδος	Κατάσταση Spec	% του πληθυσμού φωλεοποιήσεως				% του πληθ. διαχ.	
		<u>μέγεθος μειώθηκε κατά</u> >20%	<u>εξάπλωση μειώθηκε κατά</u> >50%	>20%	>50%	<u>μέγεθος μειώθηκε κατά</u> >20%	>50%
Anas platyrhynchos	Non Spec ,	9	0	7	0	1	1
Columba livia	Non Spec ,	1	0	0	0		
Columba palumbus	Spec 4	0	0	0	0		
Turdus pilaris	Spec 4	1	0	0	0		
Turdus iliacus	Spec 4	0	0	0	0		
Turdus viscivorus	Spec 4	5	0	4	0		
Garrulus glandarius non Spec		0	0	0	0		
Pica pica	non Spec	0	0	0	0		
Corvus monedula	Spec 4	2	0	2	0		
Corvus frugilegus	Non Spec	1	0	0	0		
Corvus corone	Non Spec	0	0	0	0		

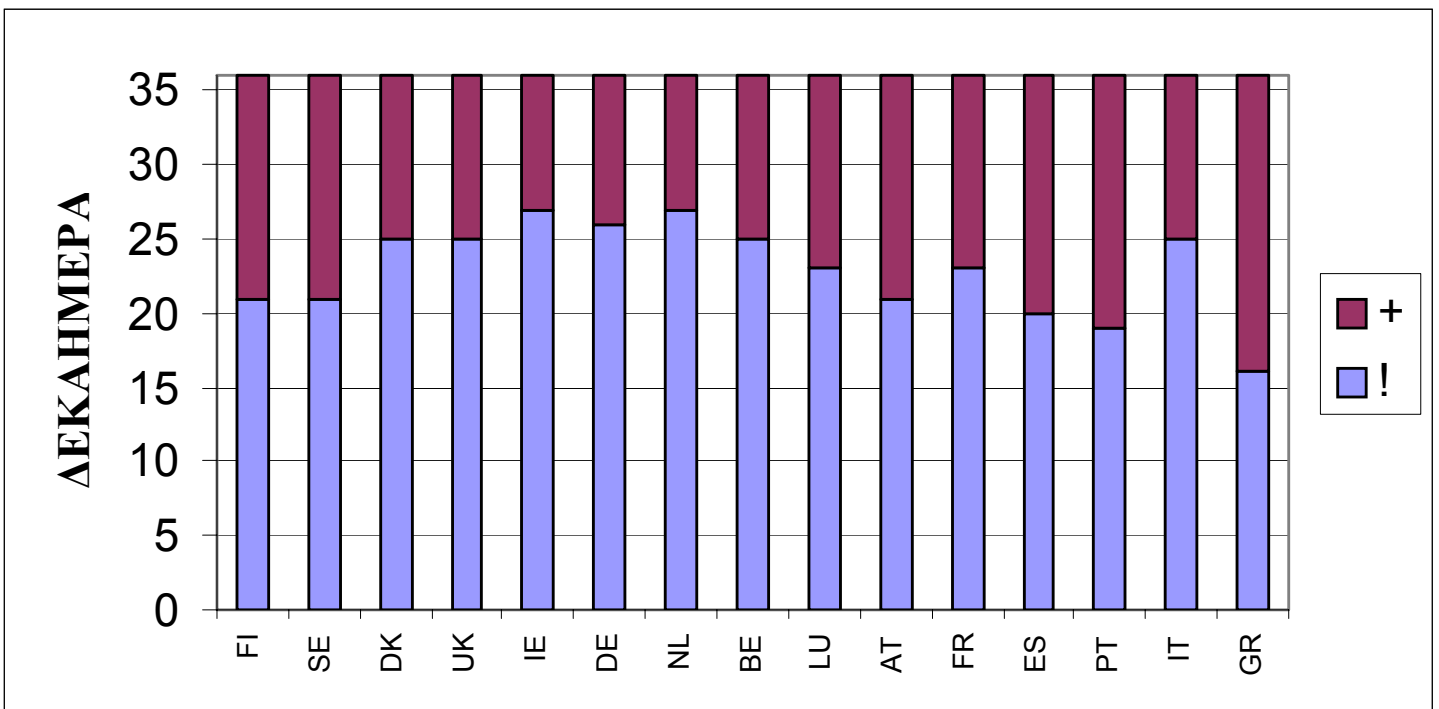
¹⁴¹ Birds in Europe Their conservation status, BirdLife Conservation Series N°3, 1994.

Σχήμα 6 - *Columba palumbus* - ΦΑΣΣΑ

	J	A	N	F	E	V	M	A	R	A	V	R	M	A	I	J	J	J	A	O	U	S	S	E	P	O	C	T	N	O	V	D	E	C
FI																																		
SE																																		
DK																																		
UK																																		
IE																																		
DE																																		
NL																																		
BE																																		
LU																																		
AT																																		
FR																																		
ES																																		
PT																																		
IT																																		
GR																																		

	περίοδος αναπαραγωγής
	μετανάστευση + αναπαραγωγή
	προγαμιαία μετανάστευση

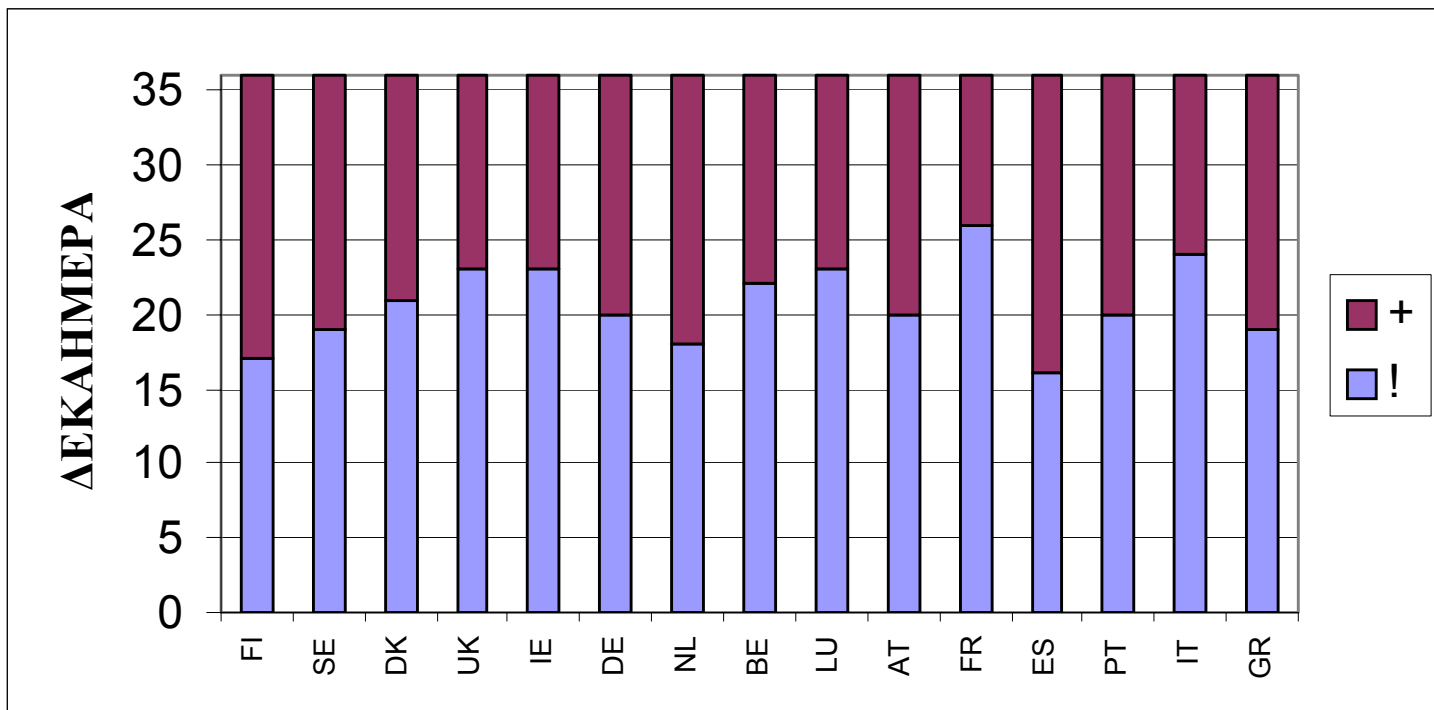

+ = ενδεχόμενη θηρευτική περίοδος βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4
 ! = περίοδος φωλεοποιήσεως + περίοδος προγαμιαίας μετανάστευσης

Σχήμα 7 - *Anas platyrhynchos* ΠΡΑΣΙΝΟΚΕΦΑΛΗ

	J	A	N	F	E	B	M	A	R	A	P	R	M	A	Y	J	U	N	J	U	L	A	U	G	S	E	P	O	C	T	N	O	V	D	E	C		
FI																																						
SE																																						
DK																																						
UK																																						
IE																																						
DE																																						
NL																																						
BE																																						
LU																																						
AT																																						
FR																																						
ES																																						
PT																																						
IT																																						
GR																																						

	περίοδος αναπαραγωγής
	μετανάστευση + αναπαραγωγή
	προγαμιαία μετανάστευση

+ = ενδεχόμενη θηρευτική περίοδος βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 4
 ! = περίοδος φωλεοποιήσεως + περίοδος προγαμιαίας μετανάστευσης

Σχήμα 8 - Ορισμένα δημοσιευμένα ποσοστά θνησιμότητας

Μερος 1: Παραρτημα II.1 Ειδη

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Anser fabalis</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα (<i>Anser brachyrhynchus</i> : ενήλ. 26%, από 4 έως 16 μήνες 42% , σύνολο ατόμων >4 μηνών 21,5%) BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Anser anser</i>	KVM Ενήλ. (Φωλεοποίηση IS) 23% , Ενήλ. (Φωλεοποίηση DK) περίπου 33% BWP Ισλανδικός πληθυσμός: μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικα πτηνά 23% (δακτυλίωση), πάνω από 4 μηνών 22% (απογραφές), πιθανή μείωση από το 1960 έως το 1971, προσδόκιμο ενήλικης ζωής 3,8 έτη (Boyd και Ogilvie 1972). Μέση ετήσια θνησιμότητα πτηνών που δακτυλιώθηκαν στη Δανία ως νεαρά πτηνά και ενήλικα 33%, περαιτέρω προσδόκιμο ζωής πλήρως ανεπτυγμένων νεαρών πτηνών 2,3 ετών και ενηλίκων 2,6 ετών (Paludan 1973).
<i>Branta canadensis</i>	KVM Ενήλ. GB 22% BWP Αγγλία: μέση ετήσια θνησιμότητα ενηλίκων 22%, προσδόκιμο ζωής 3,9 έτη (Boyd 1962)
<i>Anas penelope</i>	KVM Δακτυλιωμένα ενήλικα πτηνά: 47% BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών που δακτυλιώθηκαν στη βορειοδυτική Ευρώπη 47%, προσδόκιμο ζωής 1,6 έτη (Boyd 1962).
<i>Anas strepera</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Anas crecca</i>	KVM Ενήλ. από 47 έως 60%, πτηνά εντός του πρώτου έτους με ποσοστό θνησιμότητας υψηλότερο από τα ενήλικα πτηνά BWP Ετήσια θνησιμότητα. Βρετανία 1949–55, αρσενικά 49%, θηλυκά 57%, Pembrokeshire, Wales, και τα δύο φύλα, 64% κατά την περίοδο 1934–8, 49% κατά την περίοδο 1945–8, 65% κατά την περίοδο 1949–53, αλλά κατά την περίοδο του πολέμου 1941–5 μόνο 39%, περίπου τα τρία πέμπτα των απωλειών αρσενικών και το ήμισυ των απωλειών αποδίδονται στον άνθρωπο (Boyd 1957a). Για τα δύο φύλα, 55% Γαλλία, 58% Ιταλία και Ισπανία, και στις δύο περιοχές, η θνησιμότητα πτηνών εντός του πρώτου έτους υψηλότερη από ό,τι αυτή των πτηνών 1–2 ετών, για πτηνά 1–2 ετών, η θνησιμότητα στην Ευρώπη 47%, ΕΣΣΔ 51% (Tamisier 1972c).
<i>Anas platyrhynchos</i>	KVM CH, επανευρέσεις ενηλίκων δακτυλιωμένων πτηνών: 58% εκτροφής υπό αιχμαλωσία, 52% άγρια πτηνά, DK εκτροφής υπό αιχμαλωσία 1 ^ο έτος 90,6%, επόμενα έτη 55% (με υψηλή πίεση εκ της θήρας) NW Ευρ. Ενήλ.: 48% SF πρώτο έτος 64%, επόμενα έτη 55% S 76% έως 64% BWP Από δακτυλίωση στη βορειοδυτική Ευρώπη, μέση ετήσια θνησιμότητα ενηλίκων 48%, προσδόκιμο ζωής 1,6 έτη (Boyd 1962). Φινλανδία: θνησιμότητα 64% πρώτο έτος, 55% στα επόμενα έτη (Grenquist 1970). Σουηδία: θνησιμότητα 76% νεαρά πτηνά, 64% ενήλικα (Curry-Lindahl και συνεργάτες 1970).
<i>Anas acuta</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενηλίκων, βάσει επανευρέσεων στην ΕΣΣΔ USSR, 48% (Boyd 1962).
<i>Anas querquedula</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Anas clypeata</i>	KVM GB Ενήλ. 44% BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενηλίκων πτηνών που δακτυλιώθηκαν στη Βρετανία 44%, προσδόκιμο ζωής 1,8 έτη (Boyd 1962).
<i>Aythya ferina</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Aythya fuligula</i>	KVM Ενήλ. κυμαίνεται μεταξύ 20-25% και 46% BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενηλίκων πτηνών που δακτυλιώθηκαν στη βορειοδυτική Ευρώπη 46%, προσδόκιμο ζωής 1,7 έτη (Boyd 1962).
<i>Lagopus l. scoticus</i>	BWP Σκοτία: ετήσια θνησιμότητα περίπου 65% (Jenkins και συνεργάτες 1967, A Watson).
<i>Lagopus mutus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Alectoris graeca</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Alectoris rufa</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Perdix perdix</i>	<p>KVM Dk 84%, CS 80-82%</p> <p>BWP Έρευνες δεδομένων από πολλές περιοχές δείχνουν ότι ο μέσος όρος των επιπέδων των πληθυσμών καθορίζεται από παράγοντες που εξαρτώνται από την πυκνότητα, και κυρίως από την αρπακτική δραστηριότητα που έχει ως στόχο τις φωλιές. Η αναλογία του πληθυσμού που υφίσταται θήρα τον Σεπτέμβριο σχετίζεται στενά με την πυκνότητα όπου έχει συγκεκριμενοποιηθεί η θήρα, ενώ σήμερα κυμαίνεται μεταξύ 20 και 30% ετησίως. Οι χειμερινές απώλειες στη Βρετανία, εξαιρουμένης της θήρας με πυροβόλα όπλα, ανέρχονται σήμερα στο 45% περίπου, με μικρή ετήσια διακύμανση· δεν σχετίζεται με την πυκνότητα και υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι οι καιρικές συνθήκες δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι χειμερινές απώλειες και η ανοιζιάτικη διασπορά των ζευγαριών δεν συμβάλουν ιδιαίτερα στη διακύμανση των μέσων πυκνοτήτων φωλεοποιήσεως (G R Potts). Τα ετήσια ποσοστά θνησιμότητας των πτηνών της Δανίας που έχουν φωλεοποιήσει και έχουν απελευθερωθεί μετά την 1^η Απριλίου του 2^{ου} ημερολογιακού έτους $84,0 \pm 2,8\%$, σε σύγκριση με $80,2 \pm 3,8\%$ για πτηνά που απελευθερώθηκαν στην Ιταλία και $82,1 \pm 7,2\%$ για πτηνά που απελευθερώθηκαν στην Τσεχοσλοβακία (Paludan 1963). Στην Πολωνία, η θνησιμότητα εντός 12 μηνών μετά τον 1^ο Σεπτέμβριο του έτους γεννήσεως $77,6\%$ και 56% κατά τα ακόλουθα έτη (Olech 1971)</p>
<i>Phasianus colchicus</i>	<p>KVM Dk πρώτο έτος 84%, επόμενα έτη 58% (υψηλή πίεση εκ της θήρας)</p> <p>BWP Δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τους άγριους πληθυσμούς. Πολλές μελέτες σχετικά με διαχειριζόμενους πληθυσμούς στην Ευρώπη και τη βόρεια Αμερική δείχνουν υψηλή θνησιμότητα, ιδιαίτερα στα αρσενικά και τα πτηνά εντός του πρώτου έτους, π.χ. στη Δανία μέση ετήσια θνησιμότητα των αρσενικών $78,1\%$, των θηλυκών $62,3\%$, και θνησιμότητα για όλα τα πτηνά $81,4\%$ εντός του 1^{ου} έτους ζωής και $58,4\%$ τα επόμενα χρόνια (Paludan 1959a).</p>
<i>Fulica atra</i>	<p>KVM Πρώτο έτος 76-87%, 2^ο έτος 48-72%, NL Πρώτο έτος 79%, επόμενα έτη 25%, βρέθηκαν νεκρά 1^ο έτος 32%, επόμενα έτη 22%</p> <p>BWP Θνησιμότητα κατά το 1^ο έτος ζωής σε διάφορα δείγματα από τη βορειοδυτική Ευρώπη μεταξύ 76% και 87%, και στο 2^ο έτος μεταξύ 48% και 72%, πιθανώς τα χαμηλότερα όρια βρίσκονται εγγύτερα στο πραγματικό επίπεδο (Glutz και συνεργάτες 1973). Επανευρέσεις 686 πτηνών που δακτυλιώθηκαν στην Ελβετία τον χειμώνα: 371 κατά το ημερολογιακό έτος της δακτυλίωσης, 125 το 2^ο χρόνο, 83 τον 3^ο χρόνο, 51 τον 4^ο, 19 τον 5^ο και 36 τον 6^ο χρόνο και μετέπειτα (Glutz 1964). Ετήσια επιβίωση/θνησιμότητα νεοσσών που δακτυλιώθηκαν στις Κάτω Χώρες, 1934-73: πτηνά που θηρεύτηκαν (δείγμα 93) $\frac{3}{4}2179\%$ 1^ο έτος, 7525% επόμενα έτη, βρέθηκαν νεκρά (δείγμα 138) $\frac{3}{4}468$ 32% 1^ο έτος, 7822% επόμενα έτη (Cavé 1977).</p>
<i>Lymnocyptes minimus</i>	<p>KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα</p> <p>BWP Περιορισμένα δεδομένα υποδηλώνουν ετήσια θνησιμότητα 76%, αλλά σχεδόν σίγουρα πολύ υψηλή (Boyd 1962).</p>
<i>Gallinago gallinago</i>	<p>KVM B 52-57%, Dk 47%, GB 52%,</p> <p>BWP Ετήσια θνησιμότητα από σταθμισμένο μέσο όρο διαφόρων δειγμάτων $51,9 \pm 5,43\%$, καμία ανιχνεύσιμη διαφορά μεταξύ των ποσοστών κατά το 1^ο έτος μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος και κατά τα επόμενα έτη (Boyd 1962). Βέλγιο: μέση ετήσια θνησιμότητα για πτηνά που πυροβολήθηκαν $56,7\%$ σε σύγκριση με $52,0\%$ για πτηνά που βρέθηκαν νεκρά, η θνησιμότητα που οφειλόταν στη θήρα μειώθηκε μετά το 1^ο έτος (Dhondt και Van Hecke 1977). Δυτική Γερμανία: θνησιμότητα κατά το 1^ο έτος 65% (Glutz von Blotzheim και συνεργάτες 1977). Δανία: μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών $47,1 \pm 2,80$ (Fog 1978). Φινλανδία: μέση ετήσια θνησιμότητα $46,9\%$ (Pertunnen 1980c).</p>
<i>Scolopax rusticola</i>	<p>KVM 1^ο έτος 55-65%, επόμενα έτη 40-50%. Υψηλότερο για φιννοσκανδιναβικούς πληθυσμούς.</p> <p>BWP Βρετανία: ετήσια θνησιμότητα 54% κατά το 1^ο έτος, 39% στα επόμενα έτη, 1 Αυγούστου-31 Ιουλίου (Kalchreuter 1975), σύμφωνα με πρότερες εκτιμήσεις (Lack 1943, Boyd 1962) 56% και 55% κατά το 1^ο έτος και 37% και $40,7\%$ αντιστοίχως στα επόμενα έτη, με ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών σημαντικά υψηλότερη κατά την περίοδο 1931-40 σε σχέση με την περίοδο 1921-30, για άγνωστους λόγους (Boyd 1962). Νορβηγία και Σουηδία, ετήσια θνησιμότητα 67% κατά το 1^ο έτος, 52% στα επόμενα έτη (Kalchreuter 1979), Φινλανδία και Βαλτική 72% και 54% αντιστοίχως (Kalchreuter 1975). Φινλανδία: θνησιμότητα κατά το 1^ο έτος $61,7\%$, $48,4\%$ στα επόμενα έτη (Pertunnen 1980a). Φιννοσκανδιναβία: $65,6\%$ κατά το 1^ο έτος, $50,6\%$ στα επόμενα έτη (Clausager 1974). Κάτω Χώρες: ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών $50,0\%$ (Clausager 1974).</p>

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Columba livia</i> (1)	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Αγγλία (Salford): θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής $43 \pm 7,3\%$, ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών $33,5 \pm 4,9\%$ (Murton και συνεργάτες 1972b). Αγγλία (Flamborough Head): ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών από δείγμα θηρευθέντων περίπου 30% (Murton και Clarke 1968).
<i>Columba palumbus</i>	KVM GB 35-41%, νεαρά πτηνά 60-70%, Dk νεαρά πτηνά 54,3%, Ενήλ. 41,3%, NL περίπου 46% BWP Βρετανία: θνησιμότητα νεαρών πτηνών περίπου 74%, ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών περίπου 36% (Murton 1965b). Κάτω Χώρες: 1911-53 (όταν δεν καταβαλλόταν αμοιβή για τη θήρα) θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 49%, ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 50%, 1959-62 (αμοιβή) 1 ^ο έτος 55%, ενήλικα πτηνά 61% (Doude van Troostwijk 1964a), 1911-81 1 ^ο έτος και ενήλικα πτηνά 46% (Glutz και Bauer 1980). Δανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 54,7%, θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 41,3% (Søndergaard 1983). Φινλανδία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 41,7%, θνησιμότητα κατά το 2 ^ο έτος 47,6%, θνησιμότητα στα επόμενα έτη 30,5% (Saari 1979b)

(1) οι πληθυσμοί που αναφέρονται εδώ είναι οι άγριοι πληθυσμοί του είδους *Columba livia* και όχι οι πληθυσμοί των οικιακών περιστερών.

Μέρος 2: Είδη παραρτήματος II.2

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Cygnus olor</i>	KVM GB 1 ^ο έτος: 58%, 2 ^ο και 3 ^ο έτος: 30%, 4 ^ο και 5 ^ο έτος 22% (Coleman & Minton 1980), περίπου 30% μετά το 1 ^ο έτος, 30% 2 ^ο έτος, 25% 3 ^ο και 4 ^ο έτος (Bacon 1980). BWP Βρετανία: ετήσια θνησιμότητα 3–12 μήνες 32,1%, 1–2 έτη 35,4%, 2–3 έτη και 3–4 έτη 25,0%, γεννήτορες άνω των 4 ετών 18–20%, προσδόκιμο ζωής στα 4 έτη 4•8 έτη (Beer και Ogilvie 1972). Δανία: ετήσια θνησιμότητα 26% (Bloch 1971). Σουηδία: ετήσια θνησιμότητα 1965–70, 28,5%, αλλά μόνο 21,0% κατά μέγιστο, εάν εξαιρεθεί ο δριμύς χειμώνας του 1969–70 (Mathiasson 1973a).
<i>Anser brachyrhynchus</i>	KVM ενήλ. 26%, από 4 έως 16 μηνών 42%, σύνολο ατόμων > 4 μηνών 21,5% BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 26%, και 4–16 μηνών 42% (από δακτυλίωση). Μέση ετήσια θνησιμότητα όλων των πτηνών άνω των 4 μηνών 21,5% (από απογραφές), με ένδειξη μείωσης του ποσοστού θνησιμότητας κατά την περίοδο 1950–72 (Boyd και Ogilvie 1969).
<i>Anser albifrons</i> ¹⁴²	KVM KVM <i>A. a. albifrons</i> : > 1 έτος 30,9%, <i>Anser a. flavirostris</i> : 34% BWP <i>A. a. albifrons</i> : μέση ετήσια θνησιμότητα (διαχείριση πτηνών στη Βρετανία) 28% διαχείριση πτηνών στις Κάτω Χώρες, 30,9% (Doude van Troostwijk 1974) <i>A. a. flavirostris</i> : μέση ετήσια θνησιμότητα 34%,
<i>Branta bernicla</i>	KVM Ενήλ. GB 17%, θετικά συσχετισμένο με την αναπαραγωγή BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών <i>B. b. bernicla</i> διαχείριση στη Βρετανία 14%, και <i>B. b. hrota</i> από Spitsbergen 17% (Boyd 1962).
<i>Netta rufina</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Aythya marila</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών που δακτυλιώθηκαν στην Ισλανδία 52% (Boyd 1962).
<i>Somateria mollissima</i>	KVM Ενήλ. 20-40% BWP Κάτω Χώρες: ετήσια θνησιμότητα πτηνών που δακτυλιώθηκαν ως νεοσσοί 1965–70 μέσος όρος 17%, η μέση ετήσια θνησιμότητα θηλυκών κυμαινόταν από 15%–61% το 1964–68 αντικατοπτρίζοντας τη δηλητηρίαση από χλωριωμένους υδρογονάνθρακες και 2%–8% από 1969–71 μετά τη λήψη μέτρων ελέγχου (Swennen 1972). Δανία: ετήσια θνησιμότητα 20% (Paludan 1962). Ενήλικα πτηνά που δακτυλιώθηκαν στη βόρεια Ευρώπη: μέση ετήσια θνησιμότητα 39%, προσδόκιμο ζωής 2,1 έτη (Boyd 1962)
<i>Clangula hyemalis</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών που δακτυλιώθηκαν στην Ισλανδία 28%, προσδόκιμο ζωής 3,1 έτη (Boyd 1962).
<i>Melanitta nigra</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Πτηνά που δακτυλιώθηκαν στην Ισλανδία: μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 23%, προσδόκιμο ζωής 3,8 έτη (Boyd 1962)
<i>Melanitta fusca</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Bucephala clangula</i>	KVM Θηλυκά κατά την περίοδο φωλεοποίησης: 37% BWP Ετήσια θνησιμότητα (θηλυκό κατά τη φωλεοποίηση) Σουηδία: περίπου 37%, προσδόκιμο ζωής περίπου 3 έτη (προσδόκιμο ενήλικης ζωής περίπου 2 έτη, Nilsson 1971).
<i>Mergus serrator</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Mergus merganser</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 40%, προσδόκιμο ζωής 2,0 έτη (Boyd 1962).
<i>Bonasa bonasia</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Lagopus l. lagopus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP ΕΣΣΔ: 60–86% για ενήλικα πτηνά και 90–95% για πτηνά στο 1 ^ο έτος (κατά την περίοδο 1971–5 όταν το λέμμιγκ <i>Lemmus lemmus</i> ήταν σπάνιο στην τούνδρα Bolshezemolsk, οι πιέσεις από τα αρπακτικά είχαν ως αποτέλεσμα υψηλή θνησιμότητα (Vorgnin 1976)). (για το είδος <i>Lagopus lagopus scoticus</i> στη Σκωτία : ετήσια θνησιμότητα περίπου 65% (Jenkins και συνεργάτες 1967). Δεν υπάρχουν δεδομένα για την ΕΕ

¹⁴² Αυτά τα ποσοστά θνησιμότητας θεωρούνται πολύ υψηλά για το είδος *Anser albifrons flavirostris*. Σύμφωνα με πιο πρόσφατες αναλύσεις για το συγκεκριμένο υποείδος, η ετήσια θνησιμότητα κατά το πρώτο έτος είναι 32,2%, ενώ η θνησιμότητα των ενήλικων πτηνών είναι 21,5% (Fox, A.D. & Stroud, D.A. 2002. *Anser albifrons flavirostris* Greenland White Fronted Goose. BWP Update. Υπό έκδοση).

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Tetrao tetrix</i> ¹⁴³	KVM SF νεαρά πτηνά πρώτος χειμώνας 64%, Ενήλικος πληθυσμός σταθερός 47% BWP Στη Φινλανδία, η μέση ετήσια θνησιμότητας των ενήλικων πτηνών πιθανώς κυμαίνεται μεταξύ 40% και 60%, με ετήσιες και τοπικές διακυμάνσεις (Helminen 1963).
<i>Tetrao urogallus</i>	KVM ΕΣΣΔ Ενήλ. περίπου 54-59%, SF 30% BWP ΕΣΣΔ: σε 2 περιοχές η επιβίωση/θνησιμότητα από την επώαση έως την 1 Σεπτεμβρίου 48 52 % για τα αρσενικά και 59 41 % για τα θηλυκά, τα επόμενα έτη τα ποσοστά είναι 46 54 % και 33 67 % και τα επόμενα έτη 59 41 % και 54 46 % αντίστοιχα (Semenov-Tyan-Schanskii 1959).
<i>Alectoris barbara</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Alectoris chukar</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Coturnix coturnix</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Meleagris gallopavo</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Rallus aquaticus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Gallinula chloropus</i>	KVM Δεδομένα από δακτυλίωση (επανευρέσεις) 1 ^ο έτος 69% BWP Από 90 πτηνά που δακτυλώθηκαν στη δυτική Γερμανία, το 69% πέθαναν κατά το 1 ^ο έτος ζωής και το 23% κατά το 2 ^ο έτος ζωής (Glutz και συνεργάτες 1973).
<i>Haematopus ostralegus</i>	KVM GB συνολική θνησιμότητα από την ανάπτυξη φτερώματος μέχρι τη σεξουαλική ωριμότητα 74-80%, νεαρά πτηνά 40%, BWP Κάτω Χώρες: μέση θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος 36 %, από 1 έως 15 ετών 15,9% ετησίως (Boyd 1962). Θνησιμότητα από την επώαση μέχρι τον 1 ^ο μήνα μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος, Ουαλία, 84 % (Harris 1969). Θνησιμότητα από την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος μέχρι τη σεξουαλική ωριμότητα 74 % και 80 % καθ' υπολογισμούς του Harris (Harris 1969, Harris 1970 αντίστοιχα) (Glutz και συνεργάτες 1975), μέση ετήσια θνησιμότητα των νεαρών πτηνών περίπου 40 % (Harris 1967). Δυτική Γερμανία: μέση ετήσια θνησιμότητα από την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος μέχρι τη μέση ηλικία (5-6 έτη) όταν διαπιστώνεται φωλοποίηση για πρώτη φορά περίπου 62 %, ποσοστό επιβίωσης/θνησιμότητας των πτηνών φωλοποίησεως 1949-63 σταθερό για όλες τις ηλικιακές ομάδες περίπου 94 6 % (Schnakenwinkel 1970), στην Ουαλία, 1963-8, ποσοστό επιβίωσης/θνησιμότητας πτηνών φωλοποίησεως 872-13-98 % (Harris 1970b).
<i>Phuivialis apricaria</i>	KVM GB 1 ^{ος} χειμώνας 41%, επόμενοι χειμώνες 22% (Paig 1980), NL επανευρέσεις δακτυλίων 1 ^ο έτος 53%, επόμενα έτη 39%. BWP Κάτω Χώρες: 123 επανευρέσεις πλήρως αναπτυγμένων πτηνών που είχαν δακτυλωθεί το φθινόπωρο έδειξαν ότι 53% πέθαναν το 1 ^ο έτος μετά τη δακτυλίωση, ήτοι 39,0 ± 5,42% ετησίως. Ισλανδία: 31 επανευρέσεις νεοσσών και νεαρών πτηνών παρουσίασαν θνησιμότητα 66% κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος και 46,5 ± 10,3% ετησίως στη συνέχεια (Boyd 1962). Σκοτία: ετήσια θνησιμότητα περίπου 22% (Paig 1980).
<i>Phuivialis squatarola</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Vanellus vanellus</i>	KVM 1 ^ο έτος (από 1 Αυγούστου έως 31 Μαρτίου) GB 38%, κεντρική Ευρώπη 40%, Σκανδιναβία 40%, Dk 44%, επόμενα έτη GB 32%, κεντρική Ευρώπη 29%, Σκανδιναβία 33%, Dk 33%, κυμαίνεται μεταξύ 30 και 36% μεταξύ του 2 ^{ου} και του 11 ^{ου} έτους, στη συνέχεια περίπου 43%. BWP Ευρώπη. Θνησιμότητα των νεαρών πτηνών από τις 31 Αυγούστου μέχρι τις 31 του επόμενου Μάρτη (αποκλείοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο την υψηλή θνησιμότητα κατά τις πρώτες εβδομάδες) 39,7%, κυμαινόμενη μεταξύ 30,4% και 57,5% για πτηνά που δακτυλώθηκαν σε διαφορετικές χώρες, με 37,5% στη Βρετανία και την Ιρλανδία, 40,1% στην κεντρική Ευρώπη, και 40,4% στη Σκανδιναβία. Ως εκ τούτου, ετήσια θνησιμότητα 32,2% (33,9% Βρετανία και Ιρλανδία, 29,4% κεντρική Ευρώπη, 33,1% Σκανδιναβία). Για περισσότερες πληροφορίες και πραγμάτευση, βλέπε Glutz και συνεργάτες (Glutz et al. 1975).
<i>Calidris canutus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 32,4±3,18% (Boyd 1962)

¹⁴³ Σύμφωνα με μακροχρόνια δεδομένα η θνησιμότητα κατά τον πρώτο χειμώνα (Σεπτέμβριος μέχρι την επόμενη Άνοιξη) του είδους *Tetrao urogallus* είναι 76% και του Λυροπετεινού *Tetrao tetrix* είναι 64%. Σε σταθερούς πληθυσμούς, η ετήσια θνησιμότητα των ενήλικων πτηνών του είδους *Capercaillie* και του Λυροπετεινού είναι 29% και 47% αντίστοιχα. Και τα δύο είδη παρουσιάζουν διαφορές που σχετίζονται με το φύλο σε ό,τι αφορά τη θνησιμότητα των νεαρών πτηνών. Linden, H. 1981 Εκτίμηση της θνησιμότητας των νεαρών πτηνών του είδους *Tetrao urogallus* και του Λυροπετεινού *Tetrao tetrix*, από έμμεσες ενδείξεις. Έρευνα Φινλανδικών Θηραμάτων 39 : 35-51.

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Philomachus pugnax</i>	KVM διάφορες πηγές (δακτυλίωση) 47% BWP Ετήσια θνησιμότητα 47,6 ± 3,61%, με μικρές διαφορές μεταξύ του 1 ^{ου} έτους και των επόμενων ετών, πιθανώς η διαφορά στο φύλο δεν είναι σημαντική (Boyd 1962)
<i>Limosa limosa</i>	KVM NL 1 ^ο έτος 38%, 2 ^ο έτος 32%, 3 ^ο έτος και επόμενα έτη 37% BWP Κάτω Χώρες: ετήσια θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος (μέχρι τις 15 Μαΐου) 37,6%, κατά το 2 ^ο έτος 32%, και τα επόμενα έτη μέσος όρος 36,9% (Glutz και συνεργάτες 1977).
<i>Limosa lapponica</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Ετήσια θνησιμότητα 29,5 ± 7,9%, αλλά προφανώς περίπου 79% κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος μετά τη δακτυλίωση (Boyd 1962).
<i>Numenius phaeopus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Σύμφωνα με την ετήσια θνησιμότητα μικρού δείγματος (13) 30,8 ± 9,1% (Boyd 1962).
<i>Numenius arquata</i>	KVM GB 1 ^ο έτος (μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος) 53%, 2 ^ο έτος 37%, επόμενα έτη 26% NL 1 ^ο έτος (δακτυλίωση νεοσσών) 66%, 2 ^ο έως 4 ^ο έτος 28%, SF 64% έως 31,12 του πρώτου έτους, 55% τα επόμενα έτη BWP Βρετανία: μέση ετήσια θνησιμότητα (n = 287) 53,0% κατά το πρώτο έτος μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος, 37,0% κατά το 2 ^ο έτος και 26,4% στη συνέχεια (Bainbridge και Minton 1978). Κάτω Χώρες: μέση ετήσια θνησιμότητα (n = 137) κατά το πρώτο έτος μετά από δακτυλίωση νεοσσών 66,4% και περίπου 28% για τα 2 ^ο -4 ^ο έτη (Glutz και συνεργάτες 1977). Φινλανδία: μέση ετήσια θνησιμότητα (n = 245) 64% έως 31 Δεκεμβρίου μετά από δακτυλίωση νεοσσών και 55% στα επόμενα έτη (Grenquist 1965).
<i>Tringa erythropus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Tringa totanus</i>	KVM νεαρά πτηνά 1 ^ο έτος >50%, επόμενα έτη 20-30% BWP Θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος 55%, η υπολογισθείσα θνησιμότητα ενήλικων πτηνών παρουσίαζε ευρεία διακύμανση σε διάφορα δείγματα από 17,7% έως 56,9%, πιθανώς λόγω απώλειας δακτυλίων, με την καλύτερη εκτίμηση να είναι πιθανώς αυτή που βασίζονταν στο σουηδικό δείγμα (55) 31,5% (Boyd 1962). Σε γερμανική αποικία, η υπολογισθείσα θνησιμότητα ενήλικων πτηνών ήταν 28,7% κατά το 1 ^ο έτος μετά τη δακτυλίωση, μειούμενη με την ηλικία στα επόμενα έτη (30%, 20%, και 18%), αλλά αυτό βασίζεται στην επιστροφή των ενήλικων πτηνών στην αποικία, και πιθανώς να οφείλεται σε αυξανόμενη αφοσίωση στην τοποθεσία φωλεοποιήσεως που παρουσιάζεται με την ηλικία (Grosskopf 1959, Boyd 1962).
<i>Tringa nebularia</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Larus ridibundus</i>	KVM θνησιμότητα νεαρών πτηνών 56% (επιβίωση μετά την ανάπτυξη του πρώτου φτερώματος κατά το τέλος του 1ου έτους: 44%) Ενήλικα πτηνά περίπου 15 έως 40 % BWP Βρετανία και Ιρλανδία: μέση θνησιμότητα 1945–72, 38,3% κατά τους πρώτους 6 μήνες, 27,5% κατά το 2 ^ο ημερολογιακό έτος και περίπου 24% στα επόμενα η θνησιμότητα στη βορειοδυτική Αγγλία κατά τα έτη 1908–24 πολύ υψηλότερη (περίπου 60% κατά τους πρώτους 6 μήνες) λόγω θήρας (Flegg και Cox 1975). Camargue (Γαλλία): μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών μειώθηκε στο 16% κατά την περίοδο της εξάπλωσης, κυρίως λόγω της εκμετάλλευσης των νέων πόρων διατροφής τον χειμώνα (Lebreton και Isenmann 1976).
<i>Larus cachinnans</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Larus canus</i>	KVM Εσθονία 1 ^ο έτος 54%, 2 ^ο έτος 25%, επόμενα έτη 26%, SF 29%, πρώην ανατολική Γερμανία 16%, NW 15%, Dk 26% και GB 34% BW Μέση ετήσια θνησιμότητα 347 πτηνά 2 ετών που δακτυλιώθηκαν στη Δανία, 26,0% (Sørensen 1977). Μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών, Εσθονία, περίπου 15% (Onno 1968b).
<i>Larus fuscus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Larus argentatus</i>	KVM Ενήλ. περίπου 10% BWP Σημαντικές διακυμάνσεις στις δημοσιευμένες εκτιμήσεις για την Ευρώπη και τη βόρεια Αμερική. Θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής: Βρετανία 17% (Chabrzyk και Coulson 1978), 30% (Brown 1967b), 18% (Harris 1970a), Δανία 22% (Paludan 1951), Βόρεια Αμερική 38–62% (Paynter 1966), 27–32% (Kadlec και Drury 1968). Θνησιμότητα κατά το 2 ^ο έτος ζωής: Βρετανία 7,3% (Chabrzyk και Coulson 1978). Θνησιμότητα ενήλικων: Βρετανία 6,5% (Chabrzyk και Coulson 1978), 10% (Parsons 1971a), 10% (Harris 1970a), Δυτική Γερμανία 10% (Drost και συνεργάτες 1961), Δανία 15% (Paludan 1951), Βόρεια Αμερική 4–9% (Kadlec και Drury 1968), αλλά προτείνεται 15–20% από επακόλουθες μελέτες (Kadlec 1976).
<i>Larus marinus</i>	KVM Δεν υπάρχουν δεδομένα BWP Δεν υπάρχουν δεδομένα
<i>Columba oenas</i>	KVM 50%, GB 44–61% BWP Βρετανία: θνησιμότητα 1 ^{οο} έτους περίπου 60%, θνησιμότητα ενήλικων περίπου 46,3%, αλλά χαμηλότερη προς τα τέλη της δεκαετίας του 1950 και αρχές της δεκαετίας του 1960 (R J O'Connor και C J Mead). Φινλανδία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 57,5%, θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 44,5% (Saari 1979b)
<i>Streptopelia decaocto</i>	KVM GB 1 ^ο έτος περίπου 69%, επόμενα έτη 39%, D 50–75% και 35–55% BWP Αγγλία: θνησιμότητα νεαρών πτηνών 69% ετήσια θνησιμότητα ενήλικων 39% (Coombs και συνεργάτες 1981). Σουηδία: ετήσια θνησιμότητα 29% (Bentz 1982). Κεντρική Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 50–75%, ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 35–55% (Glutz και Bauer 1980).
<i>Streptopelia turtur</i>	KVM GB νεαρά πτηνά 64%, ενήλικα πτηνά περίπου 50% BWP Βρετανία: υπολογισθείσα θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος περίπου 64%, ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών περίπου 50% (Murton 1968).
<i>Alauda arvensis</i>	KVM Ενήλ. 30–35%, πλειονότητα τον χειμώνα BWP Αγγλία: μέση ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 33,5%, μέση ετήσια θνησιμότητα νεαρών πτηνών κατά το 1 ^ο έτος μετά την ανεξαρτησία 38% (Delius 1965).
<i>Turdus merula</i>	KVM από δακτυλιωμένα πτηνά: 1 ^ο έτος 69%, επόμενα έτη 40–52% BWP Βρετανία: ετήσια θνησιμότητα 58% κατά το 1 ^ο έτος (από 1 ^η Αυγούστου), 38% το 2 ^ο , 50% το 3 ^ο , 40% το 4 ^ο και 5 ^ο (Lack 1943), ετήσια θνησιμότητα 54% κατά το 1 ^ο έτος ζωής (από 1 ^η Αυγούστου), 40% το 2 ^ο (Lack 1946b), ετήσια θνησιμότητα μετά το πέρας του 1 ^{οο} ημερολογιακού έτους 44±1,5%, ανεξαρτήτως ηλικίας, χωρίς σημαντικές διαφορές μεταξύ φύλων, πιθανώς χαμηλότερο ποσοστό στο βορρά, ετήσια διακύμανση από 34% τα έτη 1933–4 έως 69% τα έτη 1928–9 (Coulson 1961), στην Οξφόρδη, ετήσια θνησιμότητα νεαρών πτηνών 59% (Snow 1958b), ετήσια θνησιμότητα μειώθηκε από περίπου 50% τα έτη 1951–2 έως περίπου 32% τα έτη 1960–1, προφανώς όχι λόγω καιρικών συνθηκών (Snow 1966b), ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών στο Λονδίνο 41,8±1,0%, στην ύπαιθρο της νότια Αγγλίας 34,9±0,5% (Batten 1973), υψηλότερη θνησιμότητα Μάρτιος–Ιούνιος, η κυκλοφορία των αυτοκινήτων και η θήρα από γάτες έχουν σταδιακά διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο στη θνησιμότητα (Batten 1978), ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 41% στα αρσενικά, 60% στα θηλυκά (Naylor 1978). Βέλγιο: ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 69% (Verheyen 1958), ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 52,2±2,3%, ή 45,8±2,5% εκτός όσων θανατώθηκαν από θήρα ή θανατώθηκαν με άλλο τρόπο από τον άνθρωπο, ετήσια θνησιμότητα νεαρών πτηνών 12,4±1,9% (Van Steenbergen 1971). Γαλλία: ετήσια θνησιμότητα νεαρών πτηνών 25% στα αρσενικά, 33% στα θηλυκά (Ribaut 1964). Δυτική Γερμανία: ετήσια θνησιμότητα 49%, για πτηνά της πόλης 28% (Erz 1964). Φινλανδία: ετήσια συνολική θνησιμότητα 58–59% (Haukioja 1969). Τσεχοσλοβακία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 68,4%, το 2 ^ο έτος 56,3%, το 3 ^ο έτος 30% (Beklová 1972), θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 72% (Havlin 1961).
<i>Turdus pilaris</i>	KVM N περίπου 53% (υψηλότερη για πτηνά στο πρώτο έτος), SF περίπου 65%, CH περίπου 69% BWP Ελβετία: ετήσια θνησιμότητα 60–70%, ανεξαρτήτως ηλικίας (Furrer 1977). Φινλανδία: ετήσια συνολική θνησιμότητα 61–65% (Haukioja 1969).
<i>Turdus philomelos</i>	KVM CS 1 ^ο έτος 58%, επόμενα έτη 44%, F αντίστοιχα 59% και 46%, BWP Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής (από 1 ^η Αυγούστου) 53%, το 2 ^ο έτος 40% (Lack 1946b). Φινλανδία: ετήσια συνολική θνησιμότητα 54% (Haukioja 1969).
<i>Turdus iliacus</i>	KVM ενήλικα πτηνά περίπου 50% BWP Φινλανδία: ετήσια συνολική θνησιμότητα 57–58% (Haukioja 1969).

Είδος	Ποσοστό θνησιμότητας
<i>Turdus viscivorus</i>	KVM GB Ενήλ. 48% BWP Βρετανία: ετήσια θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 48%, θνησιμότητα νεαρών πτηνών που έχουν αναπτύξει το πρώτο φτέρωμα έως το τέλος του 1ου ημερολογιακού έτους 62% (Snow 1969a).
<i>Sturnus vulgaris</i>	KVM επανευρέσεις δακτυλίων στην Ευρώπη 1 ^ο έτος 60-73%, επόμενα έτη 50-68% BWP Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής (από 1 ^η Αυγούστου) 48%, το 2 ^ο έτος 48% (Lack 1946), ετήσια θνησιμότητα 52,8% ± 1,0% (Coulson 1960). Φινλανδία: ετήσια θνησιμότητα 46% ± 4,4% (Haukioja 1969). Τσεχοσλοβακία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος 68,1%, το 9 ^ο έτος, 22,2%, το 10 ^ο έτος 14,2% (Beklova 1972).
<i>Garrulus glandarius</i>	KVM από επανευρέσεις δακτυλίων 1 ^ο έτος 61% BWP Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος 40%, το 2 ^ο έτος 55% και κατά τα έτη 3 ^ο -5 ^ο 41% (Holyoak 1971). Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 60,7% (Busse 1969).
<i>Pica pica</i>	KVM Ευρώπη από επανευρέσεις δακτυλίων κατά το 1 ^ο έτος 69% GB αρσενικά ενήλικα πτηνά 25%, θηλυκά ενήλικα πτηνά 40%... BWP Βρετανία και Φινλανδία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος 46%, το 2 ^ο έτος 58%, κατά τα έτη 3 ^ο -5 ^ο 55% (Holyoak 1971). Αστικός πληθυσμός, Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος μετά την εγκατάλειψη της φωλιάς 44%, τα επόμενα έτη 30%, 24%, 32%, 46% και 86% (Tatner 1986). Φινλανδία: ετήσια θνησιμότητα βάσει όλων των ανακτήσεων 61 ± 4,3%, πιθανώς πολύ υψηλή, για φωλεοποιά πτηνά 47 ± 7,9% πιθανώς ορθή εκτίμηση (Haukioja 1969). Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 69,0% (Busse 1969).
<i>Corvus monedula</i>	KVM από επανευρέσεις δακτυλίων 1 ^ο έτος 46% BWP Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος 38%, το 2 ^ο έτος 36%, κατά τα έτη 3 ^ο -5 ^ο 43% (Holyoak 1971). Φινλανδία: ετήσια θνησιμότητα 35 ± SE 3,2% (Haukioja 1969). Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 45,5% (Busse 1969).
<i>Corvus frugilegus</i>	KVM από επανευρέσεις δακτυλίων 1 ^ο έτος 54% BWP Βρετανία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος 59%, το 2 ^ο έτος 51%, κατά τα έτη 3 ^ο -5 ^ο 25% (Holyoak 1971). Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 54% (Busse 1969).
<i>Corvus corone</i>	KVM από επανευρέσεις δακτυλίων 1 ^ο έτος 62% BWP Βρετανία και Φινλανδία: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο ημερολογιακό έτος 61%, το 2 ^ο έτος 45%, κατά τα έτη 3 ^ο -5 ^ο 48% (Holyoak 1971). Φινλανδία: ετήσια θνησιμότητα 47 ± 2,3% (Haukioja 1969). Ευρώπη: θνησιμότητα κατά το 1 ^ο έτος ζωής 62,4% (Busse 1969)

Υπόμνημα:

KVM = Kompendium der Vögel Mitteleuropas (Bezzel E. 1985. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Nonpasseriformes Nichtsingvögel. AULA-Verlag Gmbh, Wiesbaden & Bezzel E. 1993. Kompendium der Vögel Mitteleuropas - Passeres Singvögel. AULA-Verlag Gmbh, Wiesbaden

BWP = Birds of the Western Palearctic (Cramp S. & C M Perrins (εκδ.). 1973-1994. Handbook of the birds of the Western Palearctic Τόμ. 1, 2, 3, 4, 5 & 8. Oxford University Press, Oxford.)

Σχήμα 9: **Παράδειγμα υπολογισμού των μικρών ποσοτήτων της Νεροκοτσέλας (*Rallus aquaticus*), είδος για το οποίο δεν έχουν δημοσιευτεί δεδομένα θνησιμότητας.**

Ευρωπαϊκός πληθυσμός του είδους *Rallus aquaticus* 130.000 ζεύγη = 260.000 πτηνά (από το EBCC ATLAS of European Breeding Birds)

α) θνησιμότητα ενήλικων πτηνών 25%¹⁴⁴ → ποσοστό επιβίωσης = 75% επιβίωση ενήλικων πτηνών = 195.000 πτηνά μετά από ένα έτος

- απαραίτητη συγκρότηση (σε υποθετικά σταθερό πληθυσμό) = 65.000 πτηνά
- θνησιμότητα στα νερά πτηνά 50%¹⁴⁵ → πρέπει να υπάρχουν 130.000 νεαρά πτηνά το φθινόπωρο → κατά μέσο όρο 1 νεαρό πτηνό ανά ζεύγος/θηλυκό
- συνεπώς, απόληψη διεξάγεται σε (260.000 + 130.000) 390.000 πτηνά, η θνησιμότητα των οποίων είναι περίπου 33,33%
- 130.000 πτηνά πεθαίνουν, εκ των οποίων το 1% = 1.300 πτηνά
- 1.300 πτηνά μπορούν να θεωρούνται μικρή ποσότητα (σε ευρωπαϊκό επίπεδο)

β) εάν η θνησιμότητα των ενήλικων πτηνών είναι 60%¹⁴⁶ → μέση επιβίωση = 40% = 104.000 πτηνά μετά από ένα έτος

- απαραίτητη συγκρότηση (σε υποθετικά σταθερό πληθυσμό) = 156.000 πτηνά
- θνησιμότητα νεαρών πτηνών 60%¹⁴⁶ → πρέπει να υπάρχουν 312.000 νεαρά πτηνά το φθινόπωρο → κατά μέσο όρο 2,4 νεαρά πτηνά ανά ζεύγος/θηλυκό
- συνεπώς, η απόληψη διεξάγεται σε (260.000 + 312.000) 572.000 πτηνά, η μέση θνησιμότητα των οποίων είναι περίπου 60%
- 343.200 πτηνά πεθαίνουν, εκ των οποίων το 1% = 3.432 πτηνά
- 3.500 πτηνά μπορούν να θεωρούνται μικρή ποσότητα (σε ευρωπαϊκό επίπεδο)

¹⁴⁴ Σύμφωνα με τα δεδομένα της βιβλιογραφίας το ποσοστό 25% αντιστοιχεί στη χαμηλότερη διαπιστωμένη θνησιμότητα για πτηνά μεγαλύτερα του ενός έτους του είδους Rallidae

¹⁴⁵ Σύμφωνα με τα δεδομένα της βιβλιογραφίας το ποσοστό 50% αντιστοιχεί σε χαμηλή θνησιμότητα για πτηνά μέχρι και ενός έτους του είδους Rallidae

¹⁴⁶ Σύμφωνα με τα δεδομένα της βιβλιογραφίας το ποσοστό 60% αντιστοιχεί σε υψηλή θνησιμότητα για ένα είδος Rallidae

Σχήμα 10 - Θηρεύσιμα είδη (Παράρτημα II) σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης

SPEC CAT 2 Ευπαθές Μεγάλη μείωση

Limosa limosa **98 NERI** (Λιμόζα / Barge à queue noir)

SPEC CAT 2 Μέτρια μείωση

Tringa totanus **98 NERI** (Κοκκινოსκέλης / Chevalier gambette)

Larus canus (Θυελόγλαρος / Goéland cendré)

SPEC CAT 3 Ευπαθές Μεγάλη μείωση

Anas strepera **00 WI** (Καπακλής / Canard chipeau)

Anas acuta **98 NERI** (Ψαλίδα / Canard pilet)

Anas querquedula **98 ONC** (Σαρσέλα / Sarcelle d'été)

Coturnix coturnix **99 ONC** (Ορτύκι / Caille des blés)

Lymnocyrtes minimus **98 NERI** (Κουφομπεκάτσινο / Bécassine sourde)

[*Scolopax rusticola*, χειμώνας **98 ONC** (Μπεκάτσα / Bécasse des bois)]¹⁴⁷

Limosa lapponica, χειμώνας (Ακτοτούρλι / Barge rousse)

Alauda arvensis **98 ONC** (Σιταρήθρα Alouette des champs)

SPEC CAT 3 Ευπαθές <2 500 ζεύγη, Εντοπισμένο, χειμώνας

Branta bernicla (Δαχτυλιδόχηνα / Bernache cravant)

SPEC CAT 3 Μέτρια μείωση

Netta rufina **99 ONC** (Φερεντίνα / Nette rousse)

Numenius arquata, χειμώνας **98 NERI** (Τουρλίδα / Courlis cendré)

Streptopelia turtur **98 ONC** (Τρυγόνα / Tourterelle des bois)

SPEC CAT 3, υδρόβια Εντοπισμένο Εντοπισμένο

Aythya ferina **99 ONC** (Κοκκινοκέφαλη / Fuligule milouinan)

Melanitta fusca **00 WI** (Βελουδόπαπια / Macreuse brune)

Calidris canutus (Χοντροσκαλίδρα / Bécasse maubèche)

Gallinago gallinago (Μπεκατσίνι / Bécassine des marais)

Pluvialis apricaria (Βροχοπούλι / Pluvier doré)

Vanellus vanellus **99 ONC** (Καλημάνα / Vanneau huppé)

Philomachus pugnax (Μαχητής / Chevalier combattant)

NERI = Εθνική Μονάδα Περιβαλλοντικής Έρευνας της Δανίας

ONC = Εθνική Υπηρεσία Κυνηγίου

WI = Διεθνής Οργάνωση Υγροτόπων

SPEC Κατηγορία 2 – είδη των οποίων οι παγκόσμιοι πληθυσμοί είναι συγκεντρωμένοι στην Ευρώπη (>50% των παγκόσμιων φωλεοποιητικών ή διαχειμαζόμενων πληθυσμών τους ζει στην Ευρώπη) και οι οποίοι είναι σε Δυσμενή Κατάσταση Διατήρησης στην Ευρώπη.

¹⁴⁷ Η συμπερίληψη του είδους *Scolopax rusticola* ως είδους σε δυσμενή κατάσταση διατήρησης στην ΕΕ έχει αμφισβητηθεί βάσει πιο πρόσφατων δεδομένων. Σύμφωνα με το προσχέδιο του σχεδίου διαχείρισης της ΕΕ (Ferrand, Y. and F. Gossmann (2001) Elements for a Woodcock Management plan. Game and Wildlife Science, Τόμ. 18(1), March 2001, σ. 115-139) οι αριθμοί της φωλεοποιού Μπεκάτσας θεωρούνται σταθεροί ή αυξανόμενοι στα κράτη μέλη, με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο πληθυσμός του Ηνωμένου Βασιλείου είναι περιορισμένος γεωγραφικά και η πορεία του μπορεί να διαχωρίζεται από τους άλλους ευρωπαϊκούς πληθυσμούς. Η κατάσταση των διαχειμαζόμενων πτηνών για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι γνωστή.

SPEC Κατηγορία 3 – είδη των οποίων οι παγκόσμιοι πληθυσμοί είναι συγκεντρωμένοι στην Ευρώπη (>50% των παγκόσμιων φωλεοποιητικών ή διαχειμαζόμενων πληθυσμών τους ζει στην Ευρώπη) και οι οποίοι είναι σε Δυσμενή Κατάσταση Διατήρησης στην Ευρώπη.

Σχήμα 11 - Επισκόπηση των διαφόρων ειδών αγριόγαλων και φασιανών, τα οποία παρατίθενται στο Παράρτημα II της οδηγίας για τα Πτηνά, σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών.

Είδος	Παράρτημα II	Παράρτημα I	Κατάσταση	EU	SE	FI	DK	UK	IE	NL	BE	LU	DE	AT	FR	ES	PT	IT	GR	
Alectoris barbara	2	ναι	3 (E)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	0	---	(-1)	---	
Alectoris chukar	2	όχι	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)	
Alectoris graeca graeca	1	όχι	2 (V)	(-1)	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	(-1)	
Alectoris graeca saxatilis	1	ναι		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	F	---	---	---	-1	---
Alectoris graeca whittakeri	1	ναι		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	— ¹	---
Alectoris rufa	1	όχι	2 V	—	---	---	---	0	---	---	---	---	---	---	---	— ²	-1	---	(0)	---
Bonasa bonasia	2	ναι	S	—	-1	-1	---	---	---	---	-1	-1	-2	-1	-1	---	---	-1	0	
Lagopus l. lagopus	2	όχι	S	?	?	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
Lagopus l. scoticus	1	όχι		—	---	---	---	-1	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Lagopus mutus helveticus	1	ναι	S	?	---	---	---	---	---	---	---	---	0	0	0	---	---	-1	---	
Lagopus mutus mutus	1	όχι		0	0	F	---	0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Lagopus mutus pyrenaicus	1	ναι		?	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	?	-1	---	---	---	---
P. perdix hispaniensis	1	ναι	3 V	—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
P. perdix italica	1	ναι		—	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-1	---
Perdix perdix perdix	1	όχι		—	-1	-2	-1	-1	-2	-1	-2	-1	-2	-1	-1	---	---	---	---	(-1)
Phasianus colchicus	1	όχι	S	0	-2	0	+1	+1	0	---	F	-1	0	F	0	+1	---	0	0	
Tetrao tetrix britannicus	2	όχι	3 V	—	---	---	---	-1	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	
Tetrao tetrix tetrix	2	ναι		—	-1	-1	-1	---	---	-2	-2	---	-2	-1	-1	---	---	---	F	---
Tetrao urogallus	2	ναι	S	—	0	-1	---	-2	---	---	---	---	-2	-1	-1	0	---	-1	0	

Κατάσταση:
 2= SPEC 2 (βλέπε σχήμα 10)
 3= SPEC 3
 E= απειλούμενο
 V= ευπαθές
 S= ασφαλές

Τάση πληθυσμού
 +1 = μικρή αύξηση (20-49%)
 0 = σταθερή (με συνολική αλλαγή <20%)
 -1 = μικρή μείωση (20-49%)
 -2 = μεγάλη μείωση (>= 50%)
 F= κυμαινόμενη (με αλλαγές τουλάχιστον 20% αλλά χωρίς σαφή τάση)
 ?= άγνωστη

Πρόσθετες πηγές

(1) Iapichino & Massa (1989), The Birds of Sicily (λίστα ελέγχου 11 BOU)

(2) Rocamora & Yeatman-Berthelot (1999), Oiseaux menacés et à surveiller en France

(3) Berg, H.-M. (1997): Rote Listen ausgewählter Tiergruppen Niederösterreichs; Vögel (Aves), 1. Fassung 1995. N Landesregierung, Abt. Naturschutz, 184pp (with further references therein).

Sackl, P. & O.Samwald (1997): Atlas der Brutvögel der Steiermark. BirdLife Österreich Landesgruppe Steiermark und Steiermärkisches Landesmuseum Joanneum, Graz.

Zuna-Kratky, T., E.Kalivodova, A.Krthy, D.Horal & P.Horak (2000): Die Vögel der March.-Thaya-Auen im Österreichisch-slowakisch-tschechischen Grenzraum. Distelverein, Deutsch-Wagram.

(4) Asbirk, S. και συνεργάτες 1997. Population sizes and trends of birds in the Nordic countries 1978-1994

5 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παραπομπές σε υποθέσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σχετικές με τις κατευθύνσεις. Αναλυτικά στοιχεία αυτών μπορούν να βρεθούν στον ιστότοπο του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (<http://curia.europa.eu/el/content/juris/index.htm>)

- 1) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας. Μη τήρηση οδηγίας – Διατήρηση αγρίων πτηνών. 17 Ιανουαρίου 1991, C-157/ 89
- 2) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Απόφαση του Δικαστηρίου της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 1987. Υπόθεση 412/85.
- 3) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών. Απόφαση του Δικαστηρίου της 15^{ης} Μαρτίου 1990. Υπόθεση C-339/87.
- 4) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας. Απόφαση του Δικαστηρίου της 8^{ης} Ιουλίου 1987. Υπόθεση 262/85
- 5) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας. Μη τήρηση οδηγίας – Διατήρηση αγρίων πτηνών. Υπόθεση 252/85
- 6) Επιτροπή κατά Βελγίου, 8 Ιουλίου 1987, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου του Βελγίου. C-247/85
- 7) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών. Απόφαση του Δικαστηρίου της 13^{ης} Οκτωβρίου 1987. Υπόθεση 236/85.
- 8) Association Pour la Protection des Animaux Sauvages κ.λπ. κατά Préfet de Maine-et-Loire και Préfet de la Loire-Atlantique, Απόφαση του Δικαστηρίου της 19^{ης} Ιανουαρίου 1994. C-435/ 92.
- 9) Associazione Italiana per il World Wildlife Fund κ.λπ. κατά Περιφέρειας του Βένετο, Απόφαση του Δικαστηρίου (Πέμπτο Τμήμα) της 7^{ης} Μαρτίου 1996. C-118/ 94
- 10) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας. Απόφαση του Δικαστηρίου της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000, C-38/99
- 11) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας. Απόφαση του Δικαστηρίου της 17^{ης} Μαΐου 2001. Υπόθεση C-159/99.
- 12) Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL και Société d'études ornithologiques AVES ASBL κατά Περιφέρειας της Βαλωνίας, παρεμβαίνων: Fédération royale ornithologique belge ASBL. Αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης: Conseil d'Etat - Βέλγιο. Απόφαση του Δικαστηρίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1996. C-10/96.

- 13) Ποινικές διαδικασίες κατά Gourmetterie Van den Burg.
Αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης: Hoge Raad – Κάτω Χώρες.
Ελεύθερη διακίνηση αγαθών – Απαγόρευση της εισαγωγής πτηνών.
Υπόθεση C-169/89. Απόφαση του Δικαστηρίου (Έκτο Τμήμα) της 23^{ης} Μαΐου 1990.
- 14) Ligue pour la protection des oiseaux κ.λπ. κατά République française, απόφαση της 16/10/2003, υπόθεση C-182/02, δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί.
- 15) C-429/85 : Απόφαση της 23/02/1988, Επιτροπή/Ιταλία (Συλλογή 1988, σ. 843)
- 16) Υπόθεση 149-94. Απόφαση της 08/02/1996, Ποινικές διαδικασίες κατά Vergy.
(Συλλογή 1996, σ. I-299)
- 17) Απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-79/03, Συλλογή Νομολογίας 2004, σ.11619.
- 18) Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, υπόθεση C-344/03, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.11033.
- 19) Απόφαση της 9^{ης} Ιουνίου 2005, Επιτροπή κατά Ισπανίας, υπόθεση C-135/04, Συλλογή Νομολογίας 2005, σ.5261.
- 20) Απόφαση της 8^{ης} Ιουνίου 2006, WWF Ιταλία και άλλοι, υπόθεση C-60/05, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.5083.
- 21) Ένταλμα της 19ης Δεκεμβρίου 2006, Επιτροπή κατά Ιταλίας, υπόθεση C-503/06R, Συλλογή Νομολογίας 2006, σ.141.